

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z czynności

Wydziału krajowego

i Komisji krajowej

dla spraw przemysłowych

tudzież

krajowego Patronatu rękodziel
i drobnego przemysłu

w zakresie popierania przemysłu

krajowego i rękodziel

2
XI
V4
za czas od 1. listopada 1911 r. do 31. lipca 1912 r.

1 list 1911 - 31 lipca 1912

418423

III 1913,

993-1084

~~104.228~~

III

~~7979~~
III a

Wysoki Sejmie!

W zeszłorocznem sprawozdaniu z czynności Wydziału krajowego i krajowej Komisji dla spraw przemysłowych, Wydział krajowy podał do wiadomości Wysokiemu Sejmowi, jakim zmianom uległo załatwianie spraw w zakresie popierania przemysłu i rękodzieł, przekazanych Departamentowi II. Wydziału krajowego i krajowej Komisji dla spraw przemysłowych, wskutek powołania do życia Patronatu dla rękodzieł i drobnego przemysłu, tudzież wskutek zwinienia biura krajowej Komisji dla spraw przemysłowych jako osobnego organu Komisji i przekazania agend tego biura do spełnienia Departamentowi II. Wydziału krajowego.

W sprawozdaniu tem podał Wydział krajowy, w jaki sposób odpowiednio do zmiany wewnętrznego ustroju Komisji i ze względu na kreowanie Patronatu dla rękodzieł rozdzielono czynności Komisji i Wydziału krajowego w zakresie popierania przemysłu i rękodzieł, że mianowicie czynności te rozpadają się na trzy działy. Pierwszy dział obejmuje sprawy odnoszące się do szkolnictwa przemysłowego i handlowego, drugi sprawy popierania przemysłu fabrycznego, trzeci sprawy popierania rękodzieł i drobnego przemysłu t. j. Patronat rękodzieł, mający osobne biuro.

Temu podziałowi czynności odpowiada ułożenie preliminarzy budżetowych (Rubr. XII.) dla kredytów na powyższe cele, które to kredyty ugrupowane są w trzech osobnych działach oraz wprowadzenie trzech odrębnych części sprawozdania Wydziału krajowego z jego czynności i czynności Komisji krajowej dla spraw przemysłowych.

Sprawozdanie niniejsze przedkłada Wydział krajowy z okresu czasu od 1 listopada 1911 do 31 lipca 1912.

W czasie tym zaszła doniosła zmiana w składzie osobowym Komisji krajowej dla spraw przemysłowych, mianowicie zmiana w osobie przewodniczącego. Przewodnictwo objął w myśl postanowień statutu Komisji obecnie urzędujący Marszałek kraju JE. Adam hr. Gołuchowski.

Dotychczasowego przewodniczącego JE. Stanisława hr. Badeniego, który wraz z godnością marszałkowską złożył przewodnictwo w Komisji, uczciła Komisya pięknym adresem, dziękując zarazem za niestrudzone a tak skuteczne kierownictwo pracami Komisji. Z grona członków Komisji ustąpił p. Łucyan Baecker, radca szkolny, inspektor szkół przemysłowych uzupełniających, objął bowiem dyrekcję nowo założonej w Jarosławiu państwowej szkoły przemysłu budowlanego. W Jego miejsce powołał Wydział krajowy p. Dr. Stanisława Anczyca, profesora Politechniki we Lwowie.

Skład obecny komisji przedstawia się, jak następuje:

Przewodniczący: JE. Adam hr. Gołuchowski, Marszałek krajowy.

Zastępcy przewodniczącego: JE. August Gorayski, członek Izby panów, poseł sejmowy, właściciel dóbr i t. d., Edmund Zieleniewski, inżynier, poseł do Rady państwa, dyrektor fabryki w Krakowie, Dr. Władysław Jahl, członek Wydziału krajowego itd.

Członkowie Komisji powołani przez Wydział krajowy: 1. Dr. Stanisław Anczyz, profesor Politechniki we Lwowie; 2. Leopold Baczewski, wiceprezydent lwowskiej Izby handlowej i przemysłowej; 3. Roger baron Battaglia, poseł sejmowy, dyrektor Związku fabrycznego itd.; 4. Dr. Artur Benis, adwokat kraj., sekretarz Izby handlowej i przem. itd.; 5. Stanisław Ciuchciński, poseł sejmowy, przemysłowiec itd.; 6. Jan Franke, c. k. Radea dworu, kraj. inspektor szkolny itd.; 7. Dr. Juliusz Leo, prezes Koła Polskiego w Parlamencie wiedeńskim, poseł na Sejm, prezydent miasta Krakowa; 8. Arnulf Nawratil, c. k. Radea dworu, star. inspektor przemysłowy itd.; 9. Bronisław Pawlewski, c. k. profesor Politechniki itd.; 10. Dr. Józef Schoennet, dyrektor Biura Patronatu dla rękodzieł i drobnego przemysłu; 11. August Sołtyński, em. Inspektor kolei państwowych, itd.; 12. Juliusz Starkel, em. sekretarz komisji kraj. dla spraw przemysł.; 13. Antoni Stefanowicz, c. k. Radea szkolny, Inspektor szkół przemysł. itd.; 14. Dr. Franciszek Stefczyk, poseł sejmowy, dyrektor Biura Patronatu Spółek oszczędności i pożyczek itd.; 15. Dr. Władysław Stesłowicz, poseł do Rady Państwa, sekretarz Izby hand. i przem. we Lwowie itd.; 16. Włodzim. Schuchiewicz, c. k. profesor szkoły realnej itd.; 17. Józef Wczelak, Radea cesarski, właściciel fabryki itd.; 18. Dr. Alfred Zgórski, członek Izby Panów, Radea rządu, Dyrektor Banku kraj. itd.

Członkowie powołani wyborem Komisji:

1. Dr. Ernest Bandrowski, poseł sejmowy, dyrektor wyż. państw. szkoły przemysł. w Krakowie itd.; 2. Wojciech Biechoński, prezes Związku stow. zarobkowych, dyrektor akcyjnego Banku związkowego we Lwowie itd.; 3. Maurycy Dattner, prezydent Izby handlowej i przemysł. w Krakowie; 4. Tadeusz Fiedler, Rektor Politechniki itd.; 5. Dr. Henryk Kolischer, poseł sejmowy i do Rady państwa, właściciel fabryki papieru itd.; 6. Piotr Kosobucki, przemysłowiec, prezes Związku stow. przem. w Krakowie; 7. Teofil Merunowicz, poseł sejmowy, kierownik biura Rady pow. lwowskiej itd.; 8. Dr. Józef Milewski, poseł sejmowy, dyrektor Banku krajowego itd.; 9. Józef Olszewski, dyrektor Ligi pomocy przemysłowej itd.; 10. Witold Ostrowski, c. k. instruktor Ministerstwa handlu dla stow. przemysł. w Krakowie itd.; 11. Antoni Pawłowski, Radea rządu, dyrektor Akademii handlowej we Lwowie itd.; 12. Dr. Stanisław Rittel, poseł sejmowy, burmistrz miasta Brodów itd.; 13. Dr. Tadeusz Rutowski, poseł sejmowy, wiceprezydent miasta Lwowa itd.; 14. Józef Schirmer, przemysłowiec, prezes Związku stowarzyszeń przemysł. we Lwowie itd.; 15. Dr. Henryk Szarski, wiceprezydent m. Krakowa; 16. Dr. Marcin Szarski, Radea Dworu, dyrektor Banku przemysłowego; 17. Narcyz Ulmer, sekretarz Związku stow. zarob. itd.; 18. Bolesław Zardecki, poseł sejmowy, wiceprezes Rady powiatowej łańcuckiej itd.

Skład zaś komitetów obradujących pod przewodnictwem Szefa Dep. II. przedstawia się następująco:

1. Do Komitetu dla spraw szkolnych należą pp. Dr. E. Bandrowski, J. Franke, A. Nawratil, A. Pawłowski, dr. J. Schoenett, A. Sołtyński, A. Stefanowicz, W. Szuchiewicz i J. Starkel.

2. Do Komitetu dla spraw przemysłowych i handlowych należą pp. L. Baczewski, br. R. Battaglia, W. Biechoński, P. Kosobucki, dr. W. Stesłowicz, N. Ulmer, J. Wczelak, E. Zieleniewski, dr. A. Zgórski, dr. M. Szarski.

3. Do Komitetu dla spraw rękodzielniczych, który stanowi obecnie Radę Patronatu rękodzieł i drobnego przemysłu należą pp. St. Ciuchciński, P. Kosobucki, dr. J. Leo, J. Olszewski, W. Ostrowski, J. Schirmer, dr. J. Schoennet, dr. F. Stefczyk i N. Ulmer.

W okresie sprawozdawczym odbyły komitety stałe 13 posiedzeń a mia-
nowicie:

Komitety szkolny 3 posiedzenia, w dniach 19 lutego, 15 kwietnia i 17
czerwca 1912.

Komitety przemysłowy 4 posiedzenia w dniach 6 listopada, 21 listopada
1911 r., 26 marca i 22 czerwca 1912.

Rada Patronatu, czyli Komitet rękodzielniczy 6 posiedzeń, w dniach
2 grudnia 1911, 26 lutego, 18 marca, 1 kwietnia, 6 maja i 24 czerwca 1912.

Posiedzeń pełnej komisji odbyło się 3 a to 9 grudnia 1911, 30 marca
i 6 lipca 1912.

Na posiedzeniu Komisji pełnej w dniu 6 lipca 1912 przewodniczył już
obecnie urzędujący Marszałek kraju JE. Adam hr. Gołuchowski.

Przystępując do szczegółowego przedstawienia czynności Komisji i Wy-
działu krajowego w zakresie spraw przemysłowych podaje Wydział krajowy
odnośne szczegóły w 3 oddzielnych częściach, jak to wyżej zaznaczono.

I. Szkolnictwo przemysłowe i handlowe.

1) Szkoły przemysłowe uzupełniające.

Nowe szkoły

W roku szkolnym 1911/12 zorganizowano 8 nowych krajowych szkół przemysłowych uzupełniających, a mianowicie: szkoły typu ogólnego w Andrychowie, Mielcu, Nisku, w Sokołowie, w Białej drugą im. Tadeusza Kościuszki, szkoły dla dziewcząt w Krakowie i Rzeszowie, wreszcie szkołę ślusarską im. M. Magdaleny we Lwowie. We wszystkich tych miejscowościach dopełniono przy założeniu szkoły warunków, określonych uchwałą Wysockiego Sejmu z 5. maja 1900, t. j. że w kosztach utrzymania uczestniczą czynniki lokalne w jednej trzeciej.

Do rzędu szkół zawodowych utrzymywanych przez stowarzyszenia przemysłowe, a subwencyonowanych w wysokości $\frac{1}{3}$ kosztów przez kraj i rząd przybyły w ubiegłym roku szkolnym: szkoła modniarek i szkoła piekarzy, obie w Krakowie.

Z początkiem roku szkolnego 1912/13 wejdą w życie szkoły ogólne w Bieczu, Radomyślu wielkim i Tustanowicach — tudzież dwie krajowe szkoły zawodowe uzupełniające, a mianowicie dla stolarzy i dla ślusarzy budowlanych w Krakowie.

/. Alegat 1.

Ogółem tedy istnieje będzie w r. 1912/13 97 szkół przemysłowych uzupełniających, z tego 85 utrzymywanych przez kraj — 12 subwencyonowanych; alegat 1 /. podaje szczegółowy ich wykaz i koszt utrzymania w r. 1913.

Szkoły zawodowe.

Z liczby 97 szkół — 82 będzie typu ogólnego (w czem 8 żeńskich) — 15 zawodowych (2 żeńskie). Z pośród 85 szkół krajowych jest 77 ogólnych, 5 zawodowych t. j. murarska w Brzeżanach, stolarska, ślusarstwa budowlanego i krawczyń w Krakowie i ślusarska we Lwowie. Ze szkół subwencyonowanych 10 jest zawodowych, a 2 typu ogólnego t. j. im. Bernsteina we Lwowie i żeńska na Władyczu w Przemyślu.

Po doliczeniu szkół przemysłowych uzupełniających rządowych (w Zakopanem ogólna, w Krakowie: metalowców i murarzy) liczba szkół wzrośnie w Galicji do 100. Z tej liczby 83 typu ogólnego, 17 zawodowych (z czego 12 w Krakowie).

Szkoły stowarzyszeń przemysłowych.

Szkoła dla krawczyń utrzymywana dotąd przez stowarzyszenie przemysłowe przejdzie na prośbę stowarzyszenia z początkiem przyszłego roku szkolnego na etat kraju. W roku 1912/13 będzie więc istnieć 10 szkół utrzymywanych przez stowarzyszenia t. j. gospodnio-szynkarskie, cukierników i fryzjerów we Lwowie, piekarzy, introligatorów, cukierników, rzeźników, modniarek i drukarzy w Krakowie.

Ministerstwo robót publicznych poruszyło myśl, by kraj przyjął we własny zarząd także szkoły utrzymywane przez stowarzyszenia. Wydział krajowy uznając, że w interesie jednolitej organizacji szkół przemysłowych uzupełniających przyjęcie szkół stowarzyszeniowych na etat kraju jest pożądanem, odniósł się do wszystkich stowarzyszeń w tej sprawie, czyniąc zależnem przyjęcie tych szkół w zarząd kraju od uczynienia zadość przez czynniki

lokalne warunkom uchwały Wysokiego Sejmu z 5. maja 1900. t. j. od zeznania przez odnośne stowarzysze nie przemysłowe zobowiązania we formie aktu notaryalnego do stałego bezpłatnego dostarczania prestacyi realnych i pokrywania $\frac{1}{3}$ kosztów utrzymania w gołowiec; również zażądał Wydział kraj., by także Ministerstwo robót publicznych oświadczyło zasadniczo gołowość wstawiania corocznie do preliminarza budżetu państwowego subwencyi w wysokości $\frac{1}{3}$ kosztów utrzymania szkół.

Na wystosowane w tej sprawie pisma do stowarzyszeń utrzymujących szkoły zawodowe uzupełniające przeciw przeniesieniu na etal kraju, oświadczyły się stowarzyszenie rzeźników, drukarzy, gospodnio-szynkarskie, introligatorów, cukierników i zamierzające otworzyć szkołę własną stowarzyszenie lakierników i pokostników w Krakowie — jedynie stowarzyszenie gospodnio-szynkarskie we Lwowie oświadczyło gołowość złożenia żądanej deklaracji. Sprawa więc na razie nie została ostatecznie załatwiona.

Oddziały zawodowe.

Jak wyżej zaznaczono, ilość zawodowych szkół przemysłowych uzupełniających jest bardzo małą. Brakowi temu mają częściowo zaradzić istniejące przy szkołach przemysłowych uzupełniających ogólnych — oddziały równorzędne, grupujące uczniów jednego lub kilku pokrewnych zawodów z wprowadzeniem planu nauk szkół zawodowych. W ten sposób utworzono osobne oddziały dla szewców w Starym Sączu, dla metalowców w Nowym Sączu, Drohobyczu i Podgórzu. Z rokiem 1912/13 otwarto w stanie oddział dla rzeźników przy szkole im. św. Marcina we Lwowie.

Koszta utrzymania.

Znaczniejszemu zwiększeniu szkół zawodowych uzupełniających, a choćby tylko oddziałów zawodowych stoi na przeszkodzie ta okoliczność, że fundusz krajowy uczestniczy w kosztach utrzymania już istniejących szkół w wysokości o wiele przewyższającej $\frac{1}{3}$ ogólnych kosztów, gdyż i państwo i czynniki lokalne nie pokrywają przypadającej na nich jednej trzeciej utrzymania szkół przemysłowych uzupełniających, a różnicę musi pokrywać fundusz krajowy.

W r. 1910, jako relacyonowaliśmy Wysokiemu Sejmowi w sprawozdaniu zeszłorocznem na ogólny koszt szkolnictwa przemysłowo-uzupełniającego w kwocie 298.317.44 K, kraj wpłacił 116.207.68 K (38.9%), państwo 93.550 K (31.4%), czynniki lokalne 88.559 K (29.7%).

4. Alegat 2.

W r. 1911, jak to podaje alegat 2. na ogólny koszt w kwocie 354.981.92 K, kraj wpłacił 153.723.69 K (43.3%), państwo 103.680 K (29.2%), czynniki lokalne 97.578 K (27.5%).

(Na żądanie nasze bowiem do pierwotnej kwoty 93.000 K dodatkowo przyznało c. k. Ministerstwo 10.680 K, razem tedy 103.680 K).

W r. 1912 wreszcie na koszt ogólny preliniowany w kwocie 437.928 K, przyznał c. k. Rząd kwotę 122.580 K, t. j. 28% .

Chcąc uzyskać wydalniejszą pomoc państwa, Wydział krajowy odniósł się pismem z dnia 23. lutego b. r. LW. 29.383 do c. k. Ministerstwa robót publicznych i przedstawiwszy dokładnie preliniowane wydatki, ozna-

czył cyfrowo kwoty, jakieby rząd trzymając się normy $\frac{1}{3}$ kosztów, wypłacić powinien w roku 1913 na krajowe szkoły przemysłowe i handlowe w Galicyi. W tej samej sprawie zwrócił się Wydział krajowy do J.E. P. Ministra dla Galicyi pismem z 17. lipca b. r. LW. 109.161/12 z prośbą, aby przy prelininowaniu budżetu państwa na r. 1913 poparł żądania Wydziału krajowego. Wydział krajowy wyraża tedy nadzieję, że subwencya państwa w r. 1913 będzie dosięgała obowiązkowej jednej trzeciej.

Dotacje czynników
lokalnych.

Również i czynniki lokalne nie przyczyniają się w odpowiedniej mierze do utrzymania szkół, a wobec wzrostu wydatków dotacje ich pokrywają coraz mniejszą część ogólnych wydatków i tak: w roku 1907 pokryły 36 $\frac{0}{0}$, w r. 1908 33 $\frac{0}{0}$, w r. 1909 31 $\frac{0}{0}$, w r. 1910 30 $\frac{0}{0}$, a w r. 1911 tylko 29 $\frac{0}{0}$.

Podnieść należy, że od płacenia stosunkowej dotacyi uchylają się przede wszystkim miasta większe, w których szkoły zorganizowano jeszcze przed rokiem 1900, a więc bez złożenia przez gminę deklaracyi co do pokrywania $\frac{1}{3}$ kosztów gotówkowych. Do wszystkich tych gmin zwrócił się Wydział krajowy z żądaniem podwyższenia swych dotacyi do wysokości uchwałą Sejmu oznaczonej. Wezwania te jednak pozostały bez skutku, to też Wydział krajowy wobec użycia tak znacznych sum z funduszków krajowych na utrzymanie szkół istniejących, nie może przystąpić do otwierania nowych szkół w ilości odpowiadającej potrzebom i odmówił otwarcia szkół w niektórych miejscowościach i to nawet tam, gdzie istniały warunki uchwałą Wysokiego Sejmu określone, t. j. gdzie odnośne gminy deklarowały pokrywać $\frac{1}{3}$ kosztów.

Kształcenie nauczycieli.

W kursie rysunkowym, urządzonym przez Ministerstwo robót publicznych w Krakowie, wzięło udział 28 nauczycieli — w kursie przemysłowo - kupieckim we Lwowie 40. Na zasiłki dla uczestników tych kursów wypłacił Wydział krajowy kwotę 5.131 K.

Oddziały handlowe.

Do istniejących oddziałów handlowych przy szkołach przemysłowych uzupełniających w Chrzanowie, Białej, Drohobyczu, Nowym Sączu, Podgórzu, Kołomyi im. Sobieskiego przybędą w roku 1912/13 oddziały handlowe w Turce nad Stryjem.

Szkoły handlowe
uzupełniające.

Jako zaznaczyliśmy w zeszłorocznem sprawozdaniu, Wydział krajowy ma zamiar oddziały handlowe połączone ze szkołami przemysłowymi uzupełniającymi przekształcać w odrębne szkoły handlowe uzupełniające. Oddzielne kierownictwo i administracya, tudzież osobne grono nauczycielskie może przyczynić się bardzo do podniesienia poziomu nauki i do lepszej frekwencyi uczniów z zawodów handlowych. W roku 1912/13 otwarte będą 3 szkoły handlowe uzupełniające w Krakowie, a mianowicie: z oddziałów handlowych na Kaźmierzu utworzoną zostanie odrębna szkoła — ponadto dwie samoistne szkoły w śródmieściu — z tego jedna żeńska. Również prelininowano na rok 1912/13 szkoły handlowe uzupełniające w Nowym Sączu, Podgórzu i Rzeszowie, otwarcie ich zależy od złożenia przez odnośne gminy deklaracyi co do pokrywania $\frac{1}{3}$ wydatków.

Kursa rysunkowe dla
absolwentów.

Dla absolwentów odbyły się w roku 1911/12 kursa rysunkowe przy szkołach: w Krakowie na Kleparzu, na Smoleńsku, na Kaźmierzu, w Nowym Sączu, Rzeszowie, Sanoku, Stanisławowie.

Frekwencya.

W roku 1912/13 zapisało się 11.192 uczniów (w r. 1911/12 9.559) do szkół krajowych, w szkołach subwencyonowanych było uczniów 817. Razem 12.009 uczniów, jak alegat 3. / klas 334, (w r. 1911/12 297), kursa rysunkowe odbyły się w 7 (6) szkołach, oddziały handlowe istniały 7 (7).

Alegat 3.

Ogniska.

Zainicyowane przez Ministerstwo robót publicznych „Ogniska” terminatorskie, istniały przy kilkunastu szkołach. Wydział krajowy udzielił w b. r. subwencji Ogniskom: w Białej przy szkole im. Kościuszki i utrakwistycznej, w Sokału, Wadowicach, Gorlicach, Krakowie na Kaźmierzu, Dębicy, Podgórzu i Rzeszowie — łączną kwotę 1.650 K.

Lokale szkolne.

Szkoły przemysłowe uzupełniające umieszczone przeważnie w budynkach szkół ludowych i wydziałowych nie posiadają odpowiednio obszernych i widnych sal, zwłaszcza sal rysunkowych. Również i urządzenia lokalów szkolnych nie odpowiada potrzebom szkół i wiekowi uczniów. Chcąc braki te, na które w każdym prawie sprawozdaniu z lustracyi szkół zwracają uwagę przeprowadzający lustracyę członkowie Komisyi przemysłowej i delegaci Wydziału krajowego do miejscowych Wydziałów szkolnych, wysłał Wydział kraj. dnia 20. sierpnia b. r. LW. 127.333/12 okólnik do wszystkich gmin wiejskich w sprawie umieszczenia szkół przemysłowych uzupełniających.

W okólniku tym Wydział krajowy zwracając uwagę na brak odpowiednich lokalów dla szkół przemysłowych uzupełniających — przypomina, aby przy budowie lub rekonstrukcyi budynków szkolnych pamiętały o potrzebach tych szkół — gminy zaś większych niast wzywa do urządzenia lokalów zdolnych do pomieszczenia warsztatów szkolnych.

Inspektorowie szkół
przemysłowych uzu-
pełniających

W końcu podaje Wydział krajowy do wiadomości Wysokiego Sejmu, że z początkiem roku 1912 szkoły przemysłowe uzupełniające w Galicyi otrzymały drugiego obok p. Jana Tarczałowicza inspektora z ramienia Ministerstwa robót publicznych w osobie p. inż. Wojtowa, dotychczas nauczyciela c. k. państwowej szkoły ślusarskiej w Tarnopolu, któremu powierzono Galicyę wschodnią. Galicyę zachodnią zatrzymał dotychczasowy inspektor p. Jan Tarczałowicz, polskie zaś szkoły na Śląsku wyłączono z okręgu inspekcyjnego p. Tarczałowicza, zlecając ich inspekcjonowanie inż. Edwardowi Kosteckiemu, profesorowi c. k. szkoły przemysłowej w Krakowie.

2. Szkoły zawodowe.

Ilość szkół i frekwencja.

Alegat. 4.

Stan szkół zawodowych, krajowych i subwencyonowanych, oraz ich frekwencję podaje alegat 4./* zaś preliminarz kosztów ich utrzymania w r. 1913 alegat 1.

Z początkiem roku szkolnego 1911/12 było 27 szkół krajowych (w r. 1910/11 było 28), oraz 27 subwencyonowanych (27), razem 54 (55).

W tem było szkół koszykarskich 15 (14)*), kołodziejsko-kowalskich 4 (4), stolarskich 2 (2), zabawkarskich 2 (2), ceramicznych 2 (2), szewskich 3 (3), tkackich 7 (9)**), sukiennicza 1 (1), koronkarskich 5 (5), hafciarska 1 (1), robót kobiecych 8 (8), wreszcie szkół rzemieślniczych dla nauki kilku rzemieślników 4 (4).

Stan frekwencji wyniósł w krajowych szkołach w r. szkolnym 1911/12 934 uczniów (w r. 1910/11 1.003), w subwencyonowanych 1.204 (1.257), — razem 2.138 (2.260).

Subwencje państwa.

Alegat. 5.

Koszt utrzymania krajowych szkół zawodowych wyniósł, jak alegat 4./* w r. 1911 kwotę 707.353 K. 73 h., w czem wydatek kraju 382.360 K. 96 h., dochody własne szkół 220.078 K. 41 h., oraz subwencje czynników miejscowych 18.154 K. 36 h., — wreszcie subwencja państwa 86.760 K.

Stosunek subwencji państwa do ogólnych kosztów utrzymania wynosił w r. 1911 niespełna 12·2⁰/₁₀₀, co w porównaniu z rokiem 1910 (14⁰/₁₀₀) oznacza ustawiczne zmniejszanie się stosunkowe subwencji państwa na rzecz szkół zawodowych; chronologicznie rzecz ta przedstawia się następująco:

Rok		Koszt utrzymania brutto		Subwencja państwa		%
1907	—	507.943 K.	—	81.700 K.	—	16
1908	—	594.914 „	—	86.514 „	—	15
1909	—	609.788 „	—	83.500 „	—	14
1910	—	629.334 „	—	88.060 „	—	13·9
1911	—	707.554 „	—	86.760 „	—	12·2

Na rok 1912 prelimitował Wydział krajowy ogólny koszt utrzymania szkół zawodowych na kwotę 751.348 K., gdy zaś na to otrzymał od rządu subwencję w wysokości 95.935 K., czyli 12·7⁰/₁₀₀, stanowiłoby to w porównaniu z r. 1911 małąwyżkę o 0·5⁰/₁₀₀.

Ponieważ szkoły zawodowe pokrywają znaczną część swych wydatków własnymi dochodami ze sprzedaży wyrobów szkolnych, Wydział krajowy żądał (jakto w zeszłorocznem sprawozdaniu podaliśmy) od c. k. rządu pokrywania $\frac{1}{3}$ części wydatku netto na utrzymanie tych szkół.

*) Przybyła szkoła koszykarska w Rącznej.

**) Ubyły szkoły tkackie w Gorlicach i Budzanowie.

Cyfrowo przedstawia się ta sprawa następująco:

Rok		Koszt utrzymania netto		Subwencya państwa		%
1907	—	344.803 K.	—	81.700 K.	—	23·8
1908	—	414.248 „	—	86.514 „	—	20·9
1909	—	409.821 „	—	83.500 „	—	20·3
1910	—	399.816 „	—	88.060 „	—	22·0
1911	—	487.276 „	—	86.760 „	—	17·8

Kraj uczestniczył w wydatkach tych w wymienionym okresie w stosunku jak 70·4⁰/₀, 74·8⁰/₀, 75·5⁰/₀, 72·3⁰/₀, oraz 78·5⁰/₀ w r. 1911.

Jak z powyższego zestawienia widać, najgorzej wypadł dotychczas r. 1911, a porównywuając z nim rok bieżący, stosunek subwencji państwa do rzeczywistych wydatków netto nie będzie o wiele lepszy, gdyż wedle przypuszczalnych obliczeń wyniesie niespełna 20⁰/₀.

W sprawie tej wniósł Wydział krajowy memoriał do p. Ministra Galicyi dnia 30. marca 1912 L.W. 32.407/12 i dnia 17. lipca b. r. LW. 109.161/12 — może tedy na r. 1913 uzyskają nasze szkoły wydatniejsze zwiększenie subwencji państwa.

Lustracya szkół.

Fachową lustracyę szkół szewskich i szkół robót kobiecych zlecił Wydział krajowy Członkowi Komisji przemysłowej p. A. Nawratilowi, szkół tkackich Drowi Stanisławowi Anczycowi, Członkowi tejże Komisji; szkół koszykarskich p. J. Starkłowi, Członkowi Komisji; wreszcie lustracyę szkół kolodziejskich, stolarskich, oraz szkół rzemieślniczych Dyrektorowi krajowej szkoły rzemiosł w Drohobyczu, inżynierowi Feliksowi Blauthowi; z zlecenia Komisji przemysłowej lustrowali nadto szkoły Członkowie Komisji pp.: Dr. Jan Franke, Antoni Stefanowicz, August Sołtyński i Włodzimierz Szuchiewicz. Lustracyę administracyjną przeprowadzał Dep. II. Wydziału krajowego.

Alegat. 6.

Wreszcie załączamy ./- zestawienie rocznych kosztów utrzymania uczniów w krajowych szkołach przemysłowych. Przeciętnie wynosił w r. 1911 koszt utrzymania ucznia 486 K. rocznie, w czem się mieszczą wydatki na amortyzacyę budynków szkolnych, urządzeń maszynowych, oraz utrzymania internatów szkolnych.

Szkoły koszykarskie.

Przystępując do rozpatrzenia stanu szkół wedle zaawędów zaznaczamy, że szkoły koszykarskie wykazują na ogół niezmienną prawie frekwencyę i tę samą liczbę zakładów. Bardzo słabą frekwencyę miały w r. 1911/12 szkoły w Brzesku i w Brzostku; Wydział krajowy będzie tedy zmuszony w r. szk. 1912/13 obie te szkoły przenieść do innych miejscowości, a ewentualnie je całkiem zwinąć. Szkołę koszykarską w Gdowie oddał Wydział krajowy od 1. stycznia b. r. w zarząd Spółki koszykarskiej, która powstała w Gdowie z inicjatywy dotychczasowego Kuratora szkoły ks. Jana Smółki, a przy pomocy gminy. Nowo powstałej organizacyi przemysłu koszykarskiego postanowił Wydział krajowy przyjsć z pomocą pokrywaniem przez lat 3 płacy instruktora w rocznej kwocie 1.600 K, nadto darował Wydział krajowy Spółce zapas materiałów surowych wartości 1.449 K. oraz inwentarz szkolny wartości 326 K. Subwencyonowane szkoły koszykarskie

w Milczycach i Wielowski wykazują tak małą frekwencję, że Wydział krajowy cofnął im dotychczasową subwencję z funduszu krajowego. Z powodu zmniejszonej frekwencji w powiatowej szkole koszykarskiej w Rudkach zmniejszył Wydział krajowy tej szkole subwencję do rocznych 600 K.

W centralnej szkole koszykarskiej we Lwowie odbył się w półroczu zimowym 5-miesięczny kurs dla nauczycieli szkół ludowych, zaś w letniem takiż kurs dla nauczycielek — oba kursy wykazały przy pilności frekwentantów bardzo dobre rezultaty nauki. Z końcem ubiegłego roku szk. ustąpił dotychczasowy administracyjny kierownik tej szkoły p. A. Misiewicz; posadę tę obsadzi Wydział krajowy w najbliższym czasie.

Budowa specjalnego budynku dla tej szkoły, na którą Wysoki Sejm zawołał kwotę 100.000 K, nie została w b. r. rozpoczęta, gdyż dotychczas gmina m. Lwowa nie wyznaczyła definitywnie przyrzeczonego na ten cel gruntu. Stać się to ma w jesieni b. r., tak, że z wiosną budowa mogłaby się ewentualnie rozpocząć, a z nią możliwość dla szkoły należytego rozwoju.

Szkoły kołodziejsko-kowalskie.

Alegat. 7.

Dla szkół kołodziejsko-kowalskich wypracował Komitet szkolny Komisji przemysłowej przy współudziale Dyrektora szkoły rzemiosł w Drohowyżu p. F. Blautha nowy normalny statut i nowy normalny plan nauki. Statut określa szczegółowo i dla wszystkich szkół jednolicie zasadnicze i administracyjne normy szkolne, zatrzymuje 3 lata nauki szkolnej, wprowadza dla uczniów zapisujących się do szkoły egzamin wstępny, a to celem zapewnienia tym szkołom lepszego materiału w uczniach, określa ściśle obowiązki kierownika i personelu zakładu. Plan naukowy, który dołączamy, przepisuje 17 godzin tygodniowo teorii na 37 godzin nauki praktycznej.

Wprowadzenie w życie tego planu wymaga co najmniej jednej nauczycielskiej siły rysunkowej, a nadto w osobie kierownika również inteligentnej siły technicznej i nauczycielskiej. Z tego względu mógł Wydział krajowy wprowadzić w życie nowy plan nauki z rokiem szkolnym 1912/13 tylko w szkole tłumackiej, oraz w szkole kamioneckiej; szkoły w Grybowie i w Grzymałowie nie posiadające obecnie lepszych sił rysunkowych ani kierowników, wprowadzą na razie ten plan tylko częściowo. Ze względu na ten nowy plan nauki przeprowadził Wydział krajowy także pewne zmiany w personalu szkolnym: kierownika szkoły grzymałowskiej K. Związka przeniósł Wydział krajowy na posadę instruktora kołodziejstwa w szkole drohowyżkiej, powołując do kierownictwa szkoły grzymałowskiej dotychczasowego kierownika szkoły grybowskiej S. Gzowskiego. Kierownikiem szkoły grybowskiej w miejsce p. Gzowskiego zamianował Wydział krajowy absolwenta c. k. wyższej szkoły przemysłowej w Krakowie p. Jana Bulandę, który jako konstruktor dłuższy czas pracował po krajowych i zagranicznych fabrykach maszyn. Kierownikiem wreszcie szkoły kołodziejskiej w Kamionce w miejsce p. E. Pandlera, przeniesionego przez Wydział krajowy na własną prośbę w stan spoczynku, zamianował Wydział krajowy inżyniera Michała Malherba, absolwenta lwowskiej politechniki, inżyniera konstruktora fabryki maszyn w Moskwie; obu w IX. randze urzędników krajowych.

Równocześnie z przepisaniem szkołom kołodziejskim nowego planu naukowego postanowił Wydział krajowy znieść istniejący przy szkole kołodziejskiej w Kamionce oddział ciesielski i uwolnić od obowiązków dotychczasowego instruktora ciesielstwa Walentego Kruczkowskiego. Kruczkowski jako niestabilizowany nie ma prawa do żadnego zaopatrzenia; z uwagi jednak na piętnastoletnią służbę oraz na podeszły wiek jego, który nie pozwala mu na żadne zarobkowanie, przedstawia Wydział krajowy Wysokiemu Sejmowi w końcowych wnioskach niniejszego sprawozdania udzielanie Kruczkowskiemu stałego daru z łaski rocznych 500 koron.

W Grzymałowie zalega powiat skałacki od lat 15 z subwencją 1000 K rocznie, niewypłacaną szkole z powodu niedojścia do porozumienia Wydziału krajowego i Wydziału powiatowego co do warunków wypłacania tej subwencji. Obecnie skutkiem interwencji Kuratora szkoły grzymałowskiej p. W. Mayera jest sprawa na dobrej drodze i powiat ma zamiar oddać na własność funduszu krajowego całą realność szkolną wraz z budynkami w zamian za zrzeczenie się przez kraj zaległej subwencji. Jest więc nadzieja, że sprawa zostanie wkrótce załatwiona i fundusz krajowy stanie się właścicielem realności. Z tą chwilą jednak wylania się kwestya koniecznego dostarczenia szkole budynku administracyjnego, któryby objął kancelaryę i mieszkanie dla kierownika, oraz drugą salę do nauk teoretycznych. Za kwotę 60.000 K spodziewa się Wydział krajowy pokryć koszt tego budynku — w końcowych wnioskach upraszamy tedy Wysoki Sejm o zawołowanie pożyczki w tej wysokości.

W szkole kołodziejskiej w Grybowie postanowił Wydział krajowy wprowadzić urządzenia maszynowe. Koszta z tem połączone wraz z konieczną przeróbką budynku warsztatowego wyniosą około 24.000 K. Połowę tej kwoty wstawił już Wydział krajowy do budżetu szkoły na r. 1913 i upraszamy o zawołowanie pełnej kwoty 24.000 K z tem, że drugą połowę wstawi Wydział krajowy do budżetu r. 1914.

Szkoły stolarskie.

Z projektowanych dobudow szkół stolarskich rozpoczęła się w b. r. tylko dobudowa szkoły stolarskiej w Stanisławowie. Budowę oddał Wydział krajowy firmie Józef Dromirecki we Lwowie za kwotę 109.760 K; reszta z zawołowanego przez Wysoki Sejm kredytu 140.000 K, tj. około 30.000 K będzie kosztowało urządzenie maszynowe hali maszyn: z rokiem szkolnym 1913/14 będzie tedy szkoła miała także naukę stolarstwa maszynowego, a miejscowe sfery rękodzielnicze możliwość użycia maszyn stolarskich. Dobudowa szkoły stolarskiej w Kałwarii odwlokła się do przyszłego roku z powodu trudności zakupu sąsiedniego gruntu; obecnie po dojściu kontraktu do skutku budowa zacznie się z wiosną 1913.

Obie szkoły są w pełnym rozwoju, a nawet frekwencya szkoły w Kałwarii, która początkowo niedopisywała i sztucznie musiała być utrzymywana, obecnie bardzo się podniosła.

Szkoły zabawkarskie.

Szkoły zabawkarskie: krajowa w Jaworowie i subwencyonowana w Kulikach rozwijają się normalnie. W szkole jaworowskiej projektowanym jest zaprowadzenie oświetlenia elektrycznego, gdy gmina postawi elektrownię, zaś w b. r. urządziła w tej szkole firma Irzyk

i Spka we Lwowie kosztem 1.800 K wzorową suszarnię drzewa, co pozwoli obecnie wyrobom szkoły być i pod tym względem nienagannymi.

Szkoły ceramiczne.

Ważna kwestya i pilna założenia w kraju wzorowej szkoły ceramicznej, z czem się łączy kwestya istnienia szkoły garncarsko-kaflarskiej w Kołomyi i kursów ceramicznych w Podgórzu, nie ruszyła z miejsca, gdyż miasto Lwów dotychczas nie wyznaczyło przyrzeczonego gruntu pod budowę szkoły i dlatego budowa rozpocząć się nie mogła. Prawdopodobnie stanie się to w jesieni b. r., poczem zostaną wypracowane plany, a z wiosną 1913 będzie budowa ewentualnie mogła być rozpoczęta.

O ileby jednak gmina m. Lwowa nie wyznaczyła odpowiedniego gruntu, będzie musiał Wydział krajowy wziąć pod rozagę zakupienie gruntu z funduszu krajowego względnie zaprojektowanie Wys. Sejmowi zorganizowania tej szkoły w Krakowie, gdzie miasto Kraków oprócz gruntu ofiaruje także pewną subwencję na samą budowę.

Szkoły szewskie.

Szkoły szewskie rozwijają się normalnie bez ważniejszych zmian. Założenie szkoły szewskiej w Krakowie nastąpi prawdopodobnie jeszcze w b. r. wobec tego, że gmina m. Krakowa przedłożyła nam dnia 23. kwietnia b. r. deklarację co do dostarczenia t. zw. prestacyi realnych, oraz przedstawiła lokal, który prawdopodobnie będzie dla celów szkoły zupełnie odpowiedni.

Szkoły robót kobiecych.

Szkoły robót kobiecych: koronkarskie, hafciarskie, oraz szkoły subwencyonowane, noszące nazwę szkoły robót kobiecych, a uczące przede wszystkim szycia białego i krawieczyzny rozwijają się normalnie i wykazują frekwencję pomyślną jak alegat 4. Wykaz ten nie jest zupełny, gdyż nie wliczono doń uczenie w tych pracowniach subwencyonowanych przez Wydział krajowy, a utrzymywanych przez rozmaite Towarzystwa dobroczynne i Stowarzyszenia, które noszą nazwę pracowni, czy szwalni, a więc formalnie nie nazywają się szkołami, choć z reguły znów w niczem się nie różnią od powyższych szkół, które właściwie są tylko pracowniami przez kraj subwencyonowanymi (zeszłoroczne sprawozdanie Wydziału krajowego w sprawach przemysłowych). Sprawą jednolitego traktowania tych szkół - pracowni ze strony funduszu krajowego, jako udzielającego im subwencji, zajmie się wspólne posiedzenie Komitetu szkolnego i rękodzielniczego Komisji przemysłowej, które ma być zwołane w tym celu. Jednym zaś z najważniejszych punktów będzie kwestya dostarczenia tym szkółkom odpowiednich sił nauczycielskich względnie wykształcenia istniejących, gdyż obecne siły z reguły nie odpowiadają wymaganiom; częściowo dzieje się to już obecnie, gdyż lustrator tych szkółek z ramienia Komisji Radca Dworu Nawratil, a zarazem Kurator kursów szycia bielizny i krawieczyzny urządzanych przez Wydział krajowy powołuje nieraz odnośne nauczycielki na powyższe kursa.

Na powyższem posiedzeniu zostanie również załatwiona sprawa zorganizowania wogóle szkolnictwa przemysłowego dla kobiet, co nam zlecił Wysoki Sejm uchwałą z 13. października 1910, dziś prowadzonego przez rozmaite czynniki lokalne bez stałego planu i porozumienia się, a więc ze względu na interes całego kraju trochę chaotycznie.

Szkoły tkackie.

Uchwałą z 14. lutego b. r. zawotował Wysoki Sejm zaproponowane przez Wydział krajowy kredyty na budowę oddziałów mechanicznych przy szkołach tkackich: w Krośnie, Kosowie i Wilamowicach, zaś c. k. Rząd miał dać urządzenie wewnętrzne dla tkalni. Dotychczas stanęła jednak tylko budowa tkalni w Wilamowicach (przeprowadzona przez Związek przemysłowy), tkalnia jednak nie weszła w życie, gdyż dotąd nie dostarczyło Ministerstwo robót publicznych przyrzeczonych maszyn. Również nie dało Ministerstwo dotychczas definitywnej odpowiedzi co do dostarczenia urządzenia maszynowego tkalni przy szkole tkackiej w Kosowie i dlatego budowa prawdopodobnie w b. r. już się nie rozpocznie.

Szkoła tkacka w Glinianach wymaga — jak to już w zeszłorocznym sprawozdaniu podaliśmy — przeniesienia do innego lokalu głównie dlatego, ponieważ Związek przemysłowy chciałby przy szkole wybudować własnym kosztem obszerną kilinkarnię dla absolwentów szkoły. Na podstawie bowiem dotychczasowego doświadczenia doszedł Związek i kierownik szkoły do przekonania, że trudno bardzo utrzymać kilinkarstwo jako przemysł domowy i że wszelkie dotychczasowe usiłowania dały bardzo nikły efekt, że więc jedynym sposobem podniesienia produkcji gliniańskich kilimów jest zbudowanie dużej kilinkarni przy szkole. Dlatego koniecznym jest sprzedaż obecnego budynku szkolnego, ściśniętego w śródmieściu innymi budynkami — i kupienie za miastem obszernej parceli, gdzieby stanął nowy budynek szkolny i kilinkarnia Związku. Łączny koszt obliczamy na 95.000 K, z czego 35.000 K spodziewamy się otrzymać za dotychczasowy budynek, zaś nadwyżkę 60.000 K upraszamy pozwolić nam pokryć pożyczką (końcowe wnioski).

Szkoły tkackie subwencyonowane (Czernelica, Karczyna, Zwiniacz) dostarczają pewnego zarobku miejscowej ludności i podnoszą technicznie tamtejsze tkactwo ręczne i zasługują na udzielaną im subwencję. Zwinięta jednak została szkołka tkacka w Budzanowie; nie wstawiono tedy dla tej szkoły na r. 1913 dotychczasowej subwencji.

Zwijając szkołę tkacką w Rychwałdzie, o czym w roku zeszłym zdaliśmy sprawę Wysokiemu Sejmowi, uwolnił Wydział krajowy od obowiązków kierownika tej szkoły Wawrzyńca Gubałę i udzielił mu odprawy w wysokości jednorocznej płacy. Gdy jednak Gubała z powodu podszłego wieku nie może znaleźć obecnie sposobu zarobkowania, upraszamy o przyznanie mu stałego daru z łaski w kwocie 500 K.

Szkoły rzemiosł.

Szkoły rzemiosł subwencyonowane w Oświęcimiu, Miejsu Piastowem i Pawlikowicach mają frekwencję pokaźną i zasługują na udzielaną im subwencję. Zawody, których wyuczają swych wychowanków, podaje alegal 1 ./ Szkoła rzemiosł w Drohowyżu potrzebuje zaś niezbędnie nowego obszernego budynku na warsztaty. Koszt tej budowy obliczony na 200.000 K, przyjmując zaś, że Fundacya hr. St. Skarbka da połowę tej kwoty, upraszamy o zawołowanie drugiej połowy i przedstawiamy przy końcu niniejszego sprawozdania odnośny wniosek.

Krajowa mechaniczna
stacya doświadczalna
we Lwowie.

W ciągu ubiegłego roku szk. t. j. od dnia 15. lipca 1911, po 15. lipca r. 1912 otrzymała stacya 263 zamówień i zba-
dała 1.544 okazów, odnoszących się do 370 rodzajów

Alegat 8.

próbek. Dochód z tych badań wzrósł też do 5.390 K 20 h i może też być preliminowany stale na 3.000 K, gdy poprzednio preliminowano tylko 2.000 K. Alegat 8 ./- sprawozdania wykazuje szczegółowo wykonane badania i uiszczone opłaty.

Ogólna wartość inwentarza stacyi wynosi obecnie 33.931 K 39 h, z czego na przyrządy i maszyny przypada 32.598 K 21 h., a na urządzenie wewnętrzne 1.333 K 15 h. Powiększy się ona niebawem, skoro z przychodów stacyi będzie zakupiona prasa do badania twardości metali, której potrzeba już się daje odczuwać.

Kierownik stacyi uskarża się na szczupłość jej umieszczenia i wilgoć panującą w sułerenach gmachu politechniki; spodziewa się jednak, że przy budowaniu laboratorium maszynowego stacya znajdzie lepsze umieszczenie.

Protokół jej czynności wykazuje 416 exhibitów, a personal stacyi nie uległ w roku ubiegłym żadnej zmianie.

Stacya ceramiczna
we Lwowie.

Alegat 9.

Działalność Stacyi ceramicznej we Lwowie ograniczyła się w ostatnich latach prawie wyłącznie do badania materiałów surowych; jak dołączony ./- wykaz zbadała Stacya w roku 1911/12 102 gatunków glin i 5 gatunków piasku. Nadto wydawała Stacya na żądanie władz oraz stron prywatnych opinie fachowe techniczne w sprawach przemysłu ceramicznego.

Założenie szkoły kamie-
niarskiej.

Do zeszlorocznego sprawozdania o założeniu w kraju szkoły kamieniarskiej dodajemy, iż dnia 14. marca b. r. odbyła się w tej sprawie ankieta w Krakowie, w której wzięli udział delegaci Wydziału krajowego pp. A. Nawratil i A. Sołtyński — dalej prof. Szajnocha, prof. Morozowicz, dyrektor szkoły przemysłowej Dr. Bandrowski, instruktor stowarzyszeń przemysłowych p. W. Ostrowski, jako delegat Stowarzyszenia budown. Radea Romanowski, Dyrektor Till oraz majstrowie kamieniarscy Kulesza, Ciekiera, Abeles, Stypuła i Kozłowski. Opinie wyrażone na tej ankiecie będą rozważane na najbliższym posiedzeniu Komitetu szkolnego Komisji przemysłowej.

Dalsze kształcenie na-
uczycieli szkół zawo-
dowych.

W roku szkolnym 1911/12 przyznał Wydział krajowy zasiłki na dalsze studia fachowe następującym nauczycielom krajowych szkół zawodowych:

Wincentemu Dolinkiewiczowi, instruktorowi pomocniczemu kraj. szkoły kołodziejsko-kowalskiej w Tuma-czu 208 K na odbycie kursu majsterskiego dla kołodziei urządzonego przez c. k. Urząd popierania przemysłu we Wiedniu;

Janowi Liszcze, instruktorowi tejże szkoły, oraz Janowi Młotłowi, instruktorowi szkoły kołodziejskiej w Grybowie po 232 kor. na odbycie takiegoż kursu we Wiedniu;

Teofilowi Krysie, nauczycielowi krajowej szkoły tkackiej w Krośnic 650 koron celem dalszego kształcenia się w szkole tkackiej w Chemnitz w Saksonii;

Leontynie Reichardównie i Jadwidze Gallethównie, nauczycielkom szkoły koronkarskiej w Zakopanem po 120 koron na zwiedzenie wystawy prac kobiecych w Pradze;

Antonowiczównie, Bierkowskiej i Korafiatównie, nauczycielkom szkoły hafciarskiej w Makowie 180 koron na dwudniową wycieczkę naukową do Wiednia.

Józefowi Kutybie, nauczycielowi szkoły rzemiosł w Drohowyżu 100 koron na wzięcie udziału w kursie przemysłowo kupieckim, urządzonym przez c. k. Radę szkolną krajową we Lwowie dla nauczycieli szkół przemysłowych uzupełniających.

Organizacye nowych
szkół przemysłowych.

Uchwałami z 16. listopada 1910 wezwał Wysoki Sejm Rząd do powiększenia ilości państwowych szkół w Galicyi, oraz polecił Wydziałowi krajowemu zastanowić się nad reorganizacyą naszego szkolnictwa przemysłowego szczególnie w kierunku zakładania nowych szkół krajowych przy wydajnej pomocy finansowej ze strony państwa“.

Uchwałam tym stało się częściowo zadość. Jako w zeszłorocznem sprawozdaniu Wydział krajowy zaznaczył i w obecnem sprawozdaniu niżej w dziale o szkołach państwowych szerzej podaje, c. k. Rząd założył szkoły przemysłowe w Jarosławiu, Buczaczu i Delatynie, blizkie otwarcia są szkoły w Przemyśle i Krakowie, w projekcie są szkoły w Rzeszowie i Nowym Sączu; postanowionem jest wreszcie rozszerzenie i reorganizacya szkoły w Świątnikach, oraz rozszerzenie szkoły sułkowskiej.

Wydział krajowy zaś zreorganizował szkoły kołodziejskie, zaopatrzył szkołę w Kamionce w maszynowe urządzenia, a szkołę w Tłumaczu rozszerzył o oddział lakierniczo - rymarski, rozszerza i zaopatruje w urządzenie maszynowe szkołę stolarską w Stanisławowie, powiększa szkołę stolarską w Kalwarii, rozszerza o dział tkactwa maszynowego szkołę tkacką w Kosowie i w Krośnie, w wnioskach niniejszego sprawozdania projektuje rozszerzenie szkoły kołodziejskiej w Grzymałowie, szkoły tkackiej w Glinianach i szkoły rzemiosł w Drohowyżu, oraz zaopatrzenie w maszynowe urządzenie szkoły kołodziejskiej w Grybowie — w projekcie wreszcie przez Wysoki Sejm już przyjętym jest zorganizowanie we Lwowie wzorowej szkoły ceramicznej.

Świadomi jesteśmy tego, że działalność powyższa jest tylko częścią tej akcji, którą kraj i państwo powinny podjąć około podniesienia i rozszerzenia naszego szkolnictwa przemysłowego i że akcyą tą w przyszłości musi pójść szerszym torem; Wydział krajowy sprawy tej nie spuści z oka, na razie jednak wobec zaangażowania większych kwot, jakich wymagały powyższe i wymagają niniejszem sprawozdaniem objęte inwestycye dla szkolnictwa przemysłowego (z górą 11½ miliona koron), nie ułożył Wydział krajowy na razie programu zakładania większej liczby nowych szkół krajowych.

Zauważamy nadto, że przyczynienie się państwa do kosztów utrzymania szkół krajowych jest ciągle bardzo małe, jakto, wyżej cyfrowo wykazaliśmy; gdy zaś nowe szkoły zlecił nam Wysoki Sejm zakładać przy wydajnej pomocy państwa, nie możemy znacznie angażować sił finansowych kraju aż do przychylniejszego traktowania szkół naszych przez państwo.

Zauważamy wreszcie, że na szkolnictwo handlowe, zaniedbane do ostatnich czasów więcej od szkolnictwa przemysłowego, postanowił obecnie Wydział krajowy baczniejszą zwrócić uwagę; ponieważ zaś Rząd postanowił nie organizować wcale państwowych szkół niższohandlowych, troska około zakładania tych szkół spadła wyłącznie na kraj. (Na razie założył Wydział krajowy dwie szkoły kupieckie, w jesieni 1913 dalsze dwie. Wobec stosunkowo znacznych kosztów utrzymania szkół kupieckich (około 30.000 K rocznie), niech fakt zakładania przez

kraj szkół kupieckich będzie także częściowem wytlómaczeniem opóźnienia akcyi zakładania nowych krajowych szkół przemysłowych.

3. Państwowe szkoły przemysłowe.

Nowe szkoły.

W październiku 1911 otworzyła c. k. Rada szkolna krajowa c. k. Szkołę rzemioł budowlanych w Buczaczu, poruczając jej kierownictwo prowizorycznie architektce Tarczałowiczowi, inspektorowi szkół przemysłowych uzupełniających. Do kosztów jej utrzymania przyczynia się kraj kwotą roczną 4.000 K, wypłacaną gminie na rzecz t. zw. prestacyi realnych, które gmina zobowiązała się szkole dostarczać.

W b. r. zostanie również otwarta c. k. szkoła cieielska w Delatynie. Kraj przyczynia się do jej powstania jednorazową subwencją 8.000 K, wypłaconą gminie również na rzecz prestacyi realnych.

Projektowanemi są dalej szkoły: blacharska w Rzeszowie, ślusarska i kotlarska w Nowym Sączu i młynarska w Przemyśle. Ta ostatnia szkoła wejdzie w życie prawdopodobnie już za rok, t. j. z rokiem szkolnym 1913/14, gdyż gmina m. Przemyśla zasadniczo ma zamiar wziąć na siebie prestacye wymagane przez c. k. Ministerstwo robót publicznych; w tem jednak spodziewa nie może być określona dla braku wszelkich obliczeń. określona dla braku wszelkich obliczeń.

Wreszcie projektowanem jest założenie w Krakowie państwowej szkoły przemysłowej żeńskiej dla białego szycia, krawieczyny i haftu i Ministerstwo robót publicznych zgodziło się zasadniczo na jej zorganizowanie pod zwykłymi warunkami, t. j. dostarczenia przez gminę budynku oraz opał, oświetlenia i usługi.

Skonstatować tedy należy, że akcyja państwa zakładania w naszym kraju szkół przemysłowych idzie w ostatnich latach żywszem tempem, upraszamy Wysoki Sejm o przyjęcie tego do wiadomości z uznaniem dla naszej c. k. Rady szkolnej krajowej oraz dla Władz centralnych.

Nowe budynki c. k. szkół
drzewnych w Zakopanem
i w Kołomyi.

Zawołowane przez Wysoki Sejm uchwałą z 14. lutego b. r. kwoty 10.000 K na budowę internatu c. k. szkoły kowalskiej w Sułkowicach, 195.000 K na budowę budynku c. k. szkoły drzewnej w Zakopanem, oraz 50.000 K na budowę budynku takiejże szkoły w Kołomyi — nie zostały przez Wydział krajowy zrealizowane, gdyż dotąd c. k. Rząd nie przystąpił do powyższych budowl.

Rozszerzenie budynku c. k.
szkoły kowalskiej w Suł-
kowicach i budowa kuźni
i magazynów dla »Spółki
kowalskiej« w Sułkowi-
cach.

Od r. 1904/5 frekwencya szkoły kowalskiej w Sułkowicach stale wzrasta i w r. szk. 1911/12 wzrosła do liczby 54 uczniów; sale szkolne i warsztaty obliczone na frekwencyę 45 uczniów nie są w możności pomieścić wszystkich uczniów zgłaszających i dlatego zdecydował się Wydział krajowy zaproponować Wysokiemu Sejmowi rozszerzenie budynku szkolnego przez dobudowę do obecnego budynku w parterze nowej sali warsztatowej 15 m długiej, a 5 m szerokiej, oraz takiej sali rysunkowej na piętrze. Koszta tej dobudowy w kwocie

13.500 K będzie musiał pokryć kraj, jako właściciel wszystkich budynków szkolnych. Rząd zaś kosztą wewnętrznego urządzenia w kwocie 18.500 K.

Przy szkole istnieje od r. 1906 wybudowana kosztem kraju, a zaopatrzona w maszyny przez c. k. Rząd kuźnia przeznaczona na użytek Spółki kowalskiej w Sułkowicach. Kuźnia ta jest za mała już dziś na pomieszczenie wszystkich maszyn, które Spółka już obecnie posiada; ponieważ zaś do przeprowadzenia racjonalnej produkcji chociażby tylko najważniejszych artykułów w Sułkowicach ręcznie wyrabianych potrzebny jest jeszcze cały szereg maszyn pomocniczych, których za kwotę 51.300 K ma zamiar c. k. Rząd dostarczyć. Wydział krajowy uznał konieczną potrzebę dostarczenia kuźni związkowej znacznie większego lokalu. Ponieważ zaś obecna kuźnia jest drewniana, co się sprzeciwia obowiązującym przepisom, oraz ponieważ i kuźnia szkolna również drewniana, jest przez grzyb bardzo zniszczona. Wydział krajowy proponuje niniejszem Wysokiemu Sejmowi wybudowanie budynku, gdzieby odpowiednio umieszczenie znalazła kuźnia spółkowa, kuźnia szkolna oraz połączona z nią kuźnia na kursa majsterskie.

Koszt budowy tego budynku o powierzchni zabudowanej 1.030 m² obliczony na 61.500 K wraz z ceną kupna kawałka sąsiedniego gruntu w kwocie 2.000 K na kwotę 63.500 K. Koszt urządzenia kuźni spółkowej w kwocie 51.300 K, kuźni szkolnej w kwocie 6.500 K, wreszcie kosztu sprawienia nowego motoru w kwocie 15.000 K pokryje c. k. Rząd.

Wreszcie postanowił Wydział krajowy zaproponować Wysokiemu Sejmowi dostarczenie Spółce niezbędnych magazynów na materiały surowe kosztem 6.000 K, oraz pokrycie reszty kosztów budowy magazynów gotowych wyrobów w kwocie 7.000 K; razem tedy proponujemy w końcowych wnioskach na Sułkowice 90.000 K, kwotę stosunkowo znaczną, jednak zdaniem naszym nieodzowną, jeśli się ma zapewnić należyty rozwój i szkole i Spółce. Zasluguje na to i szkoła prowadzona troskliwie i umiejętnie przez Dyrektora Smereczyńskiego i Spółka.

Na podstawie bowiem lustracyi Spółki przeprowadzonej przez Patronat rękodziela skonstatował Wydział krajowy pomyślny pod każdym względem w ostatnich latach rozwój Spółki, która ujawszy w swe ręce prawie całkowicie miejscową produkcję potrafiła zwiększyć w ostatnim roku podwójnie swą produkcję (z 50 wagonów w r. 1919/11 do 120 wagonów w r. 1911/12), zwiększyć przeciętny tygodniowy zarobek członków Spółki do 33-60 K tygodniowo, uzupełnić kapitał udziałowy deklarowany do 47.140 K, oraz zapewnić sobie przystąpienie do spółki z udziałami kilku poważnych instytucyj, a między niemi Banku krajowego i Banku przemysłowego.

Rozszerzenie budynku c. k. szkoły ślusarskiej w Świątnikach.

Również c. k. szkołę ślusarską w Świątnikach postanowiła c. k. Rada szkolna krajowa zreorganizować przede wszystkim pod względem dydaktycznym na wzór szkoły sułkowskiej oraz szkoły ślusarstwa maszynowego w Tarnopolu (jednakże bez uwzględnienia maszyn rolniczych), również i stosunek szkoły do miejscowego przemysłu, który dotychczas nie otrzymywał od szkoły na-

leżytego poparcia, wymaga koniecznie zmiany na lepsze. Z obu tych względów wymaga szkoła rozszerzenia warsztatów kosztem około 73.500 K. oraz zaopatrzenia tych warsztatów kosztem około 70.000 K w maszyny, którychby mógł używać zarazem Związek miejscowych ślusarzy.

Pod warunkiem, że c. k. Rząd dostarczy szkole powyższego urządzenia maszynowego, upraszamy w wnioskach końcowych, by fundusz krajowy, który jest właścicielem budynków szkoły, pokrył także koszty powyższej dobudowy.

4. Szkolnictwo handlowe.

Krajowe szkoły kupieckie
w Brodach i Tarnowie.

Mimo długoletnich pertraktacji nie dał c. k. Rząd obowiązującej deklaracji co do wysokości rocznej subwencji państwa dla krajowych szkół kupieckich. Ponieważ zaś nie było nadziei, by Ministerstwo dało się nakłonić do definitywnego określenia rocznej subwencji państwa, Wydział krajowy nie chcąc sprawy dalej odkładać, oraz w zaufaniu, że Ministerstwo Wyznań i Oświaty nie będzie się uchylało od pokrywania jednej trzeciej kosztów utrzymania krajowych szkół kupieckich — przystąpił z dniem 1. grudnia 1911 do otwarcia szkół kupieckich w Tarnowie i w Brodach, co relacyonowaliśmy Wysokiemu Sejmowi w zeszłorocznym sprawozdaniu.

Za r. 1911 wypłacił nam c. k. Rząd dla każdej szkoły 2.250 K jako subwencję na utrzymanie, oraz 1.000 K jako subwencję na środki naukowe — kwoty tedy znacznie nawet wyższe, aniżeli w r. 1911 wynosiła $\frac{1}{3}$ utrzymania szkół.

Dyrektorem szkoły tarnowskiej zamianował Wydział krajowy Dr. Edwarda Zarzyckiego, Profesora Akademii handlowej w Krakowie, zaś dyrektorem szkoły w Brodach p. Leopolda Deimla, profesora dwuklasowej szkoły handlowej T. S. L. we Lwowie, obu w VIII. randze urzędników krajowych z dodatkiem 1.000 K za kierownictwo.

Mimo bardzo opóźnionej pory otwarcie szkoły miały obie szkoły, a zwłaszcza szkoła w Brodach zadawalającą frekwencję; w Tarnowie otwarto klasę przygotowawczą szkoły dwuklasowej (uczniów 17 i klasę pierwszą szkoły kupieckiej uzupełniającej (uczniów 14); w Brodach klasę przygotowawczą i pierwszą szkoły dwuklasowej (uczniów 30 i 16). Szkoła uzupełniająca kupiecka zostanie otwarta w Brodach z r. szk. 1912/13. W obu zaś szkołach zostanie otwarty z r. szk. 1912/13 jednoroczny 10-miesięczny kurs handlowy dla dziewcząt o 18 godzinach nauki tygodniowo. Kurs ten ma zadanie kształcić dla przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych buchalterki, kasyerki, korespondentki i t. d. Czesne wynosi 100 K rocznie (w szkole dwuklasowej męskiej 60 K rocznie).

Obie szkoły zorganizowane przez dyrektorów wedle wskazówek Członka Komisji przemysłowej p. Antoniego Pawłowskiego. Dyrektora Akademii handlowej we Lwowie i przezeń lustrowane, zostały zaopatrzone w najniezbędniejsze środki naukowe i podręczniki, zbiory do nauki fizyki, historii naturalnej, geografii i przedmiotów handlowych, bibliotekę nauczycielską i bibliotekę dla uczniów.

Grona nauczycielskie obu zakładów składały się w r. szk. 1911/12 z wyjątkiem kierownika będącego zarazem nauczycielem przedmiotów handlowych, wyłącznie z nauczycieli pomocniczych zaangażowanych z pośród profesorów miejscowych szkół średnich. Stan oczywiście dla szkoły bardzo niekorzystny i nie do utrzymania. Że mimo to i mimo spóźnionego roku szkolnego materiał naukowy został prawie w zupełności wyczerpany i stan nauki — jakto zbadał nasz delegat p. A. Pawłowski — był w ogólności dobry, zawdzięczać należy gorliwej pracy obu kierowników.

Od r. szk. 1912/13 będzie miała każda szkoła stałe grono nauczycielskie, składające się z dwóch nauczycieli przedmiotów handlowych (wliczając dyrektora), jednego nauczyciela przedmiotów przyrodniczych łącznie z towaroznawstwem i geografją handlową, oraz jednego nauczyciela języka polskiego i niemieckiego; wszystkie posady w IX randze urzędników krajowych. Na podstawie konkursu obsadził Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Radą szkolną kraj. powyższe posady następująco: nauczycielem przedmiotów handlowych zamianował Wydział krajowy w Brodach Feliksa Wilińskiego, absolwenta Akademii eksportowej w Wiedniu, urzędnika Zakładu kredytowego filia we Lwowie, w Tarnowie Jana Tretera, absolwenta lwowskiej Akademii handlowej, urzędnika lwowskiej Kasy oszczędności; nauczycielem przedmiotów przyrodniczych w Tarnowie Dr. Wilhelma Staronkę, asystenta szkoły rolniczej w Dublanach z egzaminem dla nauczycieli szkół średnich, w Brodach Franciszka Gęsiorka, absolwenta filozofii krakowskiej, zastępcę nauczyciela gimnazjum w Podgórzu, nauczycielem języków w Tarnowie Władysława Szybowskiego, zastępcę nauczyciela gimnazjum w Gródku, z egzaminem dla nauczycieli szkół średnich, — wreszcie nauczycielem języków w Brodach Ignacego Żukowskiego, nauczyciela szkoły wydziałowej w Czerniowcach.

Nowe krajowe szkoły
kupieckie.

Na posiedzeniu 6. lipca b. r. przedłożyła nam Komisya przemysłowa wniosek założenia następnych dwu szkół kupieckich w Białej, oraz w Przemyśle. Wydział krajowy ma nadzieję, że w obu tych miejscowościach czynniki lokalne zapewnią pokrywanie $\frac{1}{3}$ kosztów utrzymania szkoły i że oba te zakłady wejdą w życie z następnym rokiem szkolnym, t. j. z r. szk. 1913/14. Na jesień 1915 projektuje wreszcie Wydział krajowy założenie dwu dalszych zakładów, jeden w Galicyi zachodniej, a drugi w wschodniej części kraju — w tym roku tedy będziemy mieli w kraju 6 szkół kupieckich krajowych i 4 szkoły subwencyonowane (jak niżej), razem tedy 10 szkół (oprócz szkół prywatnych).

Szkoły handlowe uzupełniające.

Z oddziałów handlowych przy szkołach przemysłowych uzupełniających (patrz wyżej), postanowił Wydział krajowy zorganizować z r. szk. 1912/13 sześć odrębnych szkół handlowych uzupełniających, a mianowicie w Krakowie na Kaźmierzu, oraz w śródmieściu męską i żeńską — w Nowym Sączu, Podgórzu i Rzeszowie.

Organizacya szkół powyższych w Krakowie już jest postanowiona — szkoły te wejdą w życie z r. szk. 1912/13, organizacya szkół w Nowym Sączu, Podgórzu i Rzeszowie zależy od przyjęcia przez gminy obowiązku pokrywania $\frac{1}{3}$ kosztów utrzymania tych szkół.

Subwencyonowane szkoły
kupieckie.

Z szkół kupieckich niekrajowych udzielił Wydział krajowy na r. szk. 1911/12 subwencji 2.000 K szkole kupieckiej dwuklasowej w Tarnopolu, utrzymywanej przez Towarzystwo Szkoły Ludowej — oraz subwencji 2.000 K nowo powstałej we Lwowie w jesieni 1911 szkole dwuklasowej kupieckiej z językiem wykładowym ruskim, utrzymywanej przez Towarzystwo „Proświta“ we Lwowie. Nadto wypłacił Wydział krajowy Towarzystwu Szkoły handlowej we Lwowie wstawioną przez Wysoki Sejm subwencję 10.000 K na szkołę dwuklasową handlową — trzyklasową handlową i kursa handlowe — oraz coroczną subwencję 6.500 K na dwuklasową szkołę handlową przy Akademii handlowej w Krakowie.

Organizacye szkół handlo-
wych przy szkołach real-
nych.

Na uchwałę Wysokiego Sejmu z 11. lutego b. r. z wezwaniem do c. k. Rządu „założenia przynajmniej dwu szkół handlowych przy szkołach realnych w Galicyi“ nie otrzymał dotąd Wydział krajowy mimo przypomnień tej sprawy od c. k. Rządu żadnej odpowiedzi.

Budowa nowego budynku
c. k. Akademii handlowej
we Lwowie.

Zawołowanego przez Wysoki Sejm uchwałą z 14. lutego b. r., kredytu 100.000 K na przyczynienie się do kosztów budowy nowego gmachu dla c. k. Akademii handlowej we Lwowie, Wydział krajowy nie zrealizował, gdyż dotychczas niema decyzji c. k. Rządu co do rozpoczęcia tej budowy.

Zasiłki stypendyjne.

Alegat 10.

Wykaz zasiłków stypendyjnych udzielonych z funduszu krajowego uczniom szkół przemysłowych i Akademii handlowych podaje alegat 10. Uczniom szkół kupieckich nie udziela Wydział krajowy zasiłków.

II. Popieranie przemysłu.

Krajowy fundusz
przemysłowy.

Uznając przedstawioną przez Wydział krajowy potrzebę dalszego wydawnego zasilania funduszu przemysłowego, oraz potrzebę uregulowania zobowiązań, jakie fundusz ten przez eskontowanie rocznych dotacyi sejmowych w Banku krajowym zaciągnął, uchwalił Wysoki Sejm dnia 9. lutego 1912 powiększyć ten fundusz do 10.000.000 koron, upoważniając Wydział krajowy zaciągnąć na ten cel $4\frac{1}{2}\%$ pożyczkę w obligacjach komunalnych Banku krajowego do wysokości nominalnej 7.000.000 koron.

W myśl przytoczonej uchwały miała być ta pożyczka partjami realizowana, a mianowicie na poczet przyzwołonej sumy 7.000.000 K miał Wydział krajowy zaciągnąć w r. 1912 4.000.000 koron w gotówce i sumą tą umorzyć całkowicie dług funduszu przemysłowego w Banku krajowym, a w latach 1913, 1914 i 1915 miał zrealizować resztę, jednak nie więcej jak po 1.000.000 koron nominalnej wartości każdego roku względnie tyle, aby cała pożyczka nie przekraczała sumy 7.000.000 koron nominalnej wartości.

Znane powszechnie trudne położenie na targu pieniężnym, a w szczególności na targu walorów popularnych nie dozwoliło korzystać z upoważnienia Wysokiego Sejmu do zrealizowania w r. 1912 przyzwołonej sumy, a skutkiem tego trzeba było odroczyć uregulowanie zobowiązań funduszu przemysłowego wobec Banku krajowego do czasu pomyślniejszego położenia na targu ipeniężnym. Nastąpi to prawdopodobnie w r. 1913.

Przedkładając Wysokiemu Sejmowi w z. r. wniosek o powiększenie funduszu przemysłowego, przedstawił Wydział krajowy, jak krytycznym będzie stan funduszu przemysłowego w r. 1912, że w roku tym, choćby nawet zawołowany kredyt 4,000.000 koron miał być zrealizowany, to ze względu na potrzebę umorzenia długu funduszu w Banku krajowym, całym tym kredytem będzie fundusz przemysłowy rozporządzał tylko tem, co wpłynię ze zwrotów pożyczek i z ich oprocentowania. Spodziewany ten dochód już był jednak wówczas obciążony w obiegu się znajdującymi, a niezrealizowanymi promesami na sumę 781.000 koron, które z wpływów funduszu przemysłowego w ostatnim kwartale z 1911 tylko w bardzo małej i nieznacznej części mogły być zaspokojone.

Tak się też stało, a również i przewidywania co do znacznej liczby zgłoszeń o pożyczki, których nie podobnem będzie nie uwzględnić, ziściły się całkowicie.

Do wymienionych wyżej promes w obiegu będących na	781.000 K
przybyły promesy wydane na podstawie wniosków Komisji pełnej, a to:	
z 9. grudnia 1911 9 promes na sumę	292.500 „
i z 30. marca 1912 12 promes na sumę	650.000 „
razem	1,623.500 K

Jak Wysoki Sejm raczy się przekonać z podanych niżej bilansów i cyfer obrotowych funduszu przemysłowego za r. 1911 może fundusz przemysłowy liczyć na dochód ze zwrotów i oprocentowania pożyczek około 800.000 koron rocznie czyli 400.000 koron półrocznie.

Nie mając jeszcze do dyspozycji bilansów i zamknąć rachunkowych funduszu przemysłowego za I. półrocze 1912, można przyjąć na to półrocze:

dochód ze zwrotów i oprocentowania	400.000 K
zainkasowana już subwencya państwowa wynosi	100.000 „
razem	500.000 K

Dotacyi krajowej się nie wlicza, ta bowiem w całości służy na oprocentowanie długu bankowego.

Owóż dochody I. półrocza 1912 jak niemniej wpływy funduszu przemysłowego, uzyskane z końcem r. 1911, dozwoliły z wyżej wykazanych promes na 1,623.500 K zrealizować promesy na 622.000 „, tak, że z końcem czerwca 1911 pozostaje w obiegu promes na 1,001.500 K

Oczywiście, że wpływy w II. półroczu 1912 r. pozwolą w najlepszym razie zrealizować z tych promes 50%, a promesy na jakie 500.000 koron będą mogły dopiero w r. 1913 być zaspokojone.

Tymczasem Komitet przemysłowy krajowej Komisji dla spraw przemysłowych przygotował wnioski na wydanie nowych promes na sumę 885.000 koron.

Na posiedzeniu Komisji pełnej z dnia 6. lipca 1912 toczyła się obszerna dyskusja nad stanem krytycznym funduszu przemysłowego i nad świeżem, sily funduszu przechodzącem, zapotrzebowaniem. Podniesiono poważne wątpliwości, czy wobec tego stanu rzeczy można wogóle proponować Wydziałowi krajowemu udzielanie dalszych pożyczek. Ostatecznie z uwagi na to, że w r. 1913 będzie można już skorzystać z przyzwolonego przez Wysoki Sejm zasilenia funduszu przemysłowego w wysokości 1.000.000 koron, uchwalono przedstawić Wydziałowi krajowemu wnioski na udzielenie jedenastu nowych pożyczek na 885.000 koron, a zarazem prosić Wydziału krajowego, aby już obecnie promesy na te pożyczki wydał, jednak zastrzegł w nich wyraźnie, iż promesy te mogą być zrealizowane dopiero w ciągu r. 1913.

Bilanse funduszu
przemysłowego.

Jakim był stan krajowego funduszu przemysłowego w r. 1911 przedstawiają następujące bilanse i zamknięcia rachunków przez Bank krajowy jako zarządcę funduszu tego sporządzone.

Bilans stałego funduszu przemysłowego

z dniem 30. czerwea 1911.

Stan czynny:

Kapitał z udzielonych pożyczek		
Przemysłowi tkackiemu . . .	14	1,444.185·81
„ skórnemu . . .	10	183.089·04
„ metalowemu . . .	36	1,329.151·99
„ drzewnemu . . .	21	322.585·95
„ ceramicznemu . . .	13	194.039·10
Innym gałęziom	104	2,926.695·27
	198	6,399.747·16
Udział w T. tkack. w Łańcucie		50.000·—
Realności własne (Garb. rzeszowska)		55.240·—
Zarząd garbarni Rzeszów		3.641·25
		6,508.628·41

Stan bierny:

Aktywa przejęte od Wydz. kraj.		
z dniem 1 I 1888 r.	222.820·16	
Mniej odpisy	68.928·64	153.891·52
Dotacya krajowa, 24 rat z funduszu przemysłow. od 1887—30/VI. 1911 r.		2,400.000·—
Kasa Banku kraj. z 30/VI. 1911		3,742.250·—
Pożyczka hipot. (Garb. rzeszow.)		24.912·42
Przyrost dotacyi po 31 XII. 1910	203.366·95	
Mniej strata brutto z I. półr. 1911	15.792·48	187.574·47
		6,508.628·41

Cyfry obrotowe stałego funduszu przemysłowego

za I. półrocze 1911 r.

Przychód:

Spląty pożyczek	300.933·28	
Odsetki pobrane od dłużników	61.338·68	
„ zwłoki	683·81	
Dotacya krajowa	200.000·—	
„ państwowa	100.000·—	
Stan lokacyi w Banku kraj. per 30 VI. 1911	3,742.250·—	
Zarząd garbarni Rzeszów	1.622·66	
		4,406.828·43

Rozchód:

Stan lokacyi w Bku kraj. z 31 XII. 1910 r.		3,256.970·—	
Pożyczki wypłacone		1,068.997·84	
Odsetki wypłacone Bankowi kraj. Koszta ogólne		77.128·56	686·41
Zarząd garbarni Rzeszów, koszta rekonstr. dachów etc.	1.368·13		
Podatki	592·49		
Rata kapitału K 600·01			
Rata hipot. odsetki „ 484·99	1.085·—	3.045·62	
			4,406.828·43

Bilans stałego funduszu przemysłowego

z dniem 31. grudnia 1911.

Stan czynny:

Kapitał z udzielonych pożyczek		
Przemysłowi tkackiemu 12	1,432.364·38	
„ skórnemu 10	187.183·24	
„ metalowemu 36	1,394.141·01	
„ drzewnemu 26	423.552·11	
„ ceramicznemu 14	189.234·26	
Innym gałęziom 108	2,972.007·80	
		206
		6,598.482·80
Udział w T. tkack. w Łańcucie		50.000·—
Realności własne (Garb. rze- szowska)		55.240·—
Zarząd garbarni rzeszowskiej		7.047·73
		6,710.770·53

Stan bierny:

Aktywa przyjęte od Wydz. kraj. z 1/I. 1888 r.	222.820·16	
Mniej odpisy	68.928·64	153.891·52
Dotacya krajowa, 24 rat z fundu- szu przemysłow. od 1887—31/XII. 1911 r.		2,400.000·—
Kasa Banku kraj. z 31 XII. 1911		3,987.800·—
Pożyczka hipot. (Garb. rzeszow.)		21.974·78
Przyrost dotacyi po 31 XII. 1910	203.366·95	
Mniej strata w r. 1911	56.262·72	147.104·23
		6,710.770·53

Cyfry obrotowe stałego funduszu przemysłowego

za II. półrocze 1911.

Przychód:

Splaty pożyczek		441.085·88
Odsetki pobrane od dłużników		82.292·75
„ zwłoki		1.511·59
Zarząd garbarni rzeszowskiej nad- wyżka z dochodów garbarni	1.399·16	
Przeniesienie 5-ciu rat kapitału na Cto Pożyczka hipoteczna gar- barni rzeszowskiej	2.937·64	4.336·80
Stan lokacyi w Banku kraj. z 31/XII. 1911 r.		<u>3,987.800 —</u>
		4,517.027·02

Rozchód:

Stan lokacyi w Banku kraj. z 30/VI. 1911		3,742.250·—
Pożyczki wypłacone		639.821·52
Odsetki wypłacone Bankowi kraj. Prowizya		87.876·10
Koszta ogólne		2.976·90
Zarząd garbarni rzeszowskiej ko- szta rekonstr. i podatki	6.480·94	3.087·75
Rata kapitału K 613·03		
Rata hipot. odsetki „ 649·31	1.262·34	7.743·28
Pożyczka hipot. garbarni rzeszo- wskiej vide Przychód		2.937·64
Odpisy pożyczek		<u>30.333·83</u>
		4,517.027·02

Zamknięcie rachunków strat i zysków stałego funduszu przemysłowego

z dniem 31. grudnia 1911 r.

Dochody:

Odsetki pobrane od dłużników	143.631·43	
„ zwłoki	<u>2.195·40</u>	145.826·83
Strata w r. 1911		<u>56.262·72</u>
		202.089·55

Wydatki:

Odsetki wypłacone Bankowi od lo- kacyi za r. 1911	165.004·66
Prowizya Banku krajowego	2.976·90
Odpisy pożyczek przez Bank kraj. wyd. Dędrzeński i Ska, Podgórze	30.333·83
Koszta ogólne	<u>3.774·16</u>
	202.089·55

Dotacja państwowa dla
krajowego funduszu prze-
mysłowego.

W r. 1912 przyznało c. k. Ministerstwo handlu i wy-
asygnowało dla funduszu przemysłowego drugą z kolei
dotację państwową w sumie 100.000 koron.

Bliższe szczegóły w tej sprawie zamieszczone są
w sprawozdaniu z czynności Departamentu II. za rok
1911/12 LW. 114.802/12.

Promesy na pożyczki
przemysłowe.

Zestawienie promes wydanych na pożyczki z funduszu przemysłowego.

Z końcem października 1911 było 34
niezałatwionych podań o pożyczki z fun-
duszu przemysłowego na ogólną kwotę 2,036.000 K

W czasie od października 1911 do
końca lipca 1912 wpłynęło 88 podań na
kwotę 7,637.000 „

tak, że ogółem było do załatwienia
podań o pożyczki przemysłowe 122 na
ogólną sumę 9,673.000 „

Z tego załatwiono odmownie lub też
wskutek braku odpowiedzi i nienadesła-
nia żądanych uzupełnień przez petentów
należy uważać za cofnięte 51 podań na
kwotę 4,069.500 „

Z wnioskami zaś na udzielenie po-
życzek przedstawiła Komisya Wydziałowi
krajowemu 32 podań, a mianowicie na
podstawie uchwał swego plenum:

a) z 9. grudnia 1911 9 podań na 292.500 K

b) z 30. marca 1912 12 podań na 650.000 K

c) z 6. lipca 1912 11 podań na 885.000 K

razem 32 podań na 1,827.500 K

tak, że pozostaje z końcem lipca 1912
niezałatwionych jeszcze podań 39 na kwotę 3,776.000 K

Z 32 podań na kwotę 1,827.500 koron, przedstawi-
onych z wnioskami udzielenia pożyczek, przypada na prze-
mysł większy o typie fabrycznym 22 podań na kwotę
1.651.500 koron, na przemysł zaś drobny i o typie ręko-
dzielniczym 10 podań na kwotę 176.000 K, a mianowicie:

1. Przedsiębiorstwa o typie fabrycznym.

1) M. Herbst farbiarnia i drukarnia płócienek
w Andrychowcie 20.000 K.

2) M. Rabiński, garbarnia w Krakowie 128.000 K.

3) A. Slizyński, fabryka konserw w Łisku 15.000 K.

4) M. Westreich, fabryka szelek w Leżajsku 3.500 K.

5) S. i L. Arzt, tkalnia mechaniczna wełny czesan-
kowej w Tarnowie 40.000 K.

6) Pierwsza gal. fabryka piór stalowych w Husiatynie
40.000 K.

7) Kranzler i Spka, fabryka koronek w Tarnowie
100.000 K.

8) W. Banicz, fabryka urządzeń młynarskich w Czort-
kowie 20.000 K.

9) Langier i Spka. farbiarnia chemiczna we Lwowie
50.000 K.

- 10) S. Opoczyński. fabryka wyrobów żelaznych w Podgórzu 80.000 K.
- 11) Dr. Rucker i Spka, fabryka konserw we Lwowie 200.000 K.
- 12) „Sanitas“, fabryka wód mineralnych w Przemyśle 20.000 K.
- 13) A. Seidmann, fabryka szlucznych koralu w Brodach 20.000 K.
- 14) Smiechowscy, fabryka mydła i świec w Krakowie 75.000 K.
- 15) I. Bonellat, fabryka kamieni do zegarków w Trzebini 200.000 K.
- 16) I. Brettler, fabryka worków jutowych w Kołomyi 100.000 K.
- 17) „Mundus“, Akcyjne Towarzystwo zjednoczonych fabryk mebli giętych w Buczkowicach na założenie fabryki fornirow 150.000 K.
- 18) Podolska Spółka producentów konopi w Borkach wielkich 40.000 K.
- 19) „Typia“, fabryka czcionek drewnianych we Lwowie 20.000 K.
- 20) I. Lipschütz, fabryka zapalek w Stryju 100.000 K.
- 21) Halpern i Tartakower, fabryka siatek drucianych w Brodach 30.000 K.
- 22) Bank przemysłowy na fabrykę obuwia we Lwowie 200.000 K.

II. Przedsiębiorstwa o typie rękodzielniczym.

- 1) A. Lenik, pracownia rzeźbiarsko - stolarska w Krośnie 20.000 K.
- 2) M. Kryweckij i „Proświta“ na introligatornię we Lwowie 6.000 K.
- 3) Szczęsniewicz i Domiszewski, warsztat ślusarski w Stanisławowie 20.000 K.
- 4) I. Sadel, zakład pilnikarski w Krakowie 35.000 K.
- 5) Fr. Cyżik, pracownia stelmachska we Lwowie 20.000 K.
- 6) L. Pollak, zakład pilnikarski w Krechowcach 15.000 K.
- 7) Wróblewski i Czulak, pracownia kaflarska w Krakowie 15.000 K.
- 8) Pawluk M., pracownia stelmachska w Brzeżanach 20.000 K.
- 9) M. Antoniuk, pracownia kamieniarska w Stanisławowie 15.000 K.
- 10) Br. Segall, warsztat mechaniczno ślusarski w Zbarażu 10.000 K.

Lustracje przedsiębiorstw przemysłowych.

Lustracje.

W czasokresie objętym tym sprawozdaniem, to jest od końca października 1911 do lipca 1912, przeprowadzili obaj referenci przemysłowi Wydziału krajowego celem stwierdzenia, w jaki sposób użyte zostały pożyczki przemysłowe, następujące lustracje kontrolne przedsiębiorstw korzystających z pomocy kraju:

- 1) Fabryka wyrobów metalowych St. Sulikowskiego w Krakowie.

- 2) Fabryka kopyt szewskich Hudes a i Berkelhamera w Tarnowie.
- 3) Pracownia bednarska A. E. Jankowskiego we Lwowie.
- 4) Pracownia stolarska Żurawieckiego we Lwowie.
- 5) Fabryka kamieni do zegarków I. Bonellata w Trzebini.
- 6) Tkalnia mechaniczna S. i L. Arzta w Tarnowie.
- 7) Fabryka zwierciadeł M. Woronieckiego w Krakowie.
- 8) Spółka z ograniczoną poręką „Kraj“, warsztat mechaniczny w Stanisławowie.
- 9) Fabryka maszyn Br. Wróbel w Żywcu.
- 10) Fabryka wyrobów papierowych A. Potaschmana w Tarnowie.
- 11) Fabryka wstążek jedwabnych M. Salika i I. Reifera w Jarosławiu.
- 12) Fabryka mydła i świec Smiechowskiego i Spki w Krakowie.
- 13) Zakład reprodukcyjny Rzący i Jabłońskiego w Krakowie.
- 14) Huta szkła Kupfera i Glasera w Szczakowej.
- 15) Fabryka stolarska R. Muranyego w Krakowie.
- 16) I. gal. fabryka piór stalowych w Husiatynie.
- 17) Pracownia ślusarska Malinowskiego we Lwowie.
- 18) Fabryka zapalek I. Lipschütza w Stryju.
- 19) Fabryka sztucznych koralu Seidmana w Brodach.
- 20) Fabryka sukna Akcyjnego Towarzystwa Rakszawa w Rakszawie.

Uwolnienie przedsiębiorstw przemysłowych i Spółek produkcyjnych od dodatków autonomicznych do opodatkowań państwowych.

W okresie sprawozdawczym zmuszony był Wydział krajowy niejednokrotnie odmówić ulg podatkowych zgłaszającym się przedsiębiorstwom, a to dla braku warunków, od których ustawa z dnia 22. lipca 1906 Dz. u. kraj. Nr. 124. czyni zawisłem uwolnienie od dodatków do podatków państwowych na lat 15.

Liczne zgłoszenia o ulgi są w toku załatwienia, a definitywnie przyznano ulgi następującym przedsiębiorstwom:

1) Fabryce surogatów kawy w Skawinie pod firmą „Henryka Franka Synowie“ rozporządzeniem z dnia 19. kwietnia 1912 LW. 145.442/11 na czas od 1. października 1911 do 30. września 1926.

2) Fabryce wstążek jedwabnych w Jarosławiu, będącej własnością zarejestrowanej Spółki pod firmą: „Salik i Reifer“ rozporządzeniem z dnia 23. kwietnia 1912 LW. 30.441/12 na czas od 1. stycznia 1912 do 31. grudnia 1926.

3) Fabryce piór stalowych w Husiatynie, będącej własnością Spółki zarejestrowanej pod firmą: „Galicyjska fabryka piór stalowych Spółka z ograniczoną poręką we Lwowie“ rozporządzeniem z dnia 30. lipca 1912 LW. 110.393 na czas od 1. października 1911 do 30. września 1926.

4) Spółce produkcyjnej pod firmą „Kilim“ Stowarzyszenie z ograniczoną poręką w Zakopanem rozporządzeniem z dnia 30. lipca 1912 LW. 106.244 na czas od 1. października 1911 do 30. września 1926.

Dla licznych przedsiębiorstw, którym ze względu na pewien faworyzowany dział produkcji przyznano tylko częściowe ulgi podatkowe, zmuszony jest Wydział krajowy

każdego roku wydzielać na podstawie przedłożonych bilansów, zamknięć rachunkowych i opusłów wymiaru podatkowego z ogólnego dochodu przedsiębiorstwa ten dochód, który się odnosi do uprzywilejowanego działu produkcji i na tej podstawie oznaczać Władzom skarbowym tangente ulg. t. j. tę część podatków, jaka ma być w danym roku wolną od przypisu dodatków autonomicznych, więc krajowych, powiatowych i gminnych.

Przy takim oznaczeniu tangenty ulg dla akcyjnego Towarzystwa naftowego „Galicya“ w Drohobyczu, któremu przyznano ulgi ze względu na rafinerię z wyłączeniem prowadzonych przez Towarzystwo kopalni, powstał spór. Towarzystwo wniosło zażalenie do c. k. Trybunału administracyjnego z powodu, że Wydział krajowy wydzielił z dochodów rafinerii warunkowane tam niektóre pozycje dochodów, które odnosiły się do kopalni.

Wyrokiem z dnia 15. lutego 1912 l. 2.035 odrzucił zażalenie Towarzystwa i utrzymał całkowicie w mocy odnośne orzeczenie Wydziału krajowego z 5. kwietnia 1911 LW. 19.397.

Biuro statystyki przemysłowej.

W bieżącym okresie sprawozdawczym Biuro doprowadziło do końca robotę, która w pierwszym stadium swego rozwoju została opisana w sprawozdaniu zeszłorocznem. Ukończono mianowicie opracowanie „stanu wytwórczości przemysłowej i górniczej Galicyi w r. 1910“.

Wynikiem tego opracowania jest książka pod tytułem wyżej przytoczonym, zawierająca zwyż 21 arkuszy druku w formacie wielkiej ćwiartki. Same zestawienia tabelaryczne zajmują przeszło 7 arkuszy druku, a jest ich ogółem 130. Książka stanowi zeszyt pierwszy podjętego przez Biuro nowego wydawnictwa: Prac krajowego Biura statystyki przemysłowej i będzie każdemu z pp. posłów osobno doręczoną.

Po dokonaniu przeglądu stanu ogólnego przemysłu galicyjskiego, Biuro przystępuje obecnie do opracowania statystyki przemysłu rzemieślniczego i domowego oraz do opracowań monograficznych poszczególnych gałęzi przemysłu fabrycznego. Z prac drobniejszych wymienić należy polecenie zbadania Spółek włościańskich dla wyrobu dachówki cementowej i rur betonowych. Praca w tym kierunku została już podjęta.

Potrzeba zmiany taryf kolejowych dla węgla w kraju produkowanego.

Na dwóch posiedzeniach plenarnych krajowej komisji dla spraw przemysłowych przeprowadzono obszerną debatę nad niekorzystnymi warunkami dla produkcji węgla galicyjskiego z powodu wysokich taryf kolejowych i z powodu nierównomiernego traktowania w taryfach pewnych gatunków węgla galicyjskiego w porównaniu z innymi krajami koronnymi i uznano jako pilną potrzebę wdrożenia kroków w c. k. Ministerstwie kolejowem celem ochrony interesów krajowej produkcji i konsumpcji węgla.

Rezultatem tej debaty były rezolucje z prośbą do Wydziału krajowego o wdrożenie tych kroków.

Rezolucje te odsląpiono do załatwienia Departamentowi IV. Wydziału krajowego, który ma przydzielone sprawy taryf kolejowych.

Usiłowania ochrony węgla krajowego przed niebezpieczeństwem wywłaszczenia na rzecz obcego kapitału.

W krajowej Komisji dla spraw przemysłowych przeprowadzono na posiedzeniu z 6. lipca 1912 bardzo żywą dyskusję nad obecnym stanem krajowej produkcji węgla, nad bardzo niekorzystnym stosunkiem udziału krajowych przedsiębiorstw w uprawnieniach górniczych w porównaniu z udziałem obcych przedsiębiorstw. Przedstawiono blizkie niebezpieczeństwo zupełnego prawie wywłaszczenia krajowego węgla na rzecz obcego kapitału i potrzebę rychłego wdrożenia odpowiedniej akcji zarówno na polu ustawodawczem jak i polityki ekonomicznej kraju, celem zapobieżenia temu niebezpieczeństwu.

Dla przygotowania poszczególnych wniosków w tej sprawie dla Wysokiego Sejmu i Rady Państwa powołano do życia osobną komisję, która się niezwłocznie ukonstytuowała. Specjalna ta komisja postanowiła oddzielnie traktować kwestję zmiany ustawodawstwa, potrzebnej dla zapewnienia krajowi należytego wpływu na uprawnienie i eksploatację terenów węglowych, a oddzielnie kwestję finansową sprawy, która po zapewnieniu tego wpływu stanie się pierwszorzędnej wagi, ewentualnie bowiem zajdzie potrzeba czy to nabywania terenów, czy prowadzenia kopalni, czy tworzenia konsorcjów dla tych celów.

Według tego podziału rozdano referaty, a dla zebrania materiałów i wygotowania wniosków w kwestyi finansowej wybrano osobny subkomitet, który już jedno posiedzenie odbył. O dalszym przebiegu sprawy zda Wydział krajowy relację w czasie właściwym w sprawozdaniu o sprawach górniczych i ewentualnie przedłoży wnioski.

Referenci przemysłowi
i referent statystyczny.

Na podstawie dawniejszych uchwał Wysokiego Sejmu kreowano dwie posady referentów techniczno-przemysłowych przy Departamencie II. Wydziału krajowego, jedną posadę w VIII. randze urzędników konceptowych, zajmuje stabilizowany na niej inżynier p. Konrad Łoziński, a drugą w IX. randze, zajmuje inżynier p. Wacław Jarra. Nadto utworzono z upoważnienia Wys. Sejmu jedną posadę referenta dla statystyki przemysłowej, a mianowicie w IX. randze, którą to posadę objął prowizorycznie p. Dr. Aleksander Szczepański.

Uchwałą z dnia 14. lutego 1912 ustanowił Wysoki Sejm na wniosek Wydziału krajowego w etacie oddziału przemysłowego posadę referenta techniczno-przemysłowego z poborami i prawami urzędników VII. rangi z równoczesnem zwinięciem dotychczasowej posady referenta przemysłowego z poborami VIII. rangi. Na podstawie tej uchwały Wydział krajowy awansował inż. p. Konrada Łozińskiego w uznaniu jego wydatnej i cennej pracy z VIII. do VII. rangi urzędników konceptowych Wydziału krajowego. Nominacja nastąpiła na podstawie dekretu z dnia 28. lutego 1912. LW. 28.175.

Dekretem z dnia 22. marca 1910 LW. 35.123 zamianował Wydział krajowy prowizorycznie inżyniera p. Wacława Jarra, referentem przemysłowym, przyznając mu pobory IX. rangi urzędników Wydziału krajowego, a to na podstawie uchwały Wysokiego Sejmu z 28. października 1908, którą upoważniono Wydział krajowy do utworzenia posady drugiego referenta przemysłowego, tudzież na podstawie wstawionego przez Wysoki Sejm do budżetu krajowego na r. 1910 kredytu na pobory referenta tejże rangi.

W osobie p. inżyniera Jarry pozyskał Wydział krajowy odpowiednio do jego zadania, teoretycznie i praktycznie wykształconego referenta, który sumiennie i gorliwie spełnia swe obowiązki. Chcąc go na stałe dla służby krajowej pozyskać, a nadto mając na uwadze, że p. inż. Jarra po ukończeniu studyów technicznych odbył pięcioletnią praktykę w innych zakładach za granicą kraju, nie potrzebował więc po wstąpieniu do służby krajowej dopiero stopniowo przyswajać sobie odpowiednich wiadomości, ale odrazu mógł spełniać swoje obowiązki w sposób właściwy, że więc słusznem jest uwzględnienie czasu tej pracy przygotowawczej — proponuje Wydział krajowy zniesienie posady referenta przemysłowego z poborami wyżej wymienionymi, a utworzenie posady referenta przemysłowego z poborami VIII. rangi urzędników konceptowych Wydziału krajowego.

Dekretem z dnia 26. października 1910 I.W. 125.692 zamianował Wydział krajowy prowizorycznie p. Dr. Aleksandra Szczepańskiego referentem statystyki przemysłowej prowadzonej przy Departamencie II., przyznając mu pobory IX. rangi urzędników konceptowych Wydziału krajowego. Nominacja nastąpiła po myśli uchwały Wysockiego Sejmu z dnia 28. października 1908, upoważniającej Wydział krajowy do zorganizowania biura statystycznego i do wstawienia na ten cel odpowiedniego kredytu do budżetu krajowego.

P. Dr. Aleksander Szczepański, który ukończywszy studia prawnicze, kształcił się specjalnie zagranicą, aby przygotowywać się do swej obecnej pracy zawodowej, objął kierownictwo Biura statystyki przemysłowej z dniem 2. listopada 1910 i prowadzi je z całą znajomością rzeczy. Jako wynik jego dotychczasowej pracy wydaną została w druku przez Wydział krajowy obszerna książka o stanie górnictwa i przemysłu fabrycznego w Galicyi w r. 1910. Tą publikacją złożył p. Dr. Szczepański dowód swej sumiennej i gorliwej pracy i swego uzdolnienia.

Aby dla tej tak doniosłej dla przemysłu krajowego sprawy zorganizowania statystyki zatrzymać tę wypróbowaną już siłę, oraz z uwagi, że rokowania o obsadzenie posady prowadzono na podstawie uchwał sejmowych z dnia 28. października 1908 i 7. października 1909, tudzież wniosków Komisji przemysłowej, przewidujących wyższe pobory dla referenta statystycznego, że więc kandydat mógł mieć uzasadnioną nadzieję awansu, proponuje Wydział krajowy zniesienie posady referenta statystycznego z poborami IX. rangi, a utworzenie posady referenta statystycznego z poborami VIII. rangi urzędników konceptowych Wydziału krajowego.

Kredyty na te dwie posady wstawia Wydział krajowy do Rubr. II. preliminarza budżetu krajowego na r. 1913.

Ponieważ posunięcie do proponowanych wyższych rang nie mogłoby nastąpić przed upływem trzech lat, licząc od dnia zamianowania tych referentów, względnie dnia rozpoczęcia służby, a więc odnośnie do p. Jarry nie może nastąpić przed dniem 11. kwietnia 1913, o odnośnie do p. Szczepańskiego przed dniem 1. listopada 1913, przeto do Rubryki II. wstawiono na podwyższenie ich poborów odpowiednią tangente. Wnioski formalne co do utworzenia tych dwóch posad znajdują się pomieszczone łącznie z innymi wnioskami na końcu niniejszego sprawozdania zestawionymi.

III. Popieranie rękodzieł i drobnego przemysłu.

(Sprawozdanie z czynności krajowego Patronatu rękodzieł i drobnego przemysłu).

Uwagi ogólne.

Gdy utworzony na podstawie uchwały sejmowej z 19. października 1910 „Krajowy Patronat rękodzieł i drobnego przemysłu” dopiero w połowie listopada 1911 wszedł w życie, przeto poniżej zamieszczone sprawozdanie obejmuje czasokres pierwszych 8 miesięcy działalności Patronatu.

O organizacyi tej nowej instytucyi krajowej i jej zakresie działania zawiera zeszłoroczne sprawozdanie przedłożone Wysokiemu Sejmowi z czynności Wydziału krajowego na polu popierania przemysłu, bliższe szczegóły na str. 32—39.

Zakreślony w tem sprawozdaniu program prac Patronatu był podstawą działalności biura, którego czynności z natury rzeczy objęły przedewszystkiem pola dotychczasowej akcyi Wydziału krajowego i krajowej Komisyi przemysłowej na polu popierania rękodzieł i przemysłu domowego.

Skład biura Patronatu przytoczony w powyższem sprawozdaniu sejmowem nie uległ w okresie sprawozdawczym żadnej zmianie, gdy jednak obsada ta okazała się już w początkowych miesiącach czynności Patronatu ilościowo zupełnie niewystarczającą, przeto Wydział krajowy chcąc umożliwić Patronatowi rozwinięcie akcyi w szybszem tempie, objął preliminarzem na rok 1913 przedłożonym Wysokiemu Sejmowi uposażenie Patronatu w dwie dalsze siły urzędnicze i jedną manipulacyjną, wychodząc z założenia, że organizacya biura Patronatu, na podstawie udzielonego uchwałą sejmową z 19. października 1910 upoważnienia, w miarę rozwoju akcyi Patronatu systematycznie przez Wydział krajowy musi być przeprowadzana.

W okresie sprawozdawczym było traktowanych w biurze Patronatu 1.249 spraw. Wiele spraw było omawianych ze stronami ustnie, wobec czego liczba korespondencyi mogła być zredukowaną. Napływ stron do biura był bardzo znaczny, oprócz tego, o ile to przy szczupłej obsadzie biurowej i nawale czynności było możliwem, interweniowano także na prowincyi.

Dyrektor Patronatu miał 22 dni komisyjnych, referent komercyalny 60, urzędnik koncepcyjny Patronatu 17.

Ilość tych interwencyi była zupełnie niewystarczającą i w przyszłości będzie musiała być powiększoną, gdyż załatwianie wielu spraw wymaga zbadania stosunków i omówienia sprawy na miejscu, oraz bezpośredniej ingerencyi organów wykonawczych Wydziału krajowego. W okresie sprawozdawczym był zmuszony Patronat, z powodu niedostatecznej obsady biurowej wyřęczać się przeważnie innymi czynnikami, a jakkolwiek tego procederu i w przyszłości w konkretnych, może nawet licznych, wypadkach nie będzie można uniknąć, to jednak

Wydział krajowy przywiązywać musi szczególniejszą do tego wagę, aby ze sferami, których popieranie objęte jest akcją kraju zdążającą do podniesienia przemysłowego stanu średniego, pozostawać ile możności w bezpośredniej łączności, gdyż w przeciwnym razie wobec całego szeregu współdziałających czynników (zasilanych również z funduszu krajowego), szerokie warstwy rzemieślnicze tracą orientację, w jakim stopniu kraj niemi się zajmuje i materialnie je popiera.

Radę Patronatu, jako tegoż ciała doradcze, stanowili po myśli § 8. statutu Patronatu, wydanego rozporządzeniem Wydziału krajowego z dnia 21. listopada 1911 l. 156.355. (aleg. 14. zeszlór. spraw.) członkowie Komitetu rękodzielniczego, krajowej Komisji przemysłowej.

Jakkolwiek okoliczności podniesione już w zeszlórocznem sprawozdaniu*) przemawiają za innym składem Rady Patronatu i potrzebą wydania dla niej osobnego statutu, to jednak ze względu, iż zmiana odnośna musiałaby pociągnąć za sobą reorganizację całej krajowej Komisji przemysłowej, przeto Wydział krajowy nie uznał na razie jeszcze za wskazane przystąpić do przeprowadzenia odnośnej reformy.

Rada Patronatu odbyła w czasie sprawozdaniem objętym, posiedzenia w dniach 2. grudnia 1911, 26. lutego, 18. marca, 1. kwietnia, 6. maja i 24. czerwca 1912, na których przedmiotem ożywionej dyskusji (2 posiedzenia były całodziennie) były następujące sprawy objęte porządkami dziennymi:

1. Sprawy organizacyjne Patronatu.
2. Program kursów zawodowych na r. 1912.
3. Zasady organizacji kredytu rękodzielniczego.
4. Sprawy udzielania kredytu i zasiłków:
 - a) spółkom kredytowym (Kasom) rękodzielniczym;
 - b) spółkom produkcyjnym przemysłowym.
5. Wydanie opinii co do wzorowego statutu dla spółek kredytowych (Kas) rękodzielniczych.
6. Wydanie opinii co do opracowanego przez Biuro Patronatu projektu „Postanowienia co do przyjmowania spółek rękodzielniczych pod opiekę Patronatu“.
7. Wydanie opinii co do opracowanego przez Biuro Patronatu regulaminu kredytowego dla spółek (postanowienia ogólne, pożyczki skrytowe).
8. Omówienie stosunku akcyi państwowej do akcyi Patronatu na polu organizacji drobnego przemysłu.
9. Sprawa powiększenia funduszy na cele akcyi Patronatu.
10. Wydanie opinii co do przemysłów, jakieby miały być objęte konkursem na stypendya z fundacyi Wystawy krajowej z r. 1877.
11. Wydanie opinii co do przemysłów jakieby miały być objęte konkursem na stypendya i pożyczki rękodzielnicze z fundacyi ś. p. Czarkowskiej - Golejewskiej.
12. Wydanie opinii co do subwencyonowania Związków stowarzyszeń przemysłowych.

*) Str. 39. ustęp 2. W ustępie tym należy po słowach »pozostawiania w ściślejszym kontakcie z akcją Wydziału krajowego względnie« dodać opuszczone w druku słowa: »względnie Patronatu, okazuje się potrzeba uzupełnienia i t. d.

13. Wydanie opinii co do próśb o przyjęcie pod opiekę Patronatu, względnie udzielenie subwencji i kredytów, 15 spółek rękodzielniczych kredytowych i wytwórczych.

14. Wydanie opinii co do 151 podań poszczególnych rękodzielników i przemysłowców o subwencje i pożyczki z funduszków krajowych.

Na podstawie opinii Rady Patronatu opracowywało Biuro Patronatu odpowiednie wnioski na posiedzenia Wydziału krajowego.

Przystępując do skreślenia działalności Patronatu w 8-miesięcznym okresie sprawozdawczym należy podnieść, iż działalność ta stosownie do statutu Patronatu obejmowała:

- 1) starania na polu podniesienia zawodowego wykształcenia sfer rzemieślniczych i drobno-przemysłowych (kursy zawodowe, subwencje i stypendya na dalsze kształcenie się w kraju i zagranicą);
- 2) ułatwianie poszczególnym jednostkom założenia własnej pracowni lub rozszerzenia istniejącej, przez udzielanie nisko-procentowych pożyczek a nawet bezzwrotnych subwencji na zakupno maszyn, narzędzi i t. p. inwestycje, oraz na powiększenie kapitału obrotowego;
- 3) popieranie materialne oraz w kierunku organizacyjnym assocyacji rękodzielniczej i przemysłu domowego, a w szczególności spółek produkcyjno-przemysłowych i kredytowych (organizacja kredytu drobno-przemysłowego);
- 4) zajmowanie się wszelkimi innemi sprawami. mającemi związek z moralnem i gospodarczem podniesieniem warstw rękodzielniczych.

W pracy tej akcja kraju spotykała się z akcją innych czynników i organów rozwijających działalność na poszczególnych polach pracy około podniesienia warstw drobno-przemysłowych, a w szczególności z akcją:

- a) państwową c. k. Ministerstwa robót publicznych i podległych mu organów a to: c. k. Urzędu popierania przemysłu i c. k. Biura kredytowego, w dalszym zaś rządzie także p. p. instruktorów stowarzyszeń przemysłowych;
- b) Instytutów technologicznych, jako specjalnych samorządnych instytucji popierania przemysłu, a w szczególności Instytutu technologicznego lwowskiej Izby handlowej i przemysłowej i Instytutu popierania rękodzieł przy miejskiem Muzeum przemyslowem w Krakowie, obu subwencyonowanych z funduszków krajowych;
- c) innych dobrowolnych organizacji względnie stowarzyszeń przez kraj subwencyonowanych, jak „Liga pomocy przemysłowej“, „Krajowego Związku przemysłowego“ i t. d.

Ponieważ według intencji Wysokiego Sejmu mają w Patronacie zbiegać się wszystkie nici akcji na polu popierania drobnego przemysłu w Galicji, przeto, jak to już w zeszłorocznem sprawozdaniu nadmieniono (str. 35.), okazała się konieczną potrzeba uregulowania zakresu działania poszczególnych powyżej wymienionych czynników.

W okresie sprawozdawczym sprawa ta została zapożyczkowana.

W szczególności po wymianie korespondencji z c. k. Ministerstwem robót publicznych, któremu podobnie jak innym władzom i czynnikom podano do wiadomości utworzenie Patronatu, odbyły się w dniach 24. do 25. kwietnia 1912 w Wydziale krajowym pod przewodnictwem szefa Dep. II. dwie konferencje, z których jedna dotyczyła ustalenia wzajemnego stosunku akcyi państwowej do krajowej, głównie na polu popierania rękodzielniczych spółek produkcyjnych (Betriebsgenossenschaften), druga zaś dotyczyła wzajemnego współdziałania tych czynników w zakresie organizacyi kredytu rękodzielniczego.

W pierwszej konferencji wzięli udział ze strony c. k. Ministerstwa robót publicznych dyrektor Urzędu popierania przemysłu radca dworu Dr. Vetter i referent spraw galicyjskich w tem Ministerstwie radca sekcijny Dr. Waygart, ze strony zaś Wydziału krajowego szef Departamentu II. Dr. Jahl i dyrektor Patronatu Dr. Schoennett. W drugiej konferencji wzięli udział ze strony Ministerstwa robót publicznych radca sekcijny Dr. Vering i radca sekcijny Dr. Waygart, ze strony zaś Wydziału krajowego Szef Departamentu, dyrektor Patronatu i referent komercyalny Patronatu Poznański.

Na konferencyach tych osiągnięto — na razie jeszcze w sposób nieobowiązujący — porozumienie w kwestjach zasadniczych, odnośnie zaś do organizacyi kredytu rękodzielniczego, względnie stosunku akcyi państwowej do krajowej na tem polu, porozumienie nawet w szczegółach. Końcowe rokowania zostaną przypuszczalnie przeprowadzone w ciągu b. r. i wobec objawionej przy rokowaniach życzliwości pp. referentów ministerjalnych dla postulatów Wydziału krajowego, należy mieć nadzieję, że sfinalizowanie sprawy nastąpi w sposób odpowiadający potrzebom kraju *).

Z Instytutami technologicznymi odbyto przedwstępna konferencję w sprawie ułożenia stosunku tych instytucyi do Patronatu dnia 29. kwietnia 1912. W konferencji prócz Szefa Dep. II. Wydziału krajowego i dyrektora Patronatu, brali udział dyrektorowie obu Instytutów pp. Tatarczuch i Till; obecnym był także radca sekcijny Dr. Waygart. Po obustronnem stwierdzeniu potrzeby uregulowania zakresu działania Instytutów tak na polach pracy dotyczących akcyi Patronatu, jak i na polu spełniania przez Instytuty, jako instytucje przez kraj subwencjonowane, konkretnych czynności na zlecenia Wydziału krajowego, względnie Patronatu, omówiono w głównych zarysach, na razie w sposób nieobowiązujący, całą kwestję, pozostawiając na później ułożenie szczegółów, co do których objawiły się różnice zdań. Konferencja w tej sprawie odbędzie się w ciągu b. r.

Ułożenie stosunku Instytutów do Patronatu jest, jak już w zeszłorocznem sprawozdaniu podniesiono, postulatem ważnym, gdyż z jednej strony chodzi o uniknięcie rozbieżności akcyi a z drugiej strony o silniejsze związa-

* Na tem miejscu wypada podnieść, iż wobec zamierzonego przez Rząd przeniesienia agend popierania przemysłu z Ministerstwa robót publicznych do Ministerstwa handlu, Wydział krajowy na wniosek Patronatu odniósł się do p. c. k. Ministra dla Galicyi i do Prezydum Koła polskiego w Wiedniu z zawiadomieniem, iż zmiana ta nie leżałaby w interesie kraju i że byłoby pożądane pozostawienie tych agend nadal w Ministerstwie robót publ.

nie działalności Instytutów z działalnością kraju, względnie nowo utworzonego krajowego Patronatu. W przewidywaniu wzmożenia się wskutek tego agend obu Instytutów, Wydział krajowy preliminuje dla nich na rok 1913 wyższą dotację (po 10.000 K w miejsce dotychczasowych 6.000 K) z zastrzeżeniem wypłacania rat w miarę rozwoju ich działalności oraz w miarę popierania akcyi Patronatu.

Z innych czynników, działających w kraju na polu popierania przemysłu, względnie assocyacji przemysłowej należy wymienić „Ligę pomocy przemysłowej“, „Związek stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych“ i „Krajowy Związek przemysłowy“. Wszystkie te 3 stowarzyszenia, z których dwa pierwsze oparte są na ustawie o stowarzyszeniach z r. 1867, ostatnie zaś jest stowarzyszeniem zarobkowo gospodarczem po myśli ustawy z r. 1873, doznawały dotąd pomocy z funduszków krajowych, zaś „Liga p. p.“ i „Krajowy Związek przemysłowy“ pomocy nawet bardzo znacznej, bo pierwsza w r. 1912 w kwocie 35.000 (prócz tego 3.000 K do dyspozycji Wydziału krajowego), drugi w kwocie 30.000 K.

Z tego tytułu, tudzież z uwagi, że wobec utworzenia Patronatu, pewne kierunki działalności tych czynników dotyczą w mniejszym lub większym stopniu akcyi krajowej na polu popierania przemysłu, postanowił Wydział krajowy przystąpić do uregulowania kwestyi, w których wypadkach i w jakich rozmiarach będzie się Wydział krajowy posługiwał stowarzyszeniami temi w zamian za udzielane im subwencye krajowe i w jakich kierunkach organizacye te dotychczasowy swój zakres działania mają do odmiennych warunków dostosować.

W okresie sprawozdawczym została sprawa ta zapoczątkowaną na razie tylko odnośnie do „Ligi pomocy przemysłowej“ a podstawę do ingerencji dały wyniki lustracyi tego stowarzyszenia, przeprowadzonej po myśli uchwał Wys. Sejmu w ciągu roku 1911 przez delegatów Wydziału krajowego. Po szczególnem omówieniu tej sprawy przez dyrektora Patronatu z Prezydum „Ligi“ wystosował Wydział krajowy pismo do Wydziału Ligi dnia 19. lipca b. r. LW. 110.661, na które oczekuje odpowiedzi. Na r. 1913 preliminuje Wydział krajowy subwencye w dotychczasowej wysokości z takim samem zastrzeżeniem, jak wyżej co do instytutów.

Co do krajowego Związku przemysłowego, który w zakresie popierania przemysłu skierował swą działalność głównie na pole organizacyi domowego przemysłu tkackiego, koszykarskiego i kuśnierskiego i niejedną już w tym względzie pod kierownictwem ś. p. Wenantego Szydłowskiego położył zasługę, to unormowanie zakresu działania Związku, o ile chodzi o posługiwanie się nim, jako instytucyą przez kraj subwencyonowaną, zamierzone jest w ciągu najbliższych miesięcy. Wobec wysokości subwencyi krajowej, a z drugiej strony charakteru Związku, jako stowarzyszenia zarobkowo gospodarczego, koniecznem jest również ściślejsze określenie jego stosunku do Wydziału krajowego. Na r. 1913 objęta jest preliminarzem subwencya w dotychczasowej wysokości z zastrzeżeniem wypłaty w miarę rozwoju działalności Związku.

Związek stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych otrzymuje corocznie subwencye z funduszków krajowych

na popieranie assocyacji drobno-przemysłowych, a w szczególności na cele organizacyi i kontroli stowarzyszeń rękodzielniczych i przemysłu domowego. Obecnie wskutek utworzenia Patronatu stosunki o tyle się zmieniły, że stowarzyszenia, chcące korzystać z pomocy funduszków krajowych, muszą być przyjęte pod opiekę Patronatu. Gdy jednak z drugiej strony Wydział krajowy nie stawia przeszkody, aby stowarzyszenia te należały zarazem i do Związku stowarzyszeń, przeto zachodzi potrzeba ustalenia tegoż zakresu działania odnośnie do stowarzyszeń powyższej kategorii, zwłaszcza że po myśli wydanych przez Wydział krajowy zarządzeń, organem rewizyjnym stowarzyszeń korzystających z funduszków krajowych jest Patronat i tylko z Patronatu mogą te stowarzyszenia otrzymywać obowiązujące polecenia. Projekt uregulowania powyższych stosunków wygotowuje właśnie Biuro Patronatu.

Do instytucyi, których działalność pozostaje w związku z popieraniem rozwoju drobnego przemysłu, należą także Muzea przemysłowe we Lwowie i w Krakowie, subwencyonowane z funduszków krajowych (poz. 216 i 217 prelim. na r. 1913). Gdy Muzeum techniczno-przemysłowe w Krakowie, o które opiera się krakowski Instytut popierania rękodzieł, ma się na nowo urządzać w wykończającym się właśnie gmachu, przeto w załatwieniu przekazanej przez Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu petycyi Muzeum o zasiłek na koszty urządzenia wzorowych warsztatów rękodzielniczych, preliminaruje Wydział krajowy tytułem jednorazowej subwencyi na r. 1913 kwotę 6.000 koron.

Z natury rzeczy wynika, że kierunki i rozmiary działalności Patronatu zależą ściśle od funduszków na tegoż akcyę przeznaczonych.

Na rok 1912 kredyty odnośne zamieszczone zostały w rubryce XII. budżetu wydatków dział III. poz. 190—213 i (nie licząc dotacyi na utrzymanie biura Patronatu) obejmują:

- a) dotacyę na nowo utworzony „krajowy fundusz popierania rękodzieł i drobnego przemysłu“, która wobec niezużytkowania w r. 1911 pierwszej raty w kwocie 100.000 K wynosi na r. 1912 łącznie 200.000 K;
- b) fundusz na zasiłki bezzwrotne w kwocie 30.000 K („fundusz zasiłkowy“);
- c) dotacyę na kursy zawodowe (65.000) i przemysłu domowego (10.000), łącznie w kwocie 75.000 K;
- d) ryczałt na subwencye dla burs w kwocie 18.000 K;
- e) ryczałt na stowarzyszenia rzemieślnicze w kwocie 4.000 K;
- f) ściśle określone subwencye na stowarzyszenia i instytucye wymienione szczegółowo w budżecie.

Nadto należy wymienić fundacye stypendyjne na cele rzemieślnicze.

Pozostawiając do końcowych uwag sprawozdanie co do zapotrzebowania na przyszłość większych środków na cele akcyi Patronatu przystępujemy do omówienia tegoż czynności na poszczególnych polach pracy, zaczynając od popierania rozwoju przemysłu w kierunku dydaktycznym.

1) Kursy zawodowe

Uwagi ogólne.

Urządzane przez Wydział krajowy od szeregu lat kursy zawodowe z zakresu przemysłu rękodzielniczego oraz z zakresu przemysłu domowego, były w roku sprawozdawczym dalej kontynuowane. Ponieważ obok Wydziału krajowego z biegiem czasu także i inne czynniki (Instytut technologiczny, Liga pomocy przemysłowej, Instruktoraty stowarzyszeń przemysłowych i stowarzyszenia przemysłowe) na tem polu organizacyjnie zaczęły występować, przeto celem uniknięcia rozbieżności akcyi, Wydział krajowy od 3 lat urządza przed rozpoczęciem się każdego roku kalendarzowego konferencyę interesowanych czynników, celem ustalenia programu kursów na rok przyszły.

Celem osiągnięcia porozumienia odnośnie do kursów w r. 1912 urządzać się mających, odbyła się dnia 4. grudnia 1911 pod przewodnictwem Szefa Dep. II. przy udziale reprezentantów c. k. Ministerstwa robót publicznych (radca sekcyjny Dr. Waygart), c. k. Rady szkolnej krajowej, c. k. państwowej Szkoły przemysłowej we Lwowie i w Krakowie, Instytutów technologicznych, Instruktoratów stowarzyszeń przemysłowych, Izby handlowych, Izby stowarzyszeń rękodzielniczych Ligi pomocy przemysłowej, Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych, Krajowego Związku przemysłowego oraz radcy dworu Nawratila. (jako dotychczasowego organizatora krajowych kursów), wspólna konferencya interesowanych czynników, na której, na podstawie referatu Dyrektora Patronatu, ułożono program kursów zawodowych na rok 1912.

O ile chodzi o urządzenie kursów przy pomocy środków krajowych należy odróżnić:

- 1) krajowe kursy zawodowe urządzone czy to bezpośrednio przez Wydział krajowy względnie Patronat, czy to za pośrednictwem innych czynników na koszt kraju;
- 2) kursy urządzone przez inne czynniki, a z funduszy krajowych tylko subwencyonowane.

1) Kursy krajowe.

a) Kursy t. zw. majsterskie.

Co do kursów pod a) podanych, to urządzenie ich z ramienia Wydziału krajowego spoczywało dotąd przeważnie w wytrawnych rękach członka krajowej Komisji przemysłowej p. radcy dworu A. Nawratila, gdyż Wydział krajowy nie posiadał odpowiedniego własnego organu wykonawczego. Jakkolwiek wskutek utworzenia Patronatu egzekutywa w sprawach popierania przez kraj przemysłu

w kierunku dydaktycznym przeszła na tę instytucję, to jednak tak ze względu na niedostateczną obsadę Biura Patronatu i konieczność przeprowadzenia przede wszystkim własnej wewnętrznej organizacji, jak i ze względu na poruczenie jeszcze poprzednio p. r. dw. Nawratilowi wypracowania planu kursów na r. 1912, uznał Wydział krajowy za odpowiednie pozostawić jeszcze w pierwszym roku działalności Patronatu czynności organizacyjne odnośnie do poszczególnych kursów w rękach p. Nawratila a Patronatowi poruczyć tylko ogólne kierownictwo, wskutek czego stosunki przedstawione w zeszłorocznym sprawozdaniu na str. 42. nie uległy zmianie.

Na tem miejscu uznaje Wydział krajowy za stosowne wyrazić p. radcy dworu Arnulfowi Nawratilowi gorące podziękowanie za zajmowanie się przez szereg lat organizowaniem krajowych kursów zawodowych z ramienia Wydziału krajowego względnie krajowej Komisji przemysłowej i podnieść z prawdziwem uznaniem Jego zawsze trafną inicjatywę i nieskrępowaną działalność organizacyjną i administracyjną, która wydała jak najlepsze wyniki.

Od r. 1913 przejdzie akcja organizacyjna na Patronat, przyczem przeprowadzenie poszczególnych kursów w tych działach przemysłu, które wymagają pracy praktycznej na warsztatach i maszynach będzie mogło być przekazywane także subwencyonowanym przez kraj innym czynnikom, a w pierwszym rzędzie Instytutom technicznym.

Na rok 1912 zostały objęte planem, względnie w okresie sprawozdawczym zostały przeprowadzone, następujące krajowe kursy zawodowe, których organizację — z wyjątkiem kursu dla lakierników w Krakowie — jak to wyżej wspomniano poruczono p. r. dw. Nawratilowi:

1. Kursy dla szewców.

Na r. 1912 objęto programem 6 kursów, a to:

1. w Drohobyczu, który odbył się od 15/1 do 3/3
2. w Samborze, który odbył się od 15/4 do 2/6
3. w Sanoku, który odbył się od 17/6 do 4/8
4. w Dubiecku, który zaczął się 15/7 i trwa do 24/8

nadto kursy:

5. w Pilźnie, w czasie	od	19/8 do 6/10
6. w Dębicy, w czasie	od	14/10 do 1/12

Na każdym kursie pobiera naukę 14 frekwentantów. Koszty kursu wynoszą okragło 2.000—3.000 K.

Kursy szewskie urządane przez Wydział krajowy od szeregu lat mają ustaloną tradycję i powodzenie. Zapoznają one majstrów i czeladników ze sporządzaniem krojów szewskich, uczą używania maszyny do szycia, uczą poprawnego wyrobu obuwia, podają źródła do sprowadzania materiałów, uczą racjonalnego prowadzenia przedsiębiorstwa, oraz zapoznają majstrów i czeladników z ich prawami i obowiązkami, wynikającymi z ustawy przemysłowej i ustaw robotniczych. Kursy te są bardzo pilnie uczęszczane; nauka odbywa się przez 8 godzin dziennie. Ponieważ przez czas uczęszczania na kurs uczestnicy nie

mogą zarabiać, przelo na częściowe pokrycie ponoszonych strat, dostają uczestnicy tych kursów zasiłki po 2 K dziennie, po małych zaś miastach po 1.60 K dziennie, nadto na umożliwienie im wykonywania praktycznych robót na kursie, dostaje każdy uczestnik po 6 koron zasiłku na zakupno materiału roboczego, wreszcie dostają z funduszu krajowego wszelkie potrzebne na kursie środki naukowe.

Na kurs w Dubiecku, który przypadł na czas wakacyjny, przyjęci zostali do wykładów zawodowych nauczyciele szewscy z krajowej szkoły szewskiej w Kołomyi, na innych zaś kursach udzielają nauki zawodowej nauczyciele kursowi. Ustawę przemysłową i higienę przemysłową wykładają zaproszone siły fachowe.

O urządzenie kursów szewskich zwracają się do Wydziału krajowego szewcy coraz więcej i to nie tylko z miejscowości, w których nie było jeszcze kursu, lecz i z takich, w których kurs już się raz odbył. Z drugiej strony zaznaczyć należy, że w niektórych miejscowościach przełożenia stowarzyszeń przemysłowych są tym kursom przeciwnie, tam mianowicie, gdzie w przełożeniu zasiadają szewcy, którzy taki kurs odbyli i ze względów konkurencyjnych obawiają się, że kurs wydoskonali w zawodzie także innych miejscowych szewców, albo że wydoskonalaony na kursie czeladnik, będzie żądał wyższej płacy.

II. Kurs stolarski.

W okresie sprawozdawczym odbył się kurs stolarski w Hyżnem (pow. rzeszowski) od 16/12 do 23/3 1912 kosztem 2.423 K. Na kurs ten uczęszczalo 15 frekwentantów.

Na kursie (który przyszedł do skutku za staraniem miejscowego proboszcza, ks. Ignacego Lacheckiego), uczono miejscowych, wsiowych stolarzy, poprawnej roboty stolarskiej, mianowicie wyrobu zwykłych sprzętów kościelnych, szkolnych i domowych, także nieco stolarstwa budowlanego.

Kurs wydał bardzo dobre rezultaty; uczestnicy wydoskonali się w robocie i nauczyli się zawodowego rysunku o tyle, że go rozumieją, oraz poprawnych połączeń stolarskich i wykonują obecnie dla okolicy bez porównania lepsze niż dawniej roboty. Ci stolarze, przemysłowcy domowi, pracując w domu, uczą także swych synów poprawnej roboty stolarskiej, a młodzież ta może następnie w miastach dalej kształcić się zawodowo u majstrów. W ten sposób może ta miejscowość stolarska zasilać miasta uczniami stolarskimi, których brak w tym przemyśle coraz więcej odczuwać się daje.

Uczestnicy kursu otrzymali zamiast zasiłków w gotówce, poprawne postępowe narzędzia, które po ukończeniu kursu zostały im darowane, nadto wyposażył Wydział krajowy jednego z absolwentów tego kursu w lokarkę, z tem zastrzeżeniem, że ma być używaną do robót lokarskich przez wszystkich miejscowych absolwentów kursu.

Objęty programem na rok 1912 kurs stolarski w Białej, o którego urządzenie prosilo miejscowe Stowarzyszenie oraz miejscowe czynniki, odbędzie się w zimie b. r. Kurs ten jest tam bardzo potrzebny, ponieważ bialski stolarz ma silną konkurencyję w stolarzu sąsiedniego Bielska i idzie o to, aby zawodowo nie stał od niego niżej.

III. Kurs lakierniczy.

W czasie od 1. lutego do 16. marca 1912 urządzony został w Krakowie kurs dla lakierników, malarzy napisów i pokostników.

Organizację poruczono krakowskiemu Instytutowi popierania rzemiosł. Przyjęto na kurs 4 majstrów i 10 czeladników, ukończyło zaś kurs 3 majstrów i 9 czeladników. Uczono na kursie rachunków, rysunku wolnорęcznego, wykreślania liter, lakiernictwa i malowania napisów, towaroznawstwa, wiadomości z ustawy przemysłowej i higieny. Na kurs nie zgłosili się czeladnicy z lepszych pracowni. Uczyli na kursie dwaj nauczyciele lakiernicy, których Dyrekcyja krakowskiego Instytutu popierania rzemiosł sprowadziła z Pragi, jako tam dobrze zapisanych zawodowych nauczycieli.

Jakkolwiek wynik tego kursu pozostawił nie jedno do życzenia już to z powodu, że fachowi nauczyciele nie stali na wysokości swego zadania i że plan nauki nie został ściśle zatrzymany, to jednak w każdym razie na kursie uczono robót lakierniczych i napisowych takich, jakich uczestnicy kursu wykonywać nie umieli i zapoznano uczestników z dobrymi materiałami roboczymi, które Dyrekcyja Instytutu z Pragi sprowadziła. Nabyte na kursie doświadczenie będzie mogło być w przyszłości użyteczne przy urządzeniu innych tego rodzaju kursów.

Na kurs prelininowano 4.000 K. Przekroczenie pokrył Instytut z własnych funduszy.

IV. Kursy murarskie.

W okresie sprawozdawczym odbyły się 3 kursy dla murarzy, a to:

1. W Kołomyi przyjęto 20 uczestników, (koszt kursu 683·89 K).

2. W Przecławiu przyjęto 21 uczestników, (koszt kursu 2.037·59 K).

3. W Rzeszowie przyjęto 25 uczestników, (koszt kursu 2.131·04 K).

Kursy murarskie urządzone są w miejscowościach zamieszkałych przez rodziny murarskie. Nie mają one na celu doskonalenia majstrów lub podmajstrzych murarskich, lecz zapoznanie robotnika murarskiego z temi teoretycznymi wiadomościami i praktycznymi wskazówkami, które są mu niezbędnie potrzebne do należytego wykonywania murarskiej roboty, do łatwego rozumienia poleceń majstra czy budowniczego i tem różni się ich plan naukowy od planu przez c. k. Ministerstwo robót publicznych wydanego.

Kursy te zostały urządzone w zimowych miesiącach od 1. grudnia 1911 do 15. marca 1912 w czasie, w którym robotnik murarski nie jest zajęty na budowach. Nauka odbywała się codziennie od 2 popołudniu do 6 lub 7-ej wieczorem. Na kursach uczono: czterech głównych działów rachunkowych, zasadniczych wiadomości z geometryi, planimetrii i stereometrii, rysunku geometrycznego, obliczeń murarskich, murarstwa i rysunku zawodowego, ustaw robotniczych, przepisów bezpieczeństwa, higieny

ogólnej i niesienia pierwszej pomocy w nieszczęśliwych wypadkach.

Kursy murarskie w Przecławiu i Rzeszowie były bardzo pilnie uczęszczane i wykształciły zawodowo robotnika, natomiast kurs w Kołomyi, chociaż został urządzony za staraniem miejscowych czynników, nie miał powodzenia z powodu niskiego stanu oświaty u tamtejszego robotnika i braku zrozumienia potrzeby doskonalenia się w zawodzie tak, że kurs ten musiał być o wiele wcześniej zamknięty.

Dodatknie wyniki nauki na dotychczasowych kursach murarskich zachęciły murarzy innych miejscowości do wnoszenia podań o urządzenie takich kursów.

V. Kursy kroju i szycia bielizny.

W myśl wniosku Komisji szkolnej Wysokiego Sejmu domagającego się kursów kształcenia kobiet w robotach przemysłowych, urządzono w okresie sprawozdawczym 3 przygotowawcze kursy do nauki białego szycia i 2 kursy dla kroju i wyrobu bielizny.

a) Kursy przygotowawcze:

1. W Krakowie od 15/1 do 10/2 ukończyło kurs 18 uczestniczek.
2. We Lwowie od 22/4 do 16/6 ukończyło kurs 15 uczestniczek.
3. W Rawie ruskiej rozpoczął się kurs 3/7 i ma trwać do 2/10; przyjęło 16 uczestniczek.

Na tych kursach pobierają dziewczęta naukę białego szycia i sporządzania krojów taniej bielizny, używanej przez mniej zamożną ludność. Są one bardzo potrzebne, gdyż się okazało, że u nas dziewczęta przeważnie dobrze szyc nie umieją i to tak maszynowo jak ręcznie.

b) Wyższe kursy:

1. W Krakowie od 11/3 do 2/6 ukończyło 19 szwaczek.
2. We Lwowie od 17/6 do 1/9 przyjęło 16 szwaczek i 3 nauczycielki.

Na kursach tych uczy się sporządzania krojów bieliznianych, przykrawania bielizny i przemysłowego wyrobu bielizny, nadto zawodowej stylistyki i książkowości.

Powyższe kursy były bardzo pilnie uczęszczane i wydały bardzo dobre rezultaty.

Wszędzie, gdzie się odbyły, wywołały u frekwentantek i miarodajnych czynników wielkie zadowolenie. Kursy w Krakowie i Lwowie poprawiły uczestnicom zarobki, innym dały chleb w ręce. Po kursach powstało kilka nowych pracowni bielizniarskich: niektóre absolwentki kursów zostały także nauczycielkami szycia.

Na tych kursach uczą zawodowe nauczycielki, wykształcone za granicą kosztem kraju, a to p. Alojza Fronczowa prowadząca wyższe kursy i p. Eugenia Konturek na kursach przygotowawczych.

VI. Kurs młynarski.

Kurs młynarski odbył się we Lwowie od 15/4 do 6/7 1912. Ukończyło kurs 17 czeladników młynarskich.

Czeladnicy młynarscy rekrutują się u nas przeważnie z robotników, mających bardzo niedostateczne wykształcenie, a to co z młynarstwa umieją, polega wyłącznie na praktyce, która jednak nie oparta o znajomość zasad tej zawodowej pracy, nie daje wystarczającej podstawy do należytego spełniania przyjętych obowiązków. Na kursie młynarskim uczy się przeto w najpopularniejszy sposób tego wszystkiego, co młynik koniecznie wiedzieć powinien, by umiał młyn należycie obsłużyć, robotami kierować i nie narażać siebie i współpracowników na niebezpieczeństwo, przedsiębiorcy zaś na materialne niekorzyści.

Plan nauki tych kursów obejmuje: rachunki i geometryę; rysunki geometryczne i geometryę wykreślną; najważniejsze wiadomości z fizyki, z mechaniki i elementarne wiadomości z elektrotechniki; naukę o silnikach; o budowie młynów i jazów młyńskich, młynówek i łotoków; właściwe młynarstwo; rysunki zawodowe; towaroznawstwo młynarskie; naukę o handlu zbożem i mąką; stylistykę zawodową; wiadomości z ustawy przemysłowej i z ustaw robotniczych; ochronne urządzenia w młynach; higiena ogólna i zawodowa; pierwsza pomoc w nieszczęśliwych wypadkach. Uczyli na kursie zawodowi inżynierowie mechanicy, chemik dla środków spożywczych, komercyalny dyrektor młyna i lekarz.

Nauka na kursie trwała przez 12 tygodni po 8 godzin dziennie. Na kursy młynarskie we Lwowie zgłaszają się młynarze z całego kraju, uczęszczali na nie także synowie właścicieli młynów. Przez czas uczęszczania na kurs udziela się ubogim uczestnikom zasiłków po 2 K dziennie, by im ułatwić utrzymanie się we Lwowie.

Kursy młynarskie wydają bardzo dobre rezultaty. Absolwenci tych kursów przyjmowani są chętnie na kierowników mniejszych młynów lub za młyników w dużych młynach i dostają większą płacę. Kilku absolwentów poprzednich kursów młynarskich jest dziś dzierżawcami młynów.

VII. Kurs dla obsługujących elektryczne urządzenia i kurs dla palaczy kotłowych

Powyższe kursy urządzono w Boryslawiu dla robotników przemysłowych, zatrudnionych w Boryslawiu i okolicy w przedsiębiorstwach górniczych i przemysłowych.

Oba te kursy sześciotygodniowe rozpoczęły się 17. lipca 1912. Na kurs elektryczny przyjęto 29, na kurs zaś dla palaczy 25 uczestników.

Na kursie dla obsługujących urządzenia elektryczne objęta została planem nauka rachunków, wiadomości o materiałach, przepisów bezpieczeństwa, higieny i niesienia pierwszej pomocy w nieszczęśliwych wypadkach.

Kurs dla palaczy obejmuje naukę rachunków zawodowych, wiadomości z fizyki, o materiałach opałowych, o kotłach parowych, o budowie palenisk, naukę rysunku zawodowego, przepisów ostrożności przy obsłudze kotłów parowych, higieny i niesienia pierwszej pomocy w nieszczęśliwych wypadkach.

Nauka na tych kursach odbywa się codziennie w godzinach od 4 do 7-ej wieczorem. uczą na kursie zawodowi inżynierowie mechanicy i elektrotechnicy.

Tymi kursami zamierza Wydział krajowy przyjść z pomocą kopalnictwu i przemysłowi borysławskiemu, podkształcając w zawodzie miejscowych pracowników przemysłowych. To też tę akcyę kraju przyjęto tam z wielkiem uznaniem tak w sferze pracodawców jak i robotników.

b) Kursy przemysłu domowego.

(Kursy koszykarskie i tkackie).

Kursy koszykarskie.

Do środków zmierzających do zaszczepienia, względnie podniesienia wśród ludności wiejskiej przemysłu koszykarskiego, który w naszym kraju ma przyrodzone warunki rozwoju, należą obok krajowych szkół i „warsztatów naukowych”, także wędrownie kursy koszykarskie. Do nauki na takich kursach, trwających z reguły szereg miesięcy, używa się instruktorów opłacanych z funduszu krajowego, z którego też, z wyjątkiem prestacyi czynników lokalnych, pokrywane są całkowicie koszty kursu. Kursem opiekuje się jedna z miejscowych osobistości, zamianowana przez Wydział krajowy kuratorem kursu. Frekwentanci rekrutują się z miejscowej ludności. Przed urządzeniem kursu bywa z reguły zasięgana opinia kraj. Związku przemysłowego, jako zajmującego się organizacją zbytu wyrobów koszykarskich.

W czasie sprawozdawczym zorganizowane zostały kursy koszykarskie w Szczepanowicach (powiat Tarnów) i w Dębicy. Nadto trwa do końca b. r. zorganizowany w r. 1910 kurs koszykarski w Dłużniowie. Zakończyły się zaś takie kursy w Olesku, Sokołowie, Lubaczowie i Wierchosławicach.

Jakkolwiek rezultaty nauki na tych kursach są wszędzie dodatnie, to jednak ze względu na właściwy cel kursu, którym jest wyuczenie frekwentantów wyrobu przedmiotów koszykarskich, znajdujących łatwy zbył i utworzenie dla miejscowej ludności nowej gałęzi zawo-prawne (uznające obecnie przemysł koszykarski za rękodzielniczy) zachodzi potrzeba przeprowadzenia pewnej reformy tych kursów* tak odnośnie do planu naukowego jak i w kierunku silniejszego związania ich z organizacją gospodarczą tego przemysłu. W okresie sprawozdawczym usiłowania takie zostały pomyślnym wynikiem uwieńczone w Olesku, w której to miejscowości frekwentanci kursu utworzyli następnie spółkę produkcyjną.

Należy przytem zaznaczyć, że kursy koszykarskie udają się na ogół lepiej w zachodniej niż we wschodniej części kraju. Lud na zachodzie chętniej się do nich garnie, lepiej rozumie korzyści tych kursów i o ile na miejscu, gdzie kurs się odbył, jest ktoś, kto następnie stale zaopiekuje się tym przemysłem, to można się spodziewać trwałych korzyści po kursach.

Nie da się tego powiedzieć o wszystkich kursach, odbywających się w wschodniej części kraju. Instruktorzy

*) Patronat przeprowadza potrzebne dochodzenia w tym kierunku.

koszykarscy niejednokrotnie skarżą się na brak zainteresowania się ludności, która chciałaby namacalnie korzystać materialnie zaraz w samym początku kursu i żąda nieraz jeszcze udzielania z funduszy krajowych zasiłków dla oddanych na naukę koszykarstwa swych synów, pomimo, że frekwentantom kursu wypłacane jest wynagrodzenie za wyroby na kursie wykonane.

Podobną organizację jak kursy koszykarskie mają i wędrownie kursy tkackie, których celem jest podniesienie tego prastarego rodzimego przemysłu. Ponieważ zdaniem Patronatu kursy te powinny pozostawać w związku z organizacją gospodarczą tego przemysłu, w którym to kierunku został w kraju uczyniony krok naprzód przez utworzenie pod egidą kraj. Związku przemysłowego organizacji związkowej spółek tkackich pod nazwą „Zjednoczenie tkackie“ (słow. zarejestr.), przeto chcąc w przyszłości przystąpić do rozwinięcia systematycznej akcji, wstrzymano się w okresie sprawozdawczym na razie z tworzeniem nowych kursów tkackich.

Zorganizowany w r. 1910 kurs tkacki w Brzeżanach, ma trwać do końca b. r.

2) Kursy subwencyonowane.

Kursy urządzone przez inne czynniki były z funduszy krajowych subwencyonowane, o ile zgłoszone zostały na konferencji grudniowej 1911 r. Ze względu na szczupłość rozporządzalnych funduszy, mogły być zasiłki udzielane tylko w miernej wysokości. Kursami tymi były:

I. Kursy urządzone przez *Instytut technologiczny Izby handlowej i przemysłowej we Lwowie*, a w szczególności:

- a) Kurs krawiectwa męskiego we Lwowie, w czasie od 9. listopada 1911 do 3. lutego 1912, (frekwentantów 19). Subwencja krajowa 100 K.
- b) Kurs samorodnego spajania we Lwowie, w czasie od 27. listopada 1911 do 13. grudnia 1911, (frekwentantów 20). Subwencja krajowa 300 K.
- c) Kurs samorodnego spajania we Lwowie, w czasie od 15. stycznia 1912 do 29. stycznia 1912, (frekwentantów 18). Subwencja krajowa 300 K.
- d) Kurs krawiectwa damskiego w Przemyśle, w czasie od 5. lutego do 16. marca 1912, (frekwentantów 20). Subwencja krajowa 200 K.
- e) Kurs fryzjerstwa damskiego we Lwowie, w czasie od 5. lutego 1912 do 18. marca 1912, (frekwentantów 43). Subwencja krajowa 200 K.
- f) Kurs bajcowania i politurowania drzewa we Lwowie w czasie od 19. lutego 1912 do 4. marca 1912 (frekwentantów 13). Subwencja krajowa 400 K.
- g) Kurs krawiectwa męskiego w Stanisławowie, w czasie od 22. lipca 1912 do 31. sierpnia 1912, (frekwentantów 20). Subwencja krajowa 400 K.
- h) Kurs dla funkcyjaryuszy stowarzyszeń przemysłowych we Lwowie, w czasie od 7. lutego 1912 do 15. lutego 1912, (frekwentantów 14). Subwencja krajowa 120 K.

- i) Kurs dla funkcyonaryuszy słowarzyszeń przemysłowych, w czasie od 11. czerwca 1912 do 20. czerwca 1912, (frekwentantów 13).

II. Kursy urządzone przez *Muzeum miejskie, względnie Instytut dla popierania rękodzieł i przemysłu w Krakowie*:

- a) Kurs introligatorski ręcznego i maszynowego złoceńia w Krakowie, w czasie od 11. stycznia 1912 do 24. maja 1912. (frekwentantów 12). Subwencya krajowa 200 K.
- b) Kurs ogrodnictwa (całodzienny) w Krakowie, w czasie od 15. stycznia 1912 do 21. stycznia 1912, (frekwentantów 6). Subwencya krajowa 150 K.
- c) Kurs ogrodnictwa (wieczorny) w Krakowie, w czasie od 22. stycznia 1912 do 7. lutego 1912, (frekwentantów 16).
- d) Kurs elektrotechniczny prądu słabego w Krakowie, w czasie od 18. marca 1912 do 15. kwietnia 1912, (frekwentantów 16). Subwencya krajowa 350 K.
- e) Kurs elektrotechniczny prądu silnego w Krakowie, w czasie od 15. kwietnia 1912 do 18. maja 1912, (frekwentantów 26). Subwencya krajowa 400 K.
- f) Kurs introligatorski w Krakowie, w czasie od 10. czerwca do 28. czerwca 1912, (frekwentantów 9). Subwencya krajowa 150 K.
- g) Kurs zgrzewania i spawania metali w Krakowie, w czasie od 19. sierpnia do 31. sierpnia 1912, (zgłoszony).
- h) Kurs dla funkcyonaryuszy słowarzyszeń przemysłowych w Krakowie, w czasie od 3. czerwca do 15. czerwca 1912, (frekwentantów 13).

III. Kursy urządzone przez *Ligę pomocy przemysłowej we Lwowie*:

- a) Kurs parasolnictwa we Lwowie, w czasie od 8. stycznia do 15. marca 1912, (frekwentantów 18).
- b) Kurs zabawkarstwa wełnianego we Lwowie (zgłoszony).

IV. Kurs urządzonej przez filię Ligi pomocy przemysłowej w Krakowie:

Kurs wyrobu sztucznych kwiatów w Krakowie w czasie od 19. lutego do 31. marca 1912, (frekwentantów 19).

V. Kurs urządzonej przez „Pomoc przemysłową“ we Lwowie:

Kurs dla agentów handlowych we Lwowie, w czasie od 21. stycznia do 10. marca 1912. (frekwentantów przyjęło 18, ukończyło kurs 6).

VI. Kursy urządzone przez „Pomoc przemysłową“ w Nisku:

- a) Kurs pończoszniczy w Nisku, w czasie od 1. marca do 30. kwietnia 1912, (frekwentantów 15).
- b) Kurs pończoszniczy w Nisku, w czasie od 1. maja do 30. czerwca 1912. (frekwentantów 15).

VII. Kurs urządzonej przez „Pomoc przemysłową“ w Dębicy:

Kurs sztucznych kwiatów w Dębicy, w czasie od 2. lipca do 15. sierpnia 1912, (frekwentantek 14). Subwencya krajowa 180 K.

VIII. *Inne kursy:*

- a) Kurs zdobienia i wykańczania drzewa urządzony przez szkołę przemysłu drzewnego w Zakopanem (zgłoszony).
- b) Kurs szycia gorsetów ludowych w Chorkówce, urządzony przez p. Zofię Stawiarską przy pomocy Instytutu krakowskiego, w czasie od 25. lutego do 24. marca 1912. (frekwentantów 32). Subwencya krajowa 300 K.
- c) Kurs wyrobu sztucznych kwiatów w Kalwarii zebrzydowskiej, urządzony przez osobny Komitet w czasie od 11. grudnia 1911 do 15. lutego 1912, (frekwentantów 10). Subwencya krajowa 150 K.

3) Kursy rachunkowości rękodzielniczej.

W parze z dążnością do podniesienia zawodowego wykształcenia rękodzielników w kierunku technicznym, muszą iść także usiłowania zmierzające do umożliwienia im należytego prowadzenia warsztatu pod względem komercyjnym. Rękodzielnik galicyjski bardzo często nie ustępuje zakrajowemu, o ile chodzi o wykonanie wyrobu, natomiast z reguły utyka u niego zupełnie handlowa strona przedsiębiorstwa.

W przeważającej ilości wypadków nie umieją rękodzielnicy obliczać własnych kosztów produkcji, tak że nie one, lecz zupełnie inne okoliczności stanowią z reguły o cenie towaru. Nie prowadząc często chociażby najprymitywniejszych ksiąg, nie wiedzą, o ile, a nawet czy pracują z zyskiem lub stratą i jaki jest ich stan interesów w danej chwili. Przeważna część rękodzielników nie jest w stanie napisać poprawnie listu handlowego, ba, często nawet rachunku ich pokwitowania.

Wiadomości potrzebnych w tym kierunku udziela się wprowadzić także na kursach zawodowych t. zw. majsterskich (planem naukowym wszystkich kursów krajowych są one objęte), gdy jednak z kursów tych korzysta tylko ograniczona ilość rękodzielników i to tylko z tych zawodów, dla których kursy majsterskie się urządza, przeto zachodzi konieczność udosłępnienia szerszym kołom rękodzielniczemu nauki przedmiotów handlowych na osobnych kursach.

Do tego celu służą kursy rachunkowości rękodzielniczej, których urządzenie zostało swego czasu zainicjowane przez Ministerstwo robót publicznych.

Kursy te prócz udzielenia frekwentantom potrzebnych wiadomości dla użytkowania ich we własnych przedsiębiorstwach, popierają także pośrednio rozwój kooperatywy rękodzielniczej, a w szczególności organizacyi kredytu rękodzielniczego. Jeżeli bowiem spółki kredytowe rękodzielnicze mają pielegnować także kredyt w formie eskontu otwartych pretensyi książkowych, faktur i zamówień, oraz udzielać kredytu osobistego, to stać się to może bez obawy ryzyka, wówczas dopiero, gdy odnośni członkowie spółki w przedsiębiorstwie swem będą prowadzili odpowiednie księgi, wykazujące na podstawie wiarygodnych i konkretnych cyfr stan swych interesów.

Dotychczas w kraju naszym, jak wspomniano, tylko nieliczna garstka rękodzielników prowadzi w swych przed-

siębiorstwach jakie takie księgi rachunkowe, cała zaś pozostała rzesza nie tylko nie opiera swej gospodarki przemysłowej na ścisłej rachunkowości, lecz wogóle nawet żyje bez rachunku.

W ostatnich czasach poczynają jednak inteligentniejsze sfery rękodzielnicze odczuwać coraz silniej brak znajomości buchalteryi i jej doniosłe znaczenie, toteż kursy rachunkowości, zwłaszcza przy pomocy propagandy Instytutów słowarzyszeń, torują sobie swolna drogę, a liczba ich stale wzrasta. Urządzają je przeważnie słowarzyszenia przemysłowe oparte na ustawie przemysłowej lub ich związki, czasem inne towarzystwa rękodzielnicze („Gwiazdy” lub oświatowe (n. p. Tow. szk. lud.).

Na kursach tych oprócz właściwego przedmiotu (buchalteryi rękodzielniczej) wykłada się także zasady kalkulacyi przemysłowej, stylisłykę handlową, najważniejsze wiadomości z ustawy wekslowej, ustawy handlowej i t. p. Prócz nauki powyższych przedmiotów, potrzeba niestety częstokroć sporo czasu poświęcić elementarnym rachunkom, a nawet powtarzaniu czterech działań rachunkowych. Stąd w porównaniu z krajami zachodnimi czas trwania takiego kursu u nas dłuższy (około 80—90 godzin) i ogólny koszt droższy.

W okresie sprawozdawczym odbyło się 8 kursów rachunkowości rękodzielniczej, a to w miejscowościach Biała, Jasło, Kraków, Mielec, Stary Sącz, Tarnopol i Tarnów (2 kursy). Ponadto znajduje się obecnie w toku urządzenie kursu w Nowym Sączu, a w przygotowaniu są kursy w Przemyśle, Złoczowie, Stanisławowie, Kołomyi i Stryju.

Kursy powyższe były dostępne dla rękodzielników różnych zawodów, tylko jeden kurs w Krakowie, urządzony specjalnie dla towarzyszy drukarskich, był ściśle zawodowy.

Na kursy wspomniane uczęszczało razem 144 osób ze sfer rękodzielniczych i drobno przemysłowych, w tem 103 majstrów, a 41 pomocników przemysłowych względnie czeladników.

Według rodzajów przemysłów uczęszczało na naukę:

z przemysłów przyrodziewczych	52 osób (w tem 27 krawców
„ „ drzewnych	24 „ 24 szewców)
„ „ metalowych	17 „
z innych zawodów	51 „ (w tem drukarzy 18)
razem	144 osób

Na częściowe pokrycie kosztów urządzenia tych 8 kursów udzielono z funduszu krajowego subwencyi w łącznej wysokości 1.350 K. w tem poszczególne pozycye wynosiły od 100 do 250 K.

Stosunkowo do ogromnej potrzeby takiego rodzaju kursów, były one urządzone jeszcze w nieznacznej ilości. Jedną z poważnych trudności przy ich urządzaniu był brak dostatecznej ilości chętnych i posiadających odpowiednie wykształcenie szkolne frekwentantów, z drugiej strony brak specjalnie ukwalifikowanych prelegentów, a zwłaszcza takich, którzyby rękodzielnika znużonego całodzienną pracą potrafili jeszcze zająć przez dwie godziny wieczorne (z reguły od 7—9) nauką takich przedmiotów, jak rachunki, bu-

chalterya i t. d. Były już przykłady, że ilość uczestników kursu z powodu nie dość silnego zainteresowania ich wykładem stale malała, tak że kurs musiał być wcześniej zamknięty. To też Patronat, pragnąc zabezpieczyć sobie prelegentów mogących podjąć nader trudnemu zadaniu wykładania rękodzielnikom przedmiotów handlowych, postanowił urządzić we Lwowie osobny kurs dla nauczycieli buchalteryi.

Kurs ten, na który zgłosiła się już dostateczna ilość kandydatów, zwłaszcza z pośród nauczycieli uzupełniających szkół przemysłowych, odbędzie się prawdopodobnie w zimie bieżącego roku.

Ponadto wypracował Patronat plan naukowy kursów rachunkowości dla funkcyonaryuszów spółek rękodzielniczych, które zamierza urządzić w późniejszym czasie, a to osobny kurs dla funkcyonaryuszy spółek produkcyjnych i osobny kurs dla funkcyonaryuszy spółek kredytowych (kas rękodzielniczych).

Fundusze na kursy.

Na pokrycie kosztów urządzenia wymienionych kursów krajowych, nadto na cele subwencyonowania kursów zawodowych lub przemysłu domowego, urządzanych przez inne czynniki, preliminował Wydział krajowy w rubr. XII. budżetu kraj. na rok 1912 na kursy majsterskie (poz. 192) kwotę 65.000 K, na kursy wędrownie przemysłu domowego (poz. 193) kwotę 10.000 K.

Wspomnianą kwotę na kursy majsterskie obciąża jednak przekroczenie z r. 1911 w kwocie 7.784 K, tak że preliminowana kwota okazała się za szczupłą na pokrycie kosztów urządzenia i subwencyonowania wszystkich kursów objętych planem na r. 1912, wobec czego musiały niektóre kursy odpaść, a zasiłki na kursy subwencyonowane, w skromniejszej wysokości być wymierzane. Na przyszłość zachodzi potrzeba podwyższenia dotacji na kursy zawodowe, tak, by można w granicach preliminarza, znaleźć wystarczające fundusze na te cele. Z tego powodu w preliminarzu na r. 1913 przewidziano dla kursów zawodowych (majsterskich) dotację w kwocie 70.000 K, zaś na kursy przemysłu domowego 15.000 K. Natomiast w „dochodach“ preliminarzu się (rubr. XII. poz. 138 i 139) tytułem subwencji państwowych i innych na kursy krajowe kwotę 24.000 K.

Oдноśnie do tych subwencji z uznaniem podnieść należy, że c. k. Ministerstwo robót publicznych, wskutek kilkakrotnych przedstawień Wydziału krajowego i zgodnie z oświadczeniem swego reprezentanta, złożonem na konferencyi kursowej w grudniu 1911, zmieniło swe stanowisko w sprawie subwencyonowania kraj. kursów zawodowych (t. zw. majsterskich). Dotąd (zob. sprawozdanie z r. 1911) mimo przedstawień Wydziału krajowego, Ministerstwo udzielało subwencji na kraj. kursy zawodowe w ten sposób, że do wymiaru subwencji w wysokości trzeciej części faktycznych kosztów, nie wliczało wydatku poniesionego przez fundusz krajowy na wypłatę zasiłków dla uczestników kursów, wskutek czego subwencya rządowa wynosiła mniej, niż $\frac{1}{3}$ część ogólnych kosztów.

W r. 1912 jednak Ministerstwo w uznaniu motywów Wydziału krajowego zaczęło już wymierzać subwencje swoje na krajowe kursy zawodowe w wysokości $\frac{1}{3}$ części kosztów faktycznych, wliczając w to także kwoty wydatkowane na zasiłki dla frekwentantów, wobec czego w preliminarzu na r. 1913 przewidziano w rubr. XII. (dochodów) wyższą subwencję państwa na krajowe kursy majsterskie.

Odnosząc do wszystkich kursów należy stwierdzić ciągle wzrastające odczucie potrzeby nauki zawodowej u szerokich warstw rękodzielniczych naszego kraju i żywo wyrażaną wdzięczność Wydziałowi krajowemu za urządzenie krajowych kursów zawodowych, które wykształciły już cały szereg zdolnych pracowników przemysłowych, tak z pośród samoistnych majstrów jak i czeladników.

2) Popieranie przemysłu przez pomoc materyalną udzielaną indywidualnym przedsiębiorstwom rękodzielniczym.

Pożyczki.

Do czasu kreowania Patronatu były pożyczki na rzecz przedsiębiorstw rękodzielniczych i przemysłu domowego udzielane z ogólnego funduszu przemysłowego na podstawie opinii krajowej Komisji przemysłowej i poprzednich wniosków tejże Komitetu rękodzielniczego. Gdy obecnie cała akcja krajowa popierania drobnego przemysłu, z wyjątkiem spraw szkół przemysłowych, została zcentralizowana w Patronacie, były podania wpływające do Wydziału krajowego o udzielanie pożyczek poszczególnym rękodzielnikom i drobnym przemysłowcom, przedmiotem załatwienia przez Biuro Patronatu, zaczęły wydawanie opinii w tych sprawach przeszło według § 8. statutu Patronatu z pełnej Komisji przemysłowej na Komitet rękodzielniczy tejże Komisji, jako Radę Patronatu. Udzielanie pożyczek na podstawie opinii pełnej Komisji przemysłowej zacieśnione przeto zostało do wielkich przedsiębiorstw przemysłowych, oraz do tych rękodzielniczych i przemysłu domowego, które przekształcają się już w przemysł fabryczny i wymagają znaczniejszej pomocy materyalnej. Na ten ostatni cel została, jak to na innym miejscu zaznaczono w sprawozdaniu, wydatkowana z ogólnego funduszu przemysłowego w roku sprawozdawczym kwota 176.000 K. Gdy granica, gdzie się kończy rękodzieło, a zaczyna przemysł wielki, nie da się teoretycznie ogólnie nakreślić, przeto kwestya kompetencji Patronatu musiała być rozstrzygana w każdym wątpliwym wypadku. Z wykazów udzielonych pożyczek wynika, że pożyczki na cele rękodzielnicze w ścisłym tego słowa znaczeniu nie przekraczają z reguły kwoty 10.000 K. zaś na cele większych przedsiębiorstw przemysłowych przeważnie od kwoty 20.000 K. wzwyż są udzielane.

Z wniesionych podań o pożyczki z funduszy administrowanych przez Patronat t. j. z „Krajowego funduszu popierania rękodzieł i drobnego przemysłu“, tudzież z „funduszu zasiłkowego“ było przez Radę Patronatu rozpatrywanych w okresie sprawozdawczym 71 podań.

Każde podanie przed powzięciem decyzji Wydziału krajowego było przedmiotem dokładnych badań na miejscu, czyto wprost przez organy Wydziału krajowego względnie Patronatu czyto, — zwłaszcza gdy chodziło o opinię co do maszynowego urządzenia warsztatu, za pośrednictwem Instytutów technologicznych we Lwowie i Krakowie, zaś w poszczególnych wypadkach także przez Dyrekcyę zawodowych szkół przemysłowych, Krajowy Związek przemysłowy i inne czynniki, — a następnie przedmiotem dokładnych roztrząsań na posiedzeniach Rady Patronatu. Celem zebrania dokładnych informacji o przedsiębiorstwie i osobie petenta ułożył Patronat kwestionaryusz, zawierający cały szereg szczegółowych pytań, którego wypełnienie daje dokładny obraz stosunków starającego się o pożyczkę.

Wobec wielkiej ilości napływających podań o pożyczki, (z których pewna część nie nadawała się jednak wogóle do traktowania), a ograniczonych na ten cel funduszków, musiał brać Patronat pod ocenę nie tylko momenty odnoszące się do osoby petenta i sposobu prowadzenia przedsiębiorstwa, ale także zwracać uwagę na rodzaj przemysłu, celem podniesienia przede wszystkim tych rękodzieł, które z powodu niedostatecznego rozwoju na poparcie z funduszków publicznych przede wszystkim zasługują. Z tego powodu nie były uwzględniane prośby z zakresu przemysłów w kraju, względnie w danej miejscowości rozpowszechnionych, dalej prośby tych rękodzielników, którzy w sposób zupełnie przeciwny przemysł wykonują i pomimo udzielenia pożyczki nie postawiliby przedsiębiorstwa na wyższej stopie. Względ na ograniczone środki zmuszał jednak Patronat do ostrożnego klasyfikowania także pozostałych podań, przyczem i lokalne stosunki niejednokrotnie musiały być brane pod uwagę. Wydział krajowy udzielając od szeregu lat pomocy z funduszków krajowych poszczególnym jednostkom na cele rozwiniecia ich przedsiębiorstwa, — odmiennie od akcyi państwowej, która nie obejmuje dotąd popierania indywidualnych przedsiębiorstw i tylko kooperatywy rękodzielniczej popiera, — wychodzi z zapatrywania, oparłego zresztą już na wieloletniem doświadczeniu, że w kraju naszym, w którym warunki dla assocyacji rękodzielniczej są szczególnie trudne, należy przychodzić z pomocą także poszczególnym takim jednostkom, które przy pomocy funduszków krajowych mogłyby przedsiębiorstwa swoje na większą skalę rozwinąć i nie tylko wyrobami swymi rugować częściowo towar obcy ale także dawać zajętem u siebie pracownikom przemysłowym możność należytego wyuczenia się przemysłu względnie wydoskonalenia się w obranym zawodzie. Podnosząc w ten sposób poszczególne, zasługujące na to jednostki, można przy systematycznej akcyi wiele zdziałać na polu podniesienia stanu rękodzielniczego wogóle.

Przyznane pożyczki dzielą się na dwie kategorie:

- a) udzielane za zabezpieczeniem zwrotu (hypoteka, ręczyciele) normalnie na 40%, na kilkoletnią spłatę w ratach, z reguły kwartalnych, przyczem termin zapadłości pierwszej raty naznaczany jest zwykle dopiero w rok po otrzymaniu pożyczki;
- b) na pożyczki drobne, więcej o charakterze zasiłkowym, udzielane bez procentu i bez zabezpieczenia na spłatę w ratach. Pożyczki te były przyznawane

w r. 1912 z funduszu zasiłkowego w miejsce dawniej przyznawanych bezzwrotnych subwencji, gdyż Patronat wychodził z założenia, że o ile idzie o udzielanie niezałożnemu rękodzielnikowi środków do obrotu, nie byłoby wskazane udzielać mu pomocy w formie darowizny, gdyż taki dar z łaski często demoralizujący wywiera skutek, lecz w formie zwrotnej — jednak bezprocentowej — pożyczki.

W okresie sprawozdawczym przyznano następujące pożyczki:

a) Pożyczki zabezpieczone

(z krajowego funduszu popierania rękodzielnictwa i drobnego przemysłu).

1. Franciszek Luniak, stolarz w Nadwórnej na maszynowe urządzenie pracowni	8.000 K
2. Jan Hertmann, stolarz w Brzeżanach na maszynowe urządzenie warsztatu	10.000 „
3. Grzegorz Demczuk, kołodziej w Brodach, pożyczka dodatkowa	3.000 „
4. Jakób Czernek, kołodziej w Żywcu	3.000 „
5. Antoni Janusz, kowal w Ptaszkowej na wyrób plugów	2.000 „
6. Teofil Kuczebski, ślusarz w Lipniku koło Białej	2.000 „
7. Józef Czmiel, mechanik we Lwowie	3.000 „
8. Tensam krótkoterminowa pożyczka na dostawę zamków do więzień	7.000 „
9. Ludwik Fallenbüchl, introl. w Przemyśle	6.000 „
10. Jędrzej Albigowski, koszykarz w Albigoj na rozszerzenie warsztatów	10.000 „
11. Mikołaj Zahodny, koszykarz w Siekierczycach na wiklinę koszykarską	4.000 „
Razem	58.000 K

b) Pożyczki niezabezpieczone

(z funduszu zasiłkowego).

1. Wincenty Bednarski, czeladnik stolarski Knihinin (ad Stanisławów) na otwarcie pracowni	800 K
2. Józef Płonka, czeladnik tapicerski w Białej na otwarcie pracowni	600 „
3. Edmund Korosadowicz, cyzeler w Krakowie na rozszerzenie pracowni	2.500 „
4. Marcin Zaczek i Spka, Kraków, wyrób wieńców i kwiatów metalowych	1.500 „
5. Ignacy Weinbaum, szmuklerz, Lwów	2.500 „
6. Antoni Różycki, szczotkarz, Przemyśl	500 „
7. Stanisław Syrek, Kraków, wyrób specjalny koników drewnianych	1.000 „
8. Alojza Fronczowa, nauczycielka na kraj. kursach kroju, Kraków, na zakupno 3 maszyn do szycia	700 „
9. Janina Pieniżkowska w Nagaweczynie na organizację szwalni wiejskiej	2.000 „
10. Teodor i Ignacy Stopezczy, tkacze w Kosowie	500 „
Do przeniesienia	12.600 K

	Z przeniesienia	12.600 K
11.	Jerzy Steciów, koszykarz na założenie pracowni w Skawinie	2.000 „
12.	Bazyli Bodnar, koszykarz, Przemyślany	500 „
13.	Józef Haszczak, koszykarz w Trem- bowli	300 „
14.	Wanda Piotrowska na zakupno dal- szych maszyn trykotarskich	1.200 „
15.	Ida Ludwígowa na ten sam cel	800 „
16.	Zofia Mazurkowa, na ten sam cel	800 „
17.	Zofia Tokarowska na rozszerzenie pra- cowni wyrobu krawatek	500 „
	Razem	18.700 K

Subwencje

Podobnie jak przy pożyczkach tak i przy subwencjach została dotychczasowa akcja Wydziału krajowego przekazana Patronatowi, o ile chodzi o udzielanie zasiłków bezzwrotnych drobnym rękodzielnikom lub przemysłowcom czyto na dalsze kształcenie się, czyto na utworzenie warsztatu względnie zaopatrzenie go w najpotrzebniejsze maszyny robocze.

Przy udzielaniu subwencji na kształcenie się w przemyśle uwzględniano przedewszystkiem podania tych osób w zawodzie pracujących, które nabywszy w kraju dostateczne wykształcenie zawodowe udawały się dla dalszego wydoskonalenia się w przemyśle za granicę, czyto do zakładów naukowych, czyto do przedsiębiorstw przemysłowych na większą skalę prowadzonych.

Przy rozpatrywaniu podań o zasiłki na otwarcie pracowni uwzględniano prawie wyłącznie absolwentów krajowych szkół i kursów zawodowych, Patronat bowiem wychodził z założenia, że petentom wykształconym w szkołach krajowych należy także ułatwiać rozpoczęcie samodzielnego zarobkowania względnie praktycznego zużytkowania nabytych wiadomości. Ponadto udzielano z funduszu zasiłkowego także subwencji na inne cele popierania drobnego przemysłu nie mające osobnych rubryk budżetowych, o czem wzmianka w osobnych ustępach sprawozdania.

Subwencji na rozwinięcie przedsiębiorstwa, głównie na zakupno maszyn istniejących już przedsiębiorstw, udzielano w wyjątkowych tylko wypadkach na szczególniejsze uwzględnienie zasługujących, gdzie pomoc w formie pożyczki, choćby bezprocentowej ratami spłacalnej, nie odpowiadała celowi. Tendencją jest jednak Patronatu pomoc w tej formie ile możności redukować do najniezbędniejszych granic.

Na cele powyższe udzielono z funduszu zasiłkowego 33 subwencji, zaś 51 podań załatwiono odmownie.

Przed załatwieniem każdego podania przeprowadzano podobnie jak przy pożyczkach badanie względnie zasięgano opinii. W okresie sprawozdawczym przyznano następujące subwencje:

1.	Henryk Mączyński, pilnikarz, Lwów, na wyjazd do Solingen dla zaznajomienia się z specjalnymi metodami produkcji	300 K
	Do przeniesienia	300 K

	Z przeniesienia . . .	300	K
2.	Jan Czech, na wyjazd za granicę, na naukę masarstwa i organizacyi handlowej tego przemysłu . . .	300	„
3.	Bolesław Zawisza, elektrotechnik, na dalsze kształcenie się w Technikum w Mitwieda (Saksonia) . . .	400	„
4.	Artur Lewicki, elektrotechnik na studia w tym samym zakładzie naukowym . . .	600	„
5.	Mściwojewski Tadeusz, na naukę ślusarstwa . . .	200	„
6.	Edmund Korosadowicz, cyzeler, Kraków, na zwiedzenie wystawy wyrobów z szlachetnych metali w Wiedniu . . .	60	„
7.	Maryja Tereszczak, na wydoskonalenie się w wyrobie sztucznych liści w Paryżu . . .	500	„
8.	Wanda Piotrowska, na wyjazd za granicę dla zaznajomienia się z produkcją trykotarską na specjalnych maszynach . . .	400	„
9.	Rozalia Czuszkiewicz na naukę szmuklerstwa w Wiedniu . . .	150	„
10.	Stanisława Mallakówna, na naukę szmuklerstwa w Wiedniu . . .	150	„
11.	Helena Szybrowicz, na naukę szmuklerstwa w Wiedniu . . .	150	„
12.	Sala Blitzer, na naukę szmuklerstwa w Wiedniu . . .	320	„
13.	Maryja Bigaj, Kraków, na naukę kroju w Krakowie . . .	80	„
14.	Halina Sieber, absolwentka krajowych kursów kroju, Kraków, na maszyny do szycia . . .	200	„
15.	Towarzystwo „Pań Ekonomek“, Kołomyja, na maszynę trykotarską . . .	350	„
16.	Paweł Bandura, absolwent kraj. szkoły szewskiej, Czortków, na maszynę szewską . . .	200	„
17.	Maryja Popiel, Kraków, na wyrób krakowskich pasków, torbek i t. p. ze skóry . . .	400	„
18.	Floryan Oleksik, Lwów, na przyrządy do wyrobu specjalnych zabawek dzieciennych . . .	250	„
19.	Mikołaj Kabyn, wyrób warsztatów tkackich, Kosów, na rozszerzenie pracowni . . .	500	„
20.	Konstanty Jaculak, tkacz, Krosno, na narzędzia . . .	100	„
21.	Samson Schauer, tkacz, Kutry, na narzędzia . . .	100	„
22.	Mikołaj Dziubej, tkacz, Moskalówka, na narzędzia . . .	100	„
23.	Tomasz Dyl, tkacz, na narzędzia . . .	100	„
24.	Bazyli Ciasłko, tkacz, na narzędzia . . .	100	„
25.	Stanisław Farej, koszykarz, (ciemny) w Brzyściu . . .	100	„
26.	Franciszek Owczarz, koszykarz, Czortków . . .	100	„
27.	Jan Fedorów, koszykarz, Łuka . . .	100	„
28.	Teodor Bryńko, koszykarz, w Przysłupiu . . .	100	„
29.	Józef Gołda, koszykarz, w Starym Samborze . . .	100	„
30.	Schmidt i Synowie, hafciarnia, Grybów, na obniżenie kosztów administracyi . . .	250	„
	Razem . . .	6.560	K

Nadto z funduszu kursów zawodowych udzielono w 3 wypadkach absolwentom kursów, drobnych subwencyi na narzędzia.

Stypendya.

Pod zarządem Wydziału krajowego zostają także fundacye stypendyjne na cele rękodzielnicze (stypendya na dalsze kształcenie się zawodowe, pożyczki na utworzenia własnych pracowni). Fundacye te, których sprawy obecnie przeszły do Patronatu, wymienione zostały w zeszłorocznem sprawozdaniu na str. 31. Przy rozdawnictwie stypendyów bierze Wydział krajowy podobnie jak przy udzielaniu subweneyi, pod uwagę nie tylko osobistą kwalifikacyę petentów, ale i rodzaj przemysłów, w których pracują.

W okresie sprawozdawczym były traktowane sprawy następujących fundacyi:

1. Fundacya śp. Czarkowskiej-Golejewskiej.

Pismem Wydziału krajowego z 16/6 b. r. L.W. 55.888/12 rozpisano konkurs na:

- a) stypendya po 600—800 K przeznaczone dla czeladników, względnie pomocników przemysłowych, pragnących uzupełnić zagranicą swe wykształcenie zawodowe;
- b) stypendya po 600 K dla uczniów rękodzielniczych i przemysłowych kształcących się zawodowo w kraju;
- c) na pożyczki po 2.000—3.000 K, dla niezasobnych rękodzielników, którzy mając już ustawami przepisane warunki do samoistnego wykonywania przemysłu, zamierzają otworzyć własną pracownię.

Na podstawie opinii Rady Patronatu zostały konkursem objęte przemysły:

1) na stypendya:

- a) stolarstwo, b) ślusarstwo, c) blacharstwo, d) nożownictwo, e) galwanotechnika, f) elektrotechnika, g) instalatorstwo, h) cyzelerstwo, i) mosiężnictwo, j) jubilerstwo i złotnictwo, k) bronzownictwo, l) zegarmistrzowsstwo, m) rymarstwo, n) grzebieniarsstwo, o) wyroby z celuloide, p) malarstwo szyldów i napisów.

2) na pożyczki:

przemysły objęte konkursem na stypendya, a nadto szklarstwo i trawienie na szkle.

Na powyższe stypendya i pożyczki pozostała na r. 1912 po uskutecznieniu przewidzianych aktem fundacyjnym potrąceń, do dyspozycyi kwota:

- a) na stypendya okragło 5.000 K.
- b) na pożyczki okragło 15.000 K.

Nadanie stypendyów i pożyczek przysługuje każdemu posiadaczowi ordynacyi Czarkowskich-Golejewskich na podstawie propozycyi ternalnych Wydziału krajowego, ułożonych w porozumieniu z komisją przemysłową.

Gdy termin konkursu upłynął z końcem lipca b. r. akt nadania w okresie sprawozdawczym nie stał się jeszcze faktem. Podań o stypendya wpłynęło 45, o pożyczki 33.

2. Fundacya śp. Adamskich.

Z tej fundacyi przeznaczonej dla młodzieży rękodzielniczej, mającej się kształcić w kraju lub zagranicą, z pierwszeństwem dla petentów urodzonych w Tarnowie, rozpisano konkurs do L.W. 71.488/12 z terminem 31.

lipca b. r. do wnoszenia podań. Stypendya dla kształcących się w kraju wynoszą przynajmniej po 200 K, dla kształcących się zagranicą po 400 K rocznie. Podań wpłynęło 20.

3. Fundacya wystawy krajowej rolniczo-przemysłowej 1877.

Z tej fundacyi przeznaczonej dla kształcenia się rękodzielników zagranicą nadane zostały w r. 1912 dwa stypendya po 800 K, a to: 1) Feliksowi Kackiemu, czeladnikowi jubilerskiemu w Krakowie i 2) Rudolfowi Hladnemu, czeladnikowi blacharskiemu we Lwowie.

4. Fundacya „Stowarzyszenia urzędników i sług byłej kolei Karola Ludwika“.

Stypendyum z tej fundacyi, rocznie 100 K, nadane zostało Franciszkowi Milianowi, uczniowi warsztatów rzemieślniczych c. k. kolei państwowych we Lwowie.

5. Premie rzemieślnicze z fundacyi śp. Wincentego Łodzia Ponińskiego.

W tegorocznem losowaniu odbyłem komisjonalnie 19. lipca 1912 pod przewodnictwem delegowanego przez Wydział krajowy jednego z urzędników Patronatu wylosowali:

- I. premię w kwocie 1.530 koron Józef Kaczorowski, czeladnik krawiecki, we Lwowie;
- II. premię w kwocie 1.275 koron Mateusz Romaszyn, czeladnik krawiecki, we Lwowie;
- III. premię w kwocie 1.020 koron Józef Stryszowski, czeladnik stolarski w Zamarstynowie;
- IV. premię w kwocie 765 koron Jan Gajedeck, czeladnik krawiecki, we Lwowie.

Wylosowane premie mają służyć na założenie samostnej pracowni rzemieślniczej.

Wedle postanowienia aktu fundacyjnego, 5% premii wylosowanej wypłaca się wygrywającemu gotówką, resztę składa Wydział krajowy na książeczkę wkładową Banku krajowego i wypłaca ją, gdy wygrywający przystąpi do otworzenia warsztatu i wykaże legalne rozpoczęcie przemysłu. Dla tem racjonalniejszego użycia wygranej premii wypłaca się ją z reguły do rąk wybranej przez Wydział krajowy względnie Patronat instytucyi, która zajmuje się użyciem wylosowanej kwoty na cel właściwy. W ten sposób stara się Wydział krajowy uzyskać gwarancję, że pieniądze nie będą nienależycie użyte. Mimo tych ostrożności były w roku sprawozdawczym 2 wypadki, w których tego rodzaju sposób postępowania nie zdołał zabezpieczyć przed niemiłymi niespodziankami ze strony wygrywających (w obu wypadkach byli to czeladnicy piekarscy, którzy w r. 1911 wylosowali premie). W przyszłości zamierzone są dalej posunięte ostrożności, zawsze jednak najpewniejszą gwarancją będzie uczciwość i prawność odośnego kandydata.

3) Popieranie assocyacyi rękodzielniczych i drobnego przemysłu.

Jednem z najważniejszych może zadań Patronatu nałożonych nań postanowieniami § 3. statutu jest popieranie organizacyi współdzielczych (spółek) drobnego przemysłu, a to tak:

- a) assocyacji przemysłowo - produkcyjnej (wytwórczej),
jak i szczególniejszej uwadze Patronatu zleconej:
- b) assocyacji kredytowej rękodzielniczej.

Zę względu na zupełną odrębność obu kategorii spółek (opierających się z reguły na ustawie o stowarzyszeniach zarobkowo - gospodarczych z r. 1873) będzie także akcyą Patronatu odnośnie do każdej z nich osobno przedstawiona.

Na tem miejscu należy ogólnie zaznaczyć, że prócz udzielania pomocy organizacyjnej (inicjatywa, badanie przedwstępne warunków rozwoju danej kooperatywy, ustalenie zasad organizacji, ułożenie statutu, pomoc przy zarejestrowaniu i t. p.) polega akcyą Patronatu odnośnie do spółek obu powyższych działów na ołoczeniu ich opieką w każdym kierunku, a w szczególności na udzielaniu im wskazówek i rad przy założeniu książkowości i prowadzeniu całego toku interesów, na udzielaniu pomocy materyjalnej w formie bezzwrotnych subwencji i nisko procentowych pożyczek, wreszcie na wykonywaniu w ramach ustawy rewizyjnej daleko posuniętej kontroli, o ile korzystają z funduszków krajowych.

Z natury rzeczy wynika, że nie każdej spółce rękodzielniczej może być udzielona taka pomoc. Spółki niemające warunków żywotności, czyli z powodu wadliwej organizacji czy nieuczciwego prowadzenia, nie mogą być funduszami krajowemi zasilane, względnie pod opiekę kraju przyjmowane.

Natomiast będzie rzeczą Patronatu zająć się temi wszystkiemi organizacyami, które przyczyniają się do podniesienia drobnego przemysłu, a które przez Patronat względnie przy tegoż współudziale były do życia powołane lub też dawniej założone o pomoc do kraju się zwróciły względnie z funduszków krajowych już korzystają.

Ponieważ akcyą Patronatu na tem polu musi być według pewnych zasad wytycznych prowadzona, przeto Wydział krajowy rozporządzeniem z dnia 23. kwietnia 1912 LW. 61.167 wydał postanowienie określające z jednej strony formę i rozmiary pomocy krajowej odnośnie do organizacji współdzielczych obu powyżej podanych kategorii, z drugiej strony normujące stosunek spółek korzystających z tej pomocy, do krajowego Patronatu.

Postanowienia te przedrukowane są w alegacie 11.

Na podstawie zasad w nich wyrażonych zostaną skupione pod krajowym Patronatem rękodzieł i drobnego przemysłu wszystkie te assocyacje rękodzielnicze i przemysłu domowego, tak kredytowe jak i wytwórcze, które pod opiekę kraju zostaną przyjęte, podobnie jak w Patronacie rolniczym zostały skupione spółki rolnicze kredytowe (Kasy raiffeisenowskie) i przemysłowe.

a) Assocyacja wytwórcza.

Rękodzielnik galicyjski nie ma jeszcze należytego zmysłu do pracy zbiorowej, a w szczególności do assocyacji gospodarczej. Pomimo inicjatywy i akcyi rozmaitych czynników i nawoływań na wiecach rękodzielniczych powstała dotąd w Galicyi stosunkowo mała ilość produkcyjnych spółek rękodzielniczych i przemysłu domowego, przyczem spółki dawniej założone często już po niedługim czasie kończyły swój zwykle suchotniczy żywot. Roczники statystyczne wydawane przez Związek stowarzyszeń

zarobkowych i gospodarczych ilustrują faktami ten stan rzeczy. (Na 214 upadłych do końca roku 1910 spółek niekredytowych zlikwidowało 66, czyli prawie 31% spółek rękodzielniczych, w tem 34 szewskich). Upadek każdej istniejącej spółki pociąga nie tylko straty dla należących do niej członków, ale działa deprymująco na szerokie warstwy rękodzielnicze danej miejscowości, tak że organizacja podobnej nowej spółki jest nieraz na długie lata unie możliwioną. Przyczyna złego tkwi nie w samej istocie spółki na terenie galicyjskim ale w brakach jej organizacji, niedostatecznem przygotowaniu, a najczęściej w wadliwym i niedołężnem prowadzeniu. Z tego powodu przy zawiązywaniu tego rodzaju asocjacji rękodzielniczych wskazana jest daleko posunięta ostrożność i jak najdokładniejsze przygotowanie w szczegółach całej organizacji nie tylko w kierunku produkcji samej (t. j. w kierunku technicznym), ale więcej może jeszcze w kierunku należytego prowadzenia przedsiębiorstwa pod względem handlowym. Nie liczba założonych spółek, ale ich żywotność powinna być przedewszystkiem brana pod uwagę. Zakładanie spółek nie mających warunków rozwoju jest szkodziwą lekkomyślnością.

W początkowym okresie swej działalności zajmował się Patronat przedewszystkiem temi spółkami przemysłowo-produkcyjnymi, które już dawniej utworzone, korzystały z pomocy krajowej, lub też świeżo przez inne czynniki do życia powołane, o tę pomoc do Wydziału krajowego się zwróciły, pozatem przeprowadzał przedwstępne badania i czynności organizacyjne tam, gdzie ze strony interesowanych samych wyszła inicjatywa t. j. gdzie odczuło już potrzebę i korzyści asocjacji.

Spółki produkcyjne objęte w okresie sprawozdawczym akcją Patronatu możnaby podzielić na cztery kategorie, a to: a) Spółki rękodzielnicze w ścisłym znaczeniu, b) Spółki przemysłu domowego, c) Spółki o charakterze fabrycznym, d) Spółki przemysłu kobiecego.

A. Spółki czysto rękodzielnicze.

Do nich należy przedewszystkiem zaliczyć:

1. Spółki surowcowe. Z pośród spółek tego typu zwróciła się o pomoc do Patronatu w okresie sprawozdawczym Spółka szewska w Kołaczycach. Spółka rozwija się bardzo pomyślnie i jest jedną z niewielu dobrze prosperujących tego rodzaju organizacji szewskich. Po przeprowadzeniu dochodzeń przyznano tej spółce subwencję i pożyczkę z funduszu krajowego i przyjęto ją pod patronat krajowy.

2. Spółki magazynowe. Jedną z takich, którą zajmował się Patronat była Spółka szewska „Jedność“ we Lwowie. Nie ma ona jednak czystego charakteru spółki magazynowej, gdyż częściowo jest także spółką produkcyjną. W roku sprawozdawczym otrzymała znaczniejszą dostawę obuwia dla wojska. W tym też kierunku przyszedł jej Patronat z pomocą udzielając pożyczkę krótkoterminową w kwocie 7.000 K. Pożyczka ta po wykonaniu dostawy i oddaniu jej przez spółkę została funduszowi w całości zwróconą wprost przez kasę wojskową.

Spółką w części magazynową w części zaś warsztatową jest Towarzystwo stolarzy w Kalwarii.

Krajowy Patronat zajął się tem towarzystwem wskutek wniesionej prośby o udzielenie pomocy materalnej, która też Towarzystwu zasadniczo przyznana została. Towarzystwo po usunięciu pewnych wewnętrznych nieporozumień ma zamiar rozszerzyć swą działalność także w kierunku produkcyjnym. Przy tej sposobności zamierza Patronat przeprowadzić w porozumieniu z interesowanymi czynnikami pewną reorganizację Towarzystwa, któraby mogła zapewnić miejscowym stolarzom pracę w szerszym zakresie i wydobyć ich z rąk miejscowych handlarzy. W tym celu należałoby forsować przede wszystkim wyrób przedmiotów takich i w tym gatunku, jakich zbyt w większej ilości stale mógłby być zapewniony, zamiast wyrobu mebli zbytkowych, które tylko na zamówienie miałyby być sporządzane. Byłoby to pożądane i z tego powodu, aby utrzymać miejscowy chrakter przemysłu stolarskiego.

3. Spółki warsztatowe. przyjmują się najbardziej w przemyśle stolarskim, gdzie polrzeba maszyn przy wyrobie półfabrykatów coraz bardziej daje się odczuwać.

Z tych opierały się o biuro Patronatu sprawy Spółki stolarskiej w Tarnopolu, w Tarnobrzegu, w Nowym Sączu i Spółki w Bolechowie. Prócz tego powstały w okresie sprawozdawczym Spółki stolarskie w Samborze i Krośnie.

Spółka stolarska w Tarnopolu założona została swego czasu nieopatrznie jako spółka wytwórcza. Z powodu niedostatecznej organizacyi zbytu wyrobów, nagromadzenia zapasów w magazynach i braku solidarności u członków Spółka zaczęła wkrótce ponosić straty. Dopiero od czasu przemienienia jej na warsztatową spółka zaczęła się dźwigać. Rok 1911 przyniósł jej dobre dochody, które jednak spadły w roku 1912 więcej niż o połowę skutkiem ogólnej stagnacyi w ruchu budowlanym. Ponieważ Spółka znajdowała się z tego powodu w dość ciężkich warunkach materalnych, przeto udzielono jej, jak w latach poprzednich, z funduszu krajowego subwencyi w kwocie 2.000 K (na opłatę kierownika warsztatowego). Mimo jednak ciężkich przesileń, jakie spółka ta przechodziła i przechodzi, przyczyniła się ona znacznie do podniesienia tarnopolskiego stolarstwa pod względem techniczno-gospodarczym.

Odnosnie do założonych w roku bieżącym dwunowych Spółek warsztatowych stolarskich w Nowym Sączu i Tarnobrzegu, które jeszcze nie rozpoczęły swej działalności, przeprowadzał Patronat dochodzenia przedwstępne co do kierunku i rozmiarów ewentualnej pomocy z funduszków krajowych.

4. Ze Spółek wytwórczych zajmowano się Spółką zabawkarską w Leżajsku, Spółką szewską w Drohobyczu, Spółką krawiecką z ogranicz. odpowiedzialnością „Szatnia“ w Krakowie, Spółką krawiecką w Przemysłu, Spółką krawiecką „Samodzielność“ we Lwowie i Spółką ślusarską we Lwowie. Te dwie ostatnie Spółki zostały przyjęte pod opiekę krajowego Patronatu, otrzymały subwencye na koszty założenia i ograniczone co do wysokości pożyczki. Spółka szewska w Drohobyczu zajmowała się dotychczas wyłącznie wyrobem dostaw dla armii, obecnie przechodzi do produkeyi także obuwia prostego dla włościan, która dzisiaj jeszcze dobrze popłaca i daje trwałą zbyt. Organizacya spółki tej jest należytą, kierownictwo odpowiednie, wobec czego oświadczył się Patronat za udzieleniem Spółce pomocy z funduszu krajowego.

Spółka z ogran. odpowiedzialnością „Szatnia“ w Krakowie, której organizacja jest oparta na ustawie z roku 1906 przedstawia w przemyśle rękodzielniczym nowy typ organizacji ekonomicznej lepiej sytuowanych krawców w celu wyrobu ubrań, a szczególnie w celu sprzedaży konfekcyjnej ubiorów. W toku jest udzielenie Spółce pożyczki obrotowej.

W Spółce majstrów krawieckich w Przemyśle, która także pomyślnie się rozwija, przeprowadzał Patronat, pod którego opiekę została przyjęta, już kilkakrotnie interwencje. Zreorganizowano całą gospodarkę Spółki, wprowadzono sprężysty zarząd, zaprowadzono należytą książkowość, ustanowiono buchaltera, udzielono subwencji na koszty założenia, a w najbliższym czasie zostanie Spółce udzielona pomoc materialna w formie pożyczki, która już zasadniczo jest przyznana.

Znacznej troski w kierunku udzielenia należytego poparcia z funduszków krajowych, przysporzyła Patronatowi Spółka dla wyrobu zabawek i towarów drzewnych w Leżajsku. Spółka ta zorganizowana w sposób niefachowy przy współudziale grona osób z pośród miejscowej inteligencji, pragnących w najlepszej myśli utworzyć w Leżajsku nowy warsztat pracy przemysłowej, miała na celu dostarczanie zarobku kilku miejscowym rękodzielnikom, a w szczególności uczniom szkoły zabawkarskiej w Jaworowie, którzy ukończywszy ją, z braku możliwości utrzymania się w tej gałęzi przemysłu, byłiby się niezawodnie poświęcili innemu zupełnie zawodowi. Ponieważ jednak Spółka w stosunku do wysokich inwestycji w maszynach za mało produkowała i na tę produkcję nie miała wystarczającego zbytu, przeto wkrótce stała wobec braku kapitału obrotowego. Krajowy Patronat (do którego się spółka o pomoc zwróciła), po przeprowadzeniu lustracji i parukrotnych konferencyach z wszelkimi interesującymi się tą spółką czynnikami, przyszedł do przekonania, że jedynym sposobem utrzymania spółki, a zarazem warunkiem udzielenia jej pomocy z funduszków krajowych będzie radykalna rewizja całego planu gospodarczego przedsiębiorstwa, koncentracja produkcji, należyta kalkulacja cen, a co najważniejsze zapewnienie spółce zbytu jej wyrobów. Sprawa udzielenia spółce pomocy materialnej w toku. Wystawienie osobnego budynku na pomieszczenie maszyn, warsztatów i składów, niezbędne. Grunt potrzebny ofiarowuje gmina.

B. Spółki przemysłu domowego.

Spółkami tego typu, któremi się Patronat w okresie sprawozdawczym zajmował, były:

Spółka kowska w Sułkowicach, Towarzystwo druciarzy w Kańczudze, Spółka tkacka w Piwnicznej i Spółka koszykarska w Olesku.

Spółka kowska w Sułkowicach, to jedna z najpotężniejszych naszych kooperatyw drobnego przemysłu w kraju. Założona na gruzach dawnego „Towarzystwa kowali“ rozwinęła się w krótkim czasie bardzo pomyślnie, dzięki zdrowej organizacji i sprężystemu, oraz fachowemu kierownictwu. Obecnie jednoczy w sobie wszystkich kowali sułkowskich w liczbie około 200, a produkcja jej stale wzrastająca wynosiła w ostatnim roku około 140 wagonów wyrobów kowskich.

Spółka w obecnej swej formie jest dobrodziejstwem dla sułkowickich kowali, wyzyskiwanych dotąd przez miejscowych handlarzy, a widocznym na zewnątrz skutkiem jej działalności jest zupełne zwiniecie interesów przez dotychczasowych pośredników-handlarzy, z których podobno jeszcze tylko jeden na placu się utrzymał. Spółką tą zajmował się Patronat na zlecenie Wydziału krajowego w sprawie udzielenia jej pomocy z funduszu krajowego na budowę magazynów i nowej kuźni związkowej, oraz przeprowadził szczegółową rewizję przedsiębiorstwa na prośbę Banku krajowego, który następnie przystąpił do Spółki ze znaczniejszym udziałem z funduszu inwestycyjnego.

Towarzystwo druciarzy w Kańczudzie istniejące od r. 1907 ma na celu skoncentrowanie miejscowej produkcji druciarskiej, od wieków tu istniejącej (wyrób siatek drucianych dla rycerzy polskich) zwłaszcza, że wyroby obecne druciarzy miejscowych, szczególnie sita, rozechodzą się po całym kraju, a nawet po Rosji południowej. Towarzystwo otrzymało maszyny z Ministerstwa robót publicznych, a uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 14. lutego 1912 przyznano mu subwencję na budowę wspólnego warsztatu. Ustrój przedsiębiorstwa wymaga jednak reorganizacji tak pod względem produkcyjnym, jak przedewszystkiem pod względem należytej organizacji handlowej, która dziś jeszcze bardzo chłoma. Akcja w tym kierunku została przez Patronat zapoczątkowana.

Spółka koszykarska w Olesku powstała w roku bieżącym po ukończeniu krajowego kursu koszykarskiego, który tamże przez Wydział krajowy został urządzony. Doraźną pomocą udzieloną jej z funduszu krajowego, było odstąpienie jej narzędzi używanych na kursie, oraz oddanie jej do dyspozycji instruktora przez kilka miesięcy na koszt funduszu krajowego. Sprawa udzielenia Spółce drobnej pożyczki do obrotu jest w toku.

Spółka tkacka w Piwnicznej została założona za inicjatywą krajowego Związku przemysłowego. Zakres udzielić się mającej pomocy z funduszu krajowego nie został jeszcze ustalony — prawdopodobnie jednak okaże się w pierwszym rzędzie potrzeba wysłania kilku miejscowych tkaczy do jednej z szkół krajowych tkackich, celem przyuczenia ich obchodzenia się z warsztatami i nowoczesnymi sposobami produkcji, a następnie dostarczenia Spółce kapitału obrotowego.

W okolicy Makowa i Suchej istnieje rozgałęziony przemysł domowy wyrobów drzewnych, jak łazdek, łop i t. p. W okresie sprawozdawczym przeprowadził Patronat dochodzenie, czy i w jaki sposób należałoby ten przemysł zorganizować tak w kierunku zakupu surowca, jak i zbytu wyrobów.

C. Spółki o typie fabrycznym.

Obok form organizacji przemysłu domowego, o jakich była mowa w poprzednim ustępie, należy osobną wzmiankę poświęcić dokonanej, co prawda w wyjątkowych warunkach, przemianie miejscowego przemysłu domowego w przemysł fabryczny, w ramach istniejącej już organizacji współdzielczej odnośnych rękodzielników.

W okresie sprawozdawczym były traktowane w Patronacie dwie takie sprawy, a w szczególności: Towar-

rzystwa kapeluszników w Myślenicach i Towarzystwa kuśnierzy w Tyśmienicy. W obu wypadkach chodzi o zapoczątkowaną jeszcze dawniej przemianę spółek re-kodzielniczych w fabryki, a jakkolwiekby się na to zapatrywać można ze stanowiska współdzielczego i pomocy krajowej dla tych organizacyi jako dla spółek przemysłu domowego, to jednak obecnie należy się już liczyć z faktem dokonaniem. Nie ulega wątpliwości, że przemiana przemysłu domowego w odpowiednich do tego warunkach w przemysł fabryczny jest **zdrową**, czy jednak forma spółki udziałowej, w której udziały spółników zawodowych są minimalne, jest odpowiednią, przyszłość okaże. W obu wypadkach została wspomnianym spółkom udzielona pomoc z funduszy krajowych i państwowych w bardzo dużych rozmiarach, dostosowanych do rozmiarów przedsiębiorstw, na jakie je zakrojono.

Towarzystwem kapeluszników w Myślenicach zajmował się Patronat w okresie sprawozdawczym z powodu wniesienia prośby o pomoc z funduszu krajowego na rozszerzenie zabudowań fabrycznych i powiększenie kapitału obrotowego. Obecnie produkuje Towarzystwo około 40 tuzinów sztump względnie kapeluszy dziennie i posiada znaczny zbył na Węgry. Zatrudnieni w niem są prócz innych robotników wszyscy dawniejsi kapelusznicy, którzy w fabryce znajdują o wiele większy zarobek, niż dawniej przy ręcznym wyrobie kapeluszy. Przemysł domowy jednak zanikł zupełnie.

Towarzystwo kuśnierzy i białoskórników w Tyśmienicy (wyprawa skór baranich — wyrób kozuchów) przekształciło się w przedsiębiorstwo o typie fabrycznym wskutek zabiegów ś. p. Wenanteo Szydłowskiego, jako dyrektora kraj. Związku przemysłowego (finansującego Towarzystwo) popartych materialnie przez kraj i państwo. Wysoki Sejm uchwalił dwukrotnie dotację po 50.000 koron na wystawienie budynków fabrycznych, rząd zaś udzielił maszyn i bezpłatnej pomocy fachowej przez dostarczenie zawodowego instruktora. Konieczna jest jeszcze większa pożyczka do obrotu. O ile będąca w toku reorganizacya przedsiębiorstwa zostanie (zwłaszcza w kierunku handlowym, oraz zapewnienia sił roboczych i zbytu wyrobów) szczęśliwie do skutku doprowadzona, może się stać Tyśmienica najwybitniejszym tego rodzaju przedsiębiorstwem w Austrii.

D. Spółki przemysłu kobiecego.

Zaraz w początkowym stadium swej działalności zwrócił Patronat uwagę na potrzebę zajęcia się przemysłem kobiecym i tegoż organizacyą w poszczególnych działach pracy. Z ogólnego wykazu udzielonych subwencyi i pożyczek, oraz doprowadzonych do skutku kursów wynika, że starano się z jednej strony indywidualnym przedsiębiorstwom przemysłowym kobiecym przychodzić z materialną pomocą, zaś z drugiej strony popierano usiłowania zmierzające do podniesienia zawodowego wykształcenia kobiet poświęcających się przemysłowej pracy. Na tem miejscu należy zaznaczyć doprowadzenie przez Patronat przy końcu okresu sprawozdawczego do skutku organizacyi dwóch spółek przemysłu kobiecego, a to:

Spółki wyrobów trykotowych i pończoszniczych i

Spółki wyrobu sztucznych kwiatów artystycznych, obu we Lwowie.

Organizację poprzedziło dokładne zbadanie stosunków i rozpatrzenie szczegółów odnośnie do produkcji i zbytu wyrobów, poczem dopiero ustalono zasady organizacji i brzmienie statutu.

Do spółki trykotarskiej przystąpiło 6 pracowni lwowskich, rozporządzających na razie 37 maszynami oraz 17 innych osób, do spółki kwociarskiej prócz pewnego grona osób pragnących poprzeć tę zupełnie u nas nową gałąź produkcji (o ile chodzi o kwiaty wytworne) także kilkanaście pań, których wyroby już stoją na pewnej wyżynie artystycznej względnie, które w przemyśle tym się jeszcze doskonali i swe wykształcenie za granicą w najbliższym czasie (częściowo przy poparciu z funduszy krajowych) uzupełnić mają.

W okresie sprawozdawczym, żadna z tych spółek nie rozpoczęła jeszcze czynności.

Organizacje gospodarcze przy stowarzyszeniach przemysłowych.

W dwu wypadkach udzielił Patronat w okresie sprawozdawczym poparcia materialnego organizacjom rękodzielniczym, powstałym przy przymusowych stowarzyszeniach przemysłowych, bez przyjęcia formy spółki po myśli ustawy z r. 1873.

W szczególności udzielona została konsorcjum szewców przy stowarzyszeniu rękodzielników w Zakopanem krótkoterminowa pożyczka (700 K) na wykonanie dostaw obuwia dla armii, zaś stowarzyszeniu garncarzy w Kolomyi również krótkoterminowa pożyczka (4.800 K) na zakupno glejty.

b) Assocjacja kredytowa.

O planie działalności Patronatu na polu organizacji drobnego kredytu rękodzielniczego zawiera zeszłoroczne sprawozdanie na str. 34—36 szczegółowe wywody.

W ramach programu w nich przedstawionego zajął się Patronat przede wszystkim temi organizacjami, które już zostały zapoczątkowane względnie założone (przeważnie z inicjatywy Instruktoratów stowarzyszeń przemysłowych we Lwowie i Krakowie) i zwróciły się o pomoc z funduszu krajowego. I nie dziw, że stowarzyszenia te zaraz w początkach swej działalności potrzebowały poparcia kraju, gdyż opierając się na nowych zasadach gospodarczych i stanowiąc odrębny typ stowarzyszeń kredytowych przejęte zostały z pewną nieufnością i niedowierzaniem w celowość ich istnienia i żywotność. Nawet niektóre wytrawne instytucje fachowe, zajmujące się pielegnowaniem idei kooperacji, oświadczyły się, aczkolwiek z pewnemi zastrzeżeniami, przeciwko tworzeniu nowych kas rękodzielniczych, widząc w nich jedynie nowe towarzystwa zaliczkowe, mające tylko powiększyć zastęp i tak już u nas nad potrzebę licznych stowarzyszeń kredytowych *).

Zapoznawano jednak przy tem, że zadaniem Kas rękodzielniczych ma być pielegnowanie także form kredytu,

*) Jako żywa ilustracja tego, że cel istnienia Kas rękodzielniczych nie został jeszcze należycie zrozumiany, może posłużyć fakt, że pewne bardzo poważne stowarzyszenie zaliczkowe odmówiło kredytu miejscowej Kasie rękodzielniczej z tego powodu, że »Kasa rękodzielnicza udziela kredytu tym, którym stowarzyszenie owo zasadniczo kredytu odmawia«.

jakich dotychczas w tej rozciągłości nie uprawiały krajowe instytucje kredytowe, i że ten kredyt z powodu właśnie swojej odrębności musi być zorganizowany w specjalnie temu celowi służących instytucjach.

Z powyższych powodów trudno było nowo powstałym Kasom rękodzielniczym znaleźć odpowiednie źródła kredytowe tem więcej, że gdy główną cechą kredytu rękodzielniczego miała być jego taniość i łatwość. — Kasy te nie mogły swemu zadaniu odpowiedzieć, otrzymując z instytucji finansowych kredyt w niedostatecznej wysokości i zwykle dość drogi (obecnie do 8⁰/₀). Pomoc więc funduszu krajowego okazała się tu konieczną.

Ale pomoc kraju nie tylko w tym kierunku była niezbędną. Prócz udzielania kapitału, chodziło także o zaopiekowanie się daną Kasą rękodzielniczą, nie tylko dla uzyskania — przez kontrolę — tem większego bezpieczeństwa dla wypożyczonego jej kapitału, ale przede wszystkim celem poparcia samej organizacji kredytowej jako takiej. Rękodzielnik nasz pomimo pracy rozmaitych czynników, nie jest jeszcze — jak już na innem miejscu podniesiono — dostatecznie przygotowany do assocyacji, a tem mniej do assocyacji na polu kredytowem, obejmującej cały szereg form kredytu dotąd mu nieznanych.

To też chcąc pomóc do urzeczywistnienia przez Kasy rękodzielnicze pokładanych w nich nadziei, uznał Wydział krajowy za odpowiednie otoczyć je swoim patronatem i zaopiekować się niemi tak, jak to czyni (odnośnie do Kas rolniczych) za pośrednictwem Patronatu spółek oszczędności i pożyczek.

Celem osiągnięcia koniecznej jednolitości organizacyjnej wypracował krajowy Patronat, opierając się na statucie wzorowym wydanym przez c. k. Ministerstwo robót publicznych, osobny uwzględniający stosunki krajowe statut wzorowy dla Kas rękodzielniczych, na którym Kasa pod patronat kraju przyjęta, miałaby opierać swą działalność. Statut ten zakomunikowany został c. k. Ministerstwu robót publicznych, ze względu iż przyznanie subweneyi z funduszów państwowych na koszty założenia tego rodzaju spółek, oraz na częściowe pokrycie kosztów administracyjnych — kredytu c. k. Ministerstwo nie udziela — czynione jest zależnem od zastosowania się przez spółkę do norm przez c. k. Ministerstwo wydanych.

Z istniejących w okresie sprawozdawczym w kraju 7 Kas rękodzielniczych przyjęło pod patronat Wydziału krajowego 5 kas, a mianowicie:

1. Spółka kredytowa rękodzielników i drobnych przemysłowców powiatowego Związku stow. przemysłowych w Stanisławowie.
 2. Kasa rękodzielników i drobnych przemysłowców w Przemyśle.
 3. Spółka kredytowa przy Cechu stolarzy i bednarzy w Krakowie.
 4. Kasa rękodzielnicza w Nowym Sączu.
 5. Kasa rękodzielnicza w Jaśle.
- W najbliższej przyszłości, po dopełnieniu przedwstępnych warunków, zostaną przyjęte:
6. Bank rękodzielniczy w Tarnowie.
 7. Kasa rękodzielnicza w Jarosławiu.

Wszystkie te Kasy rękodzielnicze wykazują należyty rozwój, niektóre z nich — jak Bank rękodzielniczy w Tarnowie i Kasa rękodzielnicza w Nowym Sączu — doszły już do poważnych obrotów.

W alegacie 12. do niniejszego sprawozdania przedstawiono stan rachunków sześciu czynnych Kas rękodzielniczych. Z dniem 30. czerwca 1912 t. j. z końcem pierwszego półroczu zgrupowały one w swem łonie około 600 rękodzielników, których udziały deklarowane wynosiły okragło 53.500 K. Mimo, iż w Kasach rękodzielniczych propaguje się, by udziały członków wynosiły przynajmniej po 100 koron, — przeciętna wysokość wypadła niżej 100 K, a to z tego powodu, że niektóre z tych stowarzyszeń mają niższe udziały. Kasy te jednakowoż już same przychodzą do przekonania, że udziały muszą być podwyższone, jeżeli mają w szerszej mierze zaspakajać potrzeby kredytowe członków.

Zaciągnięte przez Kasy długi do obrotu, wynoszą łącznie z wkładkami oszczędności okragło 270.000 K i przewyższają 6-krotnie prawie kapitały własne.

Pożyczek udzieliły Kasy łącznie na 695.000 K. Spłaty odbywały się stosunkowo szybko. Ze stosunku ściągniętych kwot można wnioskować, że kapitał obrotowy Kas obraca się rocznie 4 razy, co wskazuje na to, że kredyty są udzielane przeważnie na 3-miesięczny okres.

Oprócz wyżej wymienionych już funkcjonujących „Kas” znajdują się obecnie w stadium końcowej organizacji Kasy w Tarnopolu, Samborze, Rzeszowie i Kołomyi, prócz tego czynności organizacyjne zapoczątkowano w Bochni, Dolinie, Gródku Jagiellońskim, Jaworowie, Myślenicach i Żywcu. Zgłoszenia nowe napływają.

Na tem miejscu należy podnieść, że akcyja krajowa poczyną w myśl intencji Wysokiego Sejmu wyrażonych podczas obrad nad utworzeniem Patronatu — zyskiwać poparcie ze strony gmin kraju. Tak Rada gminna m. Tarnowa uchwaliła udzielić gwarancyi do wysokości 50.000 K dla wkładek Banku rękodzielniczego, przyznała mu bezprocentową pożyczkę w sumie 10.000 K, wypłacaną w 10 ratach rocznych. Gmina m. Nowego Sącza udzieliła tamtejszej Kasie rękodzielniczej subwencji w kwocie 2.000 K na wzmocnienie funduszu rezerwowego. O ile wiadomo gmina miasta Lwowa i Krakowa uosi się z zamiarem silniejszego poparcia mających się tamże zawiązać instytucyj kredytowych rękodzielniczych. Byłoby pożądanem, ażeby za tym przykładem poszły i inne gminy, a w szczególności, aby istniejące w niektórych gminach fundusze dla popierania rękodziela, dotychczas zwykłe nieplanowo użytkowane, przekazywać nowoorganizowanym Kasom rękodzielniczym i przez to powiększać ich kapitały obrotowe.

Na podstawie dotychczasowych spostrzeżeń istnieje nadzieja, że w niedalekiej przyszłości Kasy rękodzielnicze powstaną w większej ilości i okażą wyniki, jakich akcyja podniesienia stanu średniego od nich wyczekuje.

Kasy te bowiem mają ułatwiać rękodzielnikom stosunki kredytowe z dostawcami i odbiorcami, mają uwalniać rękodzielnika od lichwy towarowej i pieniężnej, mają popierać jednostki dzielne, zawodowo wyrobione, nawet gdyby nie miały w znaczeniu bankowem zdolności kredytowej, mają przyzwyczaić społeczeństwo do posza-

nowania udzielanego mu przez rękodzielników kredytu, mają przyzwyczaić rękodzielnika do racjonalnego prowadzenia przedsiębiorstwa w kierunku handlowym, wdrażać poczucie obowiązku i punktualności, one właśnie mają pośrednio przyczynić się do podniesienia stanu rękodzielniczego pod względem moralnym i materyalnym *).

W miejscowościach, w których rękodzielnicy nie znajdują się w takiej ilości, by mogli utworzyć odrębną organizację kredytową, będzie staraniem Patronatu dążyć do zakładania przy już istniejących stowarzyszeniach kredytowych (zaliczkowych) osobnych oddziałów rękodzielniczych, których zadaniem byłoby zastąpić poniekąd odrębne Kasy i służyć miejscowym rękodzielnikom dogodnym kredytem. Oddziały takie miałyby być zorganizowane na podstawie osobnego regulaminu, przyczem jednak członkowie tych oddziałów musieliby być równocześnie i członkami macierzystego stowarzyszenia.

Mimo poczynione już pewne w tym kierunku próby, natrafiono wszakże dotychczas w każdym wypadku na szereg skomplikowanych kwestyi, tak, że w okresie sprawozdawczym nie można było przeprowadzić konkretnej tego rodzaju organizacji. Przyczyną tego są przede wszystkim różnice charakteru kredytu, uprawianego przez Towarzystwa zaliczkowe, a kredytu rękodzielniczego, niejednostajne ryzyko tych kredytów, zaczem trudność rozgraniczenia względnie unormowania odpowiedzialności u obu grup członków danego stowarzyszenia. Tu więc zaznacza się jaskrawo odmiennosc cech charakterystycznych Towarzystw zaliczkowych, a Kas rękodzielniczych, uzasadniająca potrzebę odrębności tej ostatniej organizacji.

W sprawie utworzenia oddziałów rękodzielniczych prowadzi się rokowania z Towarzystwami zaliczkowymi w Białej, Przeworsku i Rudkach.

c) Formy i rozmiary poparcia, udzielanego organizacyom współdzielczym przemysłowym.

α) Pomoc organizacyjna, informacye, kontrola.

Jakkolwiek podstawą i istotą kooperatywy jest samopomoc, to jednak w stosunkach galicyjskich spółki rękodzielnicze pozostawione same sobie z reguły niedługo wiodą żywot. Oparte na zasadach współdzielczości, o ile chodzi o cel i skład członków, wymagają koniecznie z przyczyn, o których wyżej wspomniano, pomocy i opieki

* Jak dalece pożytecznymi mogą się stać Kasy rękodzielnicze dla sfer z nich korzystających można już teraz przytoczyć jeden z przykładów. Tak miasto Nowy Sącz przeprowadzało w ostatnim roku wielkie inwestycje wodociągowe, kanalizacyjne i oświetlenia elektrycznego. Z tego powodu roboty instalacyjne prywatne znalazły odrazu bardzo znaczny popyt. Firmy pozamiejscowe, które ze wszech stron napływały ze swojemi ofertami, stanowiły groźną konkurencyę dla miejscowych instalatorów i rzemieślników pokrewnych zawodów. Wobec tego miejscowa Kasa rękodzielnicza za poparciem gminy, która się z wszelką sympatją odnosi do tej młodej instytucji, objęła w swe ręce finansowanie robót instalacyjnych swych członków. Dotychczas sfinansowała Kasa 56 zamówień na ogólną sumę około 200.000 K. i uchroniła w ten sposób 15-tu miejscowych rękodzielników od ruiny, jakaby im niechętnie sprawiła konkurencya obcych firm, odsuwając ich zupełnie od tak obfitego źródła zatrudnienia i zarobku. Obecnie instalatorzy miejscowi przy pomocy Kasy rękodzielniczej mieli już sposobność wykazać, że wykonaniem robót są w stanie dorównać konkurencyi i otrzymują coraz więcej zamówień, szczególnie ze strony samej gminy. Ten rodzaj interesu zostanie osobno poparty z funduszu krajowego w formie krótko-terminowej pożyczki.

z zewnątrz. Pomoc ta potrzebną już jest w chwili zapoczątkowania organizacyi nie tylko w tych wypadkach, gdy spółka powstaje za inicjatywą zewnętrzną, ale także i wtedy, gdy wychodzi z własnej inicjatywy kół interesowanych, zdarza się bowiem często, że sami inicjatorzy nie zdają sobie dokładnie sprawy z programu działalności zawiązywanego stowarzyszenia, albo nie są w stanie wnikać w szczegóły jego planu i systemu gospodarczego. Informacje szczegółowe oparte na zasadach nauki i praktyki, oraz znajomości stosunków są tu konieczne. Akcja Patronatu musi iść w tym kierunku i łączyć się stosownie do okoliczności z pracą innych czynników na tem polu, zwłaszcza o ile chodzi o kwestye techniczne.

Ale i założone racjonalnie stowarzyszenie, pozostawione własnemu losowi, częstokroć — mimo najlepszych warunków istnienia — prowadzi gospodarkę nieodpowiednią i mimo najlepszych chęci i całej uczciwości zarządu urzędującego się nieekonomicznie popelniając błędy, które przynoszą ujemne rezultaty w całej działalności stowarzyszenia, a często są przyczyną jego upadku. W takich wypadkach nie można winić zarządu, gdyż ten składa się po największej części z ludzi dobrej woli, lecz przyczyną złego jest okoliczność, iż nie są oni dokładnie obznajomieni z prowadzeniem administracyi i zasadami gospodarczymi stowarzyszeń. Rękodzielnik sam najczęściej nie umie się rządzić, tem mniej jest w stanie kierować sprawami spółek. W tym kierunku pomoc Patronatu staje się przedewszystkiem konieczną.

To też działalność instrukcyjna i do pewnego stopnia pedagogiczna Patronatu zasadza się szczególnie na ciągłym czuwaniu nad tokiem gospodarki każdego stowarzyszenia pod patronatem krajowym zostającego, na natychmiastowym usuwaniu spostrzeżonych błędów, udzielaniu wskazówek i informacyi w kierunku należytego prowadzenia ksiąg i całego toku przedsiębiorstwa, ludźmi na wskazywaniu właściwego celu i zadań danej kooperatywy. Ten bezpośredni kontakt Patronatu z spółkami rękodzielniczymi i drobno przemysłowymi daje mu możność dokładniejszego poznania położenia materialnego, stosunków ekonomicznych, oraz potrzeb warstw drobnoprzemysłowych, z drugiej strony obudza w tych sferach zaufanie do Wydziału krajowego i tegoż opieki nad rękodzielnikami.

Ponadto spółki przyjęte pod patronat kraju, względnie doznające z jego strony pomocy materialnej, podlegają kontroli Wydziału krajowego po myśli ustawy rewizyjnej z r. 1903. Kontrolę tę spełnia Patronat, jako organ Wydziału krajowego, oczywiście bezpłatnie i w tym kierunku ma spółka także udogodnienie w formie zaoszczędzenia jej wydatku na kontrolę obowiązkową przez inne organa. Kontrola ta umożliwia z drugiej strony Patronatowi wejrzenie w szczegóły całej gospodarki i uzyskania podstawy do szczegółowych wskazówek i zarządzeń, jakie i ze względu na dobro spółki jak nie mniej ze względu na bezpieczeństwo, udzielonych jej w formie pożyczki funduszków krajowych okażą się potrzebne. Z tego stanowiska wychodząc tudzież z uwagi, iż chodzi o wykonanie formalnej opieki nad spółką, koniecznej zwłaszcza w pierwszych latach jej istnienia, rewizye te i interwencye muszą być częste i stosunkowo więcej zajmować czasu.

Interwencye w tym kierunku były przeprowadzane

przez dyrektora Patronatu i fachowego referenta. W okresie sprawozdawczym przeprowadzono łącznie 46 interwencji, a to: dyrektor Patronatu w 9 wypadkach, dyrektor Patronatu wspólnie z fachowym referentem w 6 wypadkach, referent Poznański w 31 wypadkach.

Prócz pomocy w powyższym kierunku popiera Patronat rozwój spółek rękodzielniczych także w kierunku materialnym, przez dostarczanie im środków do obrotu (pożyczek) i subwencji, a to po myśli § 8. (p. 3. i 4.) cytowanych wyżej „Postanowień Wydziału krajowego o wykonywaniu patronatu nad spółkami rękodzielniczymi“.

β) Subwencye.

Spółkom drobnego przemysłu (wytwórczym i kredytowym) udzielano subwencji z funduszków krajowych przede wszystkim na częściowe pokrycie kosztów założenia. Podobnej pomocy doznawały spółki także z funduszu państwowego.

Wysokość subwencji udzielanych z funduszków krajowych na koszty założenia obracała się w granicach 300 do 600 K.

Ogółem udzielono w okresie sprawozdawczym subwencji 9 spółkom na łączną sumę 4.140 K. Tą kwotą objęte są także dostarczane spółkom statuta, druki i książki.

Spółki kredytowe (Kasy) rękodzielnicze prócz subwencji na koszty założenia otrzymywały ponadto pomoc materialną w formie bezzwrotnych zasiłków na dotowanie osobnej rezerwy nazwanej „funduszem gwarancyjnym“, która w myśl normalnego statutu dla Kas rękodzielniczych, wydane go przez Biuro Patronatu, ma służyć na pokrycie ewentualnych strat bilansowych, powstałych przez udzielanie w pewnych wypadkach także kredytu niezabezpieczonego.

Kredyt ten, którego inne instytucje finansowe z reguły nie udzielają, a który jest specyalnością Kas pod patronatem kraju zawiązywanych, jest prawdziwym dobrodziejstwem dla sfer rękodzielniczych. Dotąd uzyskanie pożyczki doraźnej, krótkoterminowej w wysokości kilkudziesięciu a nawet kilkunastu koron, na zapłatę robotników, na zakupno surowca i t. p. było dla rękodzielnika, nie mogącego znaleźć ręczycieli, (a takich jest przeważająca większość) — połączone z wielkimi trudnościami, w każdym razie zabierało mu niestosunkowo wiele czasu, odrywało go od spokojnej pracy i było kosztownem, gdyż najczęściej uciekać się musiał do kredytu lichwiarskiego. Obecnie w Kasach rękodzielniczych może otrzymać zaspokojący na to rękodzielnik nawet niemający bankowej zdolności kredytowej, w razie wykazanej potrzeby kredytu, pomoc nalychniastową.

Kredyt ten jednak jako niezabezpieczony jest ryzykowny i od czasu do czasu narazi niewątpliwie Kasę na pewne straty. Ażeby przeto pozostawić Kasie rękodzielniczej większą swobodę w uprawianiu tego rodzaju kredytu i z jednej strony dać sposobność szerszym warstwom rękodzielniczym korzystania z dobroczynnej działalności Kas, z drugiej zaś strony ochronić ogół członków Kasy przed ewentualną odpowiedzialnością materialną z powodu strat poniesionych przez Kasę, należało stworzyć w tym celu osobny fundusz rezerwowy, z którego ewen-

w tym celu osobny fundusz rezerwowy, z którego ewentualne straty pochodzące z tego rodzaju kredytu, miałyby być pokrywane. Fundusz ten nazwany „gwarancyjnym” ma być według statutu normalnego dołowany stale z rocznych czystych zysków Kasy na równi z ogólnym funduszem rezerwowym, a nadto z drobnej nadwyżki procentu pobieranej przy pożyczkach niezabezpieczonych ponad normalną stopę. Ponieważ jednak w pierwszych latach swego istnienia Kasy rękodzielnicze wykazały niewątpliwie nader niskie czyste zyski, a więc nie będą w stanie udołować należycie tego funduszu, przeto Wydział krajowy tworząc za pośrednictwem Patronatu odrębne instytucje kredytu rękodzielniczego uznał za stosowne przyjąć i pod tym względem z pomocą Kasom i udzielając im początkowo pewnych datków także na zasilenie funduszu gwarancyjnego, przyjmuje w ten sposób na fundusz krajowy część ryzyka spowodowanego udzielaniem kredytu najbiedniejszym warstwom rękodzielniczym, które inaczej od korzystania z kredytu wogóle byłyby prawie wykluczone. Udzielając takiego zasiłku Kasom polega Patronat jedynie na poczuciu obowiązkowości i uczciwości odnośnych rękodzielniczków (fakty wskazują, że nieraz najbiedniejsi rękodzielnicy są najpункtualniejszymi w spłacaniu pożyczki) i na roztropności zarządów Kas.

Uwzględniając ewentualność, że z udzielonych przez Kasy krótkoterminowych kredytów przepadnie około 5% przy normalnej najwyższej kwocie pożyczki 100 K u jednego członka, oblicza Patronat wysokość subwencji dla poszczególnych Kas stosownie do ilości ich członków, przyjmując w okresie sprawozdawczym normę 4—5 K na głowę.

W ten sposób udzielono w okresie sprawozdawczym subwencji na zasilenie funduszu gwarancyjnego 5 Kasom rękodzielniczym w kwocie łącznej 1.950 K.

7) Pożyczki.

Głównem źródłem pomocy kredytowej dla spółek rękodzielniczych (wytwórczych i kredytowych) był utworzony uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 19. października 1910 krajowy fundusz dla popierania rękodzielnictwa i drobnego przemysłu, wynoszący w roku bieżącym, z powodu niezużytkowania dotacji z r. 1911, kwotę 200.000 K (większe spółki wytwórcze otrzymywały pomoc z ogólnego Funduszu przemysłowego).

Z przewidzianych w § 8. ust. 4. statutu Patronatu form kredytu, wprowadzono w okresie sprawozdawczym tylko formę pożyczek skryptowych i pożyczek krótkoterminowych. Wprowadzenie kredytu w innych formach, jak rachunku bieżącego, poręki i ewentualnie reeskontu weksli, które są możliwe jedynie przy zastosowaniu manipulacji bankowej, będzie mogło nastąpić, gdy zostanie zawarta umowa z Bankiem krajowym w sprawie objęcia funkcji Kasy wypłat i wpłat dla wymienionego powyżej funduszu, a biuro Patronatu zostanie odpowiednio powiększone t. j. umieszczone w obszerniejszym lokalu i uposażone w dalsze siły urzędnicze.

Pożyczki skryptowe były udzielane spółkom i Kasom rękodzielniczym na zasilenie funduszu obrotowego.

Przy wymierzaniu kredytu uwzględniano przede wszystkim zdolność kredytową danego stowarzyszenia,

trzebę kredytu, warunki miejscowe i rozmiary danego cel pożyczki i sposób jej zabezpieczenia, uzasadnioną poprzedsiębiorstwa. Przy tem zwracano baczną uwagę na to, by zaciągnięte przez spółkę zobowiązania, nie przeciążały nadmiernie jej kapitałów własnych i by przez łatwe udzielanie kredytu nie dać stowarzyszeniu sposobności do prowadzenia ekspansywnej i niezdrowej gospodarki.

Pożyczki skryptowe udzielane były stosownie do charakteru stowarzyszenia na okres 5—10-letni, spłaty zaś stosownie do ruchliwości kapitałów w przedsiębiorstwie rozkładano na raty kwartalne, półroczne lub roczne, zawsze jednak po upływie pewnego czasu wyczekiwania (respiro), trwającego zwyczajnie przez okres półroczny lub roczny.

Pożyczki krótko-terminowe były udzielane na razie w celu dostarczenia spółkom kapitału na wykonanie pewnych znaczniejszych dostaw, względnie na zakupno surowca.

Ażeby dać możność spółkom odniesienia z pożyczanego kapitału jak najwięcej korzyści, ustanowiono od pożyczek niskie odsetki, przyjmując za zasadę 1% niżej każdoczesnej stopy dyskontowej Banku austro-węgierskiego. Obecnie zatem pobierano od pożyczek 4% odsetki. Niska stopa procentowa od kredytów udzielonych spółkom z funduszów krajowych umożliwi spółkom wytwórczym osiągnięcie większych zysków, spółkom kredytowym udzielanie pożyczek na niższy procent.

W okresie sprawozdawczym przyznano z krajowego Funduszu dla popierania rękodzieł i drobnego przemysłu spółkom następujące pożyczki:

a) skryptowe:

Stanisławów, Kasa rękodzielnicza	15.000	K
Przemyśl, Kasa rękodzielnicza	15.000	„
Nowy Sącz, Kasa rękodzielnicza	20.000	„
Jasło, Kasa rękodzielnicza	6.000	„
Kraków, Spółka kredytowa stolarzy	30.000	„
Lwów, Spółka ślusarska	3.000	„
Lwów, Spółka krawiecka „Samodzielność“	2.500	„
Kołaczyce, Spółka szewska	10.000	„
Przemyśl, Związek majstrów krawieckich	10.000	„

b) krótko-terminowe (na dostawy):

Lwów, Spółka szewska „Jedność“ na wykonanie dostaw dla armii (pożyczka już spłacona)	7.000	„
Zakopane, konsorecyum szewców przy Stowarzyszeniu przemysłowem na wykonanie dostaw dla armii (pożyczka już spłacona)	700	„
Kołomyja, stowarzyszenie przemysłowe garniarzy na zakupno glejty	4.800	„

Zatem udzielono pomocy materialnej w formie pożyczek 9 spółkom na łączną kwotę 111.500 K (nie licząc pożyczek krótkoterminowych w kwocie 12.500 K). Z pozostałego zapasu będą w ciągu roku 1912 wypłacone po dopełnieniu przedwstępnych warunków przyznane już zasadniczo 5 spółkom (a między niemi Kasie rękodzielniczej w Tarnowie, Towarzystwu druciarzy w Kańczudze, spółce z ograniczoną odpowiedzialnością „Szalnia“ w Krakowie i Kasie rękodzielniczej w Nowym Sączu na finansowanie robót instalatorskich), pożyczki w łącznej kwocie 95.000 K.

Razem przeto przyznano z powyższego funduszu wynoszącego w r. 1912 w gotówce 200.000 K, w okresie sprawozdawczym pożyczki (wliczając w to krótkoterminową pożyczkę 1.800 K jeszcze nie spłaconą) w łącznej wysokości 211.300 K. Gdy nadto w najbliższym czasie stanie się aktualną sprawa udzielania pożyczek dalszym spółkom jużto zorganizowanym, jużto w organizacji będącym, a prócz tego z funduszu powyższego przyznano bądźto wnioskami Patronatu objęto, pożyczki indywidualne w kwocie przekraczającej sumę 100.000 K, okazuje się, że nawet przy zaciągnięciu zaliczek na rachunek przyszłych rat dotacyjnych funduszu, środki kraju nie wystarczyłyby na zasilenie w roku 1912 w kapitały obrotowe nawet wszystkich powyżej wspomnianych organizacji współdzielczych. Gdy natomiast każda spółka przez Patronat zorganizowana liczyć musi przede wszystkim na pomoc materialną ze strony funduszu krajowego, przeto wobec powyższego stanu rzeczy ludźmi z powodu niedostatecznej obsady biura Patronatu, mającego także zajmować się opieką nad każdą przez siebie założoną spółką, nie mogła być w okresie sprawozdawczym akcja organizacyjna Patronatu na większą skalę prowadzona, byłoby bowiem wprost lekkomyślnością organizować spółki, którym następnie nie zaraz możnaby przyjsć z pomocą ani materialną ani nawet instrukcyjną.

Stan ten rzeczy daje podstawę do wniosków końcowych sprawozdania niniejszego.

4) Popieranie rozwoju przemysłu drobnego w innych kierunkach.

Stowarzyszenia przemysłowe i ich Związki.

W kraju istnieje około 500 stowarzyszeń przemysłowych opartych na ustawie przemysłowej. Stowarzyszenia te będące przymusowymi związkami rękodzielników i przemysłowców, przekształciły się przeważnie z dawnych cechów rękodzielniczych istniejących jeszcze za czasów Rzpltej polskiej, częściowo zaś powstały dopiero w czasach nowszych.

Jakkolwiek zadaniem tych stowarzyszeń jest nie tylko współdziałanie z władzami przemysłowymi na polu wykonywania przepisów przemysłowych w zakresie ustawą określonym, ale także dążenie do silniejszego rozwoju stanu rękodzielniczego i zapewnienia swym członkom i zajęтым u nich pracownikom korzyści na polu podniesienia zawodowego wykształcenia, gospodarczem i humanitarnem, to jednak stowarzyszenia galicyjskie (podobnie zresztą jak i wiele stowarzyszeń zachodnich krajów państwa), nie potrafiły na ogół jeszcze dotąd, pomimo usilnych zabiegów i starań powołanych do tego czynników, stanąć na wysokości swego zadania ani rozwinąć poważniejszej aktywności zbiorowej. Obszerniejsze przedstawienie tego stanu rzeczy i omówienie jego przyczyn i skutków wychodzi poza ramy tego sprawozdania. W ostatnich czasach stosunki o tyle zaczynają się zmieniać na lepsze, że w większych miastach kraju powstają wskutek postanowień noweli przemysłowej z roku 1907 i inicjatywy powołanych do tego państwowych czynników (instruktora-

tów stowarzyszeń), związki stowarzyszeń przemysłowych, które obejmując stowarzyszenia przemysłowe danego okręgu (z reguły powiatu) względnie zawodu organizacją wyższorzędną, mogą zastąpić w wskazanych kierunkach akcyę poszczególnych stowarzyszeń. Rozwój tych organizacji związkowych tak terytoryalnych (związki stowarz. powiatowe, okręgowe, krajowe) jak i zawodowych (krajowe związki stowarzyszeń pewnych gałęzi przemysłu) może bardzo silnie przyczynić się do podniesienia stanu rękodzielniczego, który znajduje w nich swoją ostoję, poparcie i obronę, nabywa powoli zaufania do sił własnych i wdraża się do pracy zbiorowej. Skutki działalności związków, pomimo krótkiego ich istnienia, zaczynają zwolna już być widoczne i uprawniają do nadziei na przyszłość. Ze względu na ten stan rzeczy uznał Patronat za pożądane poprzeć działalność tych związków przez dostarczenie im subwencyi (podobnie jak to — jednak w niższym wymiarze — czyni państwo) na częściowe pokrycie kosztów administracyjnych, gdyż jedyne dotychczasowe źródło dochodu tych związków, jakim są wkładki stowarzyszeń związkowych, z powodu braku środków tych ostatnich, jest bardzo nikłe. Z tego zapatrywania wychodził już Wysoki Sejm przyznając w r. 1912 podobnie jak i w roku poprzednim subwencyę na Związki stowarzyszeń rękodzielniczych i przemysłowych (t. z. Izby rękodzielnicze) we Lwowie i w Krakowie, a Wydział krajowy w konsekwencyi udzielał także w poszczególnych wypadkach związkom, które wniosły o to prośbę, zasiłków na cel powyższy.

Akcyę tę Patronat zamierza dalej planowo kontynuować i w tym celu w preliminarzu na rok 1913 przewidziano osobną na to dotacyę*). W roku 1912 na wniosek Patronatu udzielił Wydział krajowy z funduszu zasiłkowego istniejącym w Galicyi Związkom stowarzyszeń przemysłowych zasiłków na koszty założenia, względnie częściowe pokrycie wydatków administracyjnych, a w szczególności:

Związkowi stowarzyszeń przemysłowych	
w Jarosławiu	500 K
„ Jaśle	500 „
„ Kołomyi	500 „
„ Nowym Sączu	400 „
„ Przemyślu	400 „
„ Rzeszowie	400 „
„ Stanisławowie	400 „
„ Tarnowie	400 „
„ Żywcu	300 „
Krajowemu Związkowi stowarzyszeń piekar- skich (Kraków-Lwów)	500 „
Razem przeto	4.300 K

Przyznając subwencyę Wydział krajowy zastrzegł sobie dostarczania przez Związki zażądanych dat i wyjaśnień w sprawach objętych akcyą Patronatu.

Związki stowarzyszeń przemysłowych we Lwowie i Krakowie otrzymały jak wspomniano subwencyę sejmową w wysokości po 2.000 K.

*) Poz. 227. rubr. XII wydatków. Tekst należy sprostować z powodu omyłki druku w sposób następujący: »Subwencye dla Związków stowarzyszeń przemysłowych«. Ponadto należy wykreślić w poz. 228 preliminarza słowa »na prowincyi«.

Ponadto postanowił Wysoki Sejm przyczynić się do kosztów budowy gmachu Izby stowarzyszeń rękodzielniczych w Krakowie. Izba rękodzielnicza we Lwowie — jak wynika z ogłoszonego konkursu na projekty budowy gmachu, — przystępuje podobnie do budowy własnego domu, a uzyskawszy na ten cel pomoc gminy miasta Lwowa będzie zasługiwała również na poparcie z funduszków krajowych.

Na podobną pomoc zasługiwałby także Związek stowarzyszeń przemysłowych w Kołomyi, który zamierza na gruncie własnym w miejsce walącego się parterowego drewnianego domu wznieść piętrowy dom rękodzielniczy.

Inne Stowarzyszenia rzemieślnicze.

Prócz przemysłowych stowarzyszeń przymusowych (cechów) opartych na ustawie przemysłowej istnieją w kraju liczne dobrowolne organizacje rzemieślnicze (utworzone na podstawie ust. o stow. z r. 1867), których członkami są bądźto wyłącznie majstrowie, względnie także czeladnicy, bądź też obok nich także inne osoby z pośród t. zw. inteligencji miejskiej, pragnące przyjść z pomocą moralną i materialną warstwom rękodzielniczym. Niektóre z tych stowarzyszeń rozwijają wydatną działalność głównie na polu podniesienia intelektualnego i społecznego poziomu tych warstw, a przez zbliżenie towarzyskie członków ze sfer zawodowych i inteligencji miejskiej oraz wymianę zdań mogą wywrzeć bardzo dodatni wpływ na usuwanie istniejących w Galicyi jeszcze ciągle uprzedzeń i różnic stanowych, a niejednokrotnie przyczynić się także do zapoczątkowania i prowadzenia łącznej pracy w kierunku oświatowym, gospodarczym i humanitarnym. Udział w tej pracy jednostek inteligentnych, dobór członków przejętych tą samą ideą i dopuszczanie do współdziałania młodzieży rękodzielniczej, czyni z tych stowarzyszeń żywotne organizacje, mogące niejednokrotnie większą oddać usługę w kierunku podniesienia średnich warstw przemysłowych, niż oficjalne stanowe stowarzyszenia przemysłowe.

Poparcie tych stowarzyszeń ze strony kraju jest przeto bardzo wskazane. Uznał to Wysoki Sejm wolując na ten cel osobny ryczałt.

Z ryczałtu tego ustanowionego na r. 1912 w wysokości 4.000 K przyznał Wydział krajowy w okresie sprawozdawczym na wniosek Patronatu 33 stowarzyszeniom powyższego typu, które wniosły o to prośby („Gwiazdy“, „Skały“ i t. p.) subwencye w przeciętnej wysokości po 100 K*).

Jakkolwiek ryczałt powyższy nie wystarczył na subwencyonowanie wszystkich zasługujących na to stowarzy-

*) Były to stowarzyszenia: »Gwiazdy« we Lwowie, Krakowie, Tarnowie, Jarosławiu, Gródku, Starym Samborze, Rohatynie, Stryju, Brodach, Tarnopolu, Trembowli i Kołomyi; stowarzyszenia »Przyjaźń« we Lwowie, Brzeżanach i Cięcinie, stowarzyszenie »Rodzina« we Lwowie, Związek samoistnych rękodzielników i przemysłowców we Lwowie, dalej stowarzyszenie »Bratnia pomoc szewców«, Lwów — »Ognisko«, Lwów — Stowarzyszenie rzemieślnicze J. Kilińskiego, Lwów — Polski związek robotników, Kraków — »Ojczyzna«, Bochnia — »Ojczyzna«, Tarnów — »Praca«, Tarnów — »Związek katol. robotników«, Sanok — »Związek katol. czeladników«, Kalwarya — »Związek katol. uczniów«, Chrzanów — Stowarzyszenie ruskich rzemieślników »Zorza«, Lwów — Stowarz. rus. »Zorza«, Stanisławów — Stowarz. »Grules Chasudem«, Dębica — »Jad Charusim«, Jarosław i Turka — »Achawet Chesed«, Stanisławów

szeń ani na przyznawanie wyższych zasiłków, to jednak ze względu na stan funduszków krajowych zmuszony jest Wydział krajowy preliminarować na ten cel na rok 1913 ryczałt w tej samej wysokości, zaznacza jednak, że stowarzyszenia te zasługują niejednokrotnie na o wiele wydatniejsze poparcie materialne.

Młodzież rękodzielnicza.

Do należytego kształcenia i wychowywania młodzieży rękodzielniczej na przyszłych samoistnych rękodzielników i dobrych obywateli kraju przywiązuje Wydział krajowy szczególniejszą wagę. Jaka młodzież takie w przyszłości społeczeństwo. O ile chodzi o wzmocnienie w kraju stanu rękodzielniczego, względnie mieszczańskiego, to praca nad młodzieżą rękodzielniczą musi być obecnie w każdym kierunku jeszcze intensywniej niż dawniej prowadzoną. Mijają czasy patryarchalne, kiedy chłopak rękodzielniczy znajdował w domu majstra nie tylko naukę ale i opiekę. Dziś nauka majsterska sama już nie wystarcza, opieka nad terminatorem zwłaszcza niemieszkającym u majstra, jest coraz trudniejszą, a wywieranie wpływu na młodzież jedynie przez posługiwanie się środkami karności — dawniej może niejednokrotnie za daleko posuwanej — dziś już należy do przeżytków systemu wychowania młodzieży rękodzielniczej. Dziś miejsce kar cielesnych musi zająć wpływ moralny, a to tem silniej, im bardziej chłopak w środowiskach miejskich jest narażony na zepsucie, im częściej kroniki policyjne notują przestępstwa przez terminatorów i czeladników popełniane.

Do pracy powołane jest tu całe społeczeństwo, a przede wszystkim specjalnie w tym celu utworzone w niem organizacje. I trzeba przyznać, że w ostatnich czasach robi się w kraju na tem polu wiele w stosunku do przeszłości — za mało jednak w stosunku do rzeczywistej potrzeby.

Sprawy młodzieży rękodzielniczej, jako zostające w ścisłym związku z podniesieniem stanu drobno-przemysłowego, przekazane zostały przez Wydział krajowy statutowo Patronatowi.

W początkowym stadium działalności Patronatu nie może być mowy o tem, ażeby mógł sam rozwinąć akcję organizacyjną także na tem polu, przeciwnie zadaniem jego może być obecnie tylko popieranie, — zwłaszcza materialne — usiłowań i pracy czynników miejscowych, i ześrodkowania ewidencji tych czynności w Patronacie, ewentualnie także wywieranie wpływu na zapoczątkowanie akcji tam, gdzie ona jest pilna, a z powodu obojętności kół interesowanych nie została jeszcze wdrożoną.

Do środków mogących zabezpieczyć stanowi rękodzielniczemu dopływ do zawodu odpowiednio przysposobionej młodzieży rzemieślniczej, oraz przyczynić się do podniesienia jej moralnego poziomu i ambicji zawodowej należą między innymi:

- a) należyście zorganizowane pośrednictwa w pracy zawodowej;
- b) bursy rękodzielnicze;
- c) ogniska terminatorów i opieka nad młodzieżą rzemieślniczą;

- d) subwencyonowanie warsztatów młodzież wzorowo kształcących i wychowujących;
- e) wystawy prac uczniów rzemieślniczych;
- f) nagrody dla terminatorów.

W okresie sprawozdawczym zajmował się Patronat jedynie sprawami pod b) i f) wymienionymi. Sprawy ognisk terminatorów były traktowane w Dep. II. Wydziału krajowego *), zaś w sprawach pod a) i d) wymienionych wygłowiło Biuro Patronatu odpowiednie wnioski. O subwencye na wystawy prac uczniów rękodzielniczych nie zwrócono się w okresie sprawozdawczym do Wydziału krajowego.

Bursy rękodzielnicze.

Ogromną doniosłość, jaką mają bursy dla wychowania młodzieży rękodzielniczej i utrzymanie jej na odpowiednim poziomie moralności uznał Wysoki Sejm, przeznaczając na cele subwencyonowania burs w r. 1912 ryczałt w kwocie 18.000 K wobec dotacyi 13.000 K poprzedniego roku. Z ryczałtu tego na wniosek Biura Patronatu zostały przez Wydział krajowy, w okresie sprawozdawczym, przyznane następujące subwencye:

Lwów, Bursa Stanisława Kostki	2.000 K
„ „ T. S. L. (Grunwaldzka)	2.000 „
„ „ ruska rzem. przem.	1.400 „
Kraków, Zakład ks. Siemaszki	2.000 „
„ Tow. burs im. Andrzeja Połockiego	1.400 „
Tarnów, Bursa term. im. Wincent. à Paulo	800 „
Przemyśl, Bursa grunwaldzka (koszty założ.)	600 „
„ Zinoczyj Trud (dla dziewcząt)	800 „
Stanisławów, Słow. polsk. burs rękodziel.	800 „
„ Ukraińska bursa rękodziel.	800 „
„ Izraelicka bursa rzemieśl.	300 „
Kołomyja, Bursa rzem. „Proświta“	800 „
„ Bursa Stanisława Kostki	900 „
„ Bursa im. Kilińskiego (T. S. L.)	800 „
Rzeszów, Bursa, (koszty założenia)	600 „

Bursa „Dekerta“ we Lwowie ma osobną pozycję budżetową, zaś subwencya dla bursy „Ligi pomocy przemysłowej“ we Lwowie objęta jest kredytem specjalnym, udzielonym do dyspozycji Wydziału krajowego. Przy ustaleniu wysokości subwencyi dla poszczególnych burs kierował się Patronat na razie głównie ilością wychowanków bursy i teje stosunkami materialnymi, gdyż inne kryteria usuwały się na razie z pod oceny. W przyszłości jednak będą wzięte pod uwagę także dalsze okoliczności, w pierwszym rzędzie sposób prowadzenia danej bursy i spełniania przez nią przyjętych na siebie obowiązków. W tym celu przed przyznaniem subwencyi z dotacyi przez Wysoki Sejm na rok 1913 uchwalić się mającej, zostanie przeprowadzona szczegółowa lustracja wszystkich odnośnych instytucji.

Ze względów budżetowych przychodzi Wydział krajowy do Wysokiego Sejmu z wnioskiem o podwyższenie ryczałtu na bursy tylko o 2000 K, uważa jednak za

*) W okresie sprawozdawczym udzielona została na urządzenie w Wiedniu „Ogniska“ dla terminatorów z Galicji, subwencya w kwocie 300 K z fundusów Patronatu.

konieczne podnieść, że w interesie kraju leży popierać jak najusilniej starania o zakładanie nowych burs rękodzielniczych i wspierać istniejące, o ile dobrze są prowadzone.

Obecnie panują w przemyśle rękodzielniczym o tyle niezdrowe stosunki, że w miastach większych majstrowie prowadzący większe warsztaty, z powodu drożyzny lokali coraz mniej przyjmują do nauki takich uczniów, którzyby — jak to dawniej bywało — znajdowali u nich mieszkanie i utrzymanie. Z powodu tego w wielu zawodach przyjmują pozamiejscowych uczniów do nauki przeważnie tylko drobne pracownice, chcąc mieć w terminatorach taną siłę roboczą, ludzie rękodzielnicy w mniejszych miasteczkach kraju, gdzie stosunki wyżywienia i pomieszczenia są łatwiejsze. W obu tych wypadkach jednak uczniowie mają mniejszą możność należytego wyuczenia się przemysłu, niż w razie wstąpienia na naukę do dużych dobrze prowadzonych warsztatów w miastach większych. Prócz tego i w innym kierunku ten stan rzeczy jest niekorzystny. Synowie z lepszych, jednak niezamożnych, domów niechętnie bywają oddawani przez rodziców zamieszkałych w małych miasteczkach na miejscu do nauki rękodzielniczej, gdyż u mniejszych majstrów nie wyuczyliby się nawet należycie przemysłu, zaś utrzymanie ich w większych warsztatach poza miejscem swego zamieszkania, o ileby nie znaleźli pomieszczenia odpowiedniego w domu majstra (a o to obecnie w większych miastach coraz trudniej) narażałoby na wydatki, których nie byłoby w stanie pokryć. Ponadto mniejsze pracownice nie dają jednokrotnie w kierunku moralnym należytej gwarancji, iż wychowanie ucznia nie będzie zaniedbane względnie, iż uczeń nie będzie narażony na zły wpływ otoczenia. Wskutek tego powszechnie skarżą się rękodzielnicy na brak terminatorów, oraz na to, iż materiał w uczniach jest coraz gorszy.

Niedogodnościom tym w znacznej mierze mogą zaradzić bursy rękodzielnicze, w których uczniowie mogliby znaleźć nie tylko należyte umieszczenie i utrzymanie ale i troskliwą opiekę.

Nagrody dla terminatorów.

Przy sposobności urządzenia we Lwowie w roku 1910 przez Izbę stowarzyszeń rękodzielniczych (drugiej z rzędu we Lwowie) wystawy prac uczniów rękodzielniczych i przemysłowych, zwrócił się Komitet wystawy do Wydziału krajowego o przyznanie nagród dla wystawców odszczególnionych pierwszą nagrodą. Po wysłuchaniu opinii Komitetu szkolnego krajowej Komisji przemysłowej postanowił Wydział krajowy ustanowić odpowiedni medal dla terminatorów, jako nagrodę kraju za okazane postępy w nauce zawodowej. Zaprojektowany przez profesora Nalborczyka medal o średnicy 55 mm, który przedstawia z jednej strony alegorię pracy fizycznej i nauki, z drugiej strony nosi napis: „Nagroda Wydziału krajowego“ został wybity w 200 egzemplarzach. Dla ustalenia zasad rozdawnictwa tego medalu opracowało Biuro Patronatu osobny statut, którego projekt ma być jeszcze przedmiotem dyskusji na jednym z posiedzeń Rady Patronatu.

Wystawy przemysłowe.

W okresie sprawozdawczym były traktowane w biurze Patronatu podania o subwencje na:

- a) wysławę prac kobiety polskiej w Pradze;
- b) urządzenie domku rękodzielniczego na wystawie architektonicznej w Krakowie.

Na pierwszą z tych wystaw została udzielona subwencja Komitetowi lwowskiemu w kwocie 600 K i w takiej samej wysokości Komitetowi krakowskiemu. Sprawozdania z sposobu użycia tych zasiłków Komitety jeszcze nie przedłożyły.

Na częściowe pokrycie kosztów urządzenia „domku rękodzielniczego“ na interesującej wystawie architektonicznej w Krakowie (maj — październik 1912), względnie na maszynowe urządzenie w tym „domku“ wzorowego warsztatu stolarskiego, połączonego z prywatnym mieszkaniem rękodzielnika i pomieszczeniem dla terminatorów, udzieloną została Instytutowi popierania rękodzieł w Krakowie w załatwieniu tegoż prośby o zasiłek subwencja w kwocie 500 K. W okresie sprawozdawczym urządzenie powyższego budynku w sposób przez Instytut proponowany jeszcze nie nastąpiło, zaś co do kwestyi, czy sam wspomniany budynek wystawowy należałoby uważać istotnie za wzorowy i godny naśladowania, były zdania rzeczoznawców podzielone.

Co się tyczy innych wystaw należy podnieść, że w okresie sprawozdawczym zainicjowane zostało przez miejscowe czynniki urządzenie wystawy ruskiego przemysłu domowego w Kołomyi z terminem otwarcia w jesieni 1912 r., ludzież urządzenie okręgowej wystawy rolniczo-przemysłowej w Żywcu w r. 1914.

Stała wystawa okazów przemysłu budowlanego, urządzona przez Tow. techniczne w Krakowie przeszła pod zarząd tamtejszej filii Tow. Ligi pomocy przemysłowej. Na cele wystawy wstawił Wydział krajowy do preliminarza na r. 1913 subwencję w takiej samej wysokości jak w roku 1912 (1.500 K).

*

*

*

Według uchwały sejmowej z 19. października 1910, ustanawiającej dwumilionowy „Krajowy Fundusz dla popierania drobnego przemysłu“ miał być ten fundusz dotowany przez lat 20, począwszy od roku 1911 kwotą 100.000 K. Zarazem polecił Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu, aby „w miarę postępu akcji przedstawił Sejmowi wniosek na jej przyspieszenie przez podwyższenie dotacji“; wreszcie tą samą uchwałą upoważnił Wys. Sejm Wydział krajowy „do zaciągania w razie potrzeby pożyczek w jednej z krajowych instytucji kredytowych aż do wysokości każdegoś czasu stanu kapitału zapasowego w dziale pożyczkowym tego funduszu“. Uchwałą sejmową z 16. listopada 1910 tego samego przedmiotu się tyczącą, wstawioną została na poczet tego funduszu nazwanego w niej „Funduszem dla popierania rękodzieł i drobnego przemysłu“ na rok 1911 dotacja 100.000 K a zarazem zostało wydane polecenie Wydziałowi krajowemu, ażeby

na najbliższą sesję sejmową przyszedł z wnioskiem co do sposobu utworzenia powyższego funduszu.

Z uchwał tych wynika, że już w chwili powzięcia decyzji co do utworzenia Patronatu Wysoki Sejm zdawał sobie dokładnie sprawę, że tak sama wysokość funduszu na popieranie rękodzieł i drobnego przemysłu ustanowionego, jak i tegoż roczna dotacya mogą się okazać wkrótce niedostatecznymi.

Po rozpoczęciu działalności przez Patronat w listopadzie 1911 r. i rozpatrzeniu się w tegoż agendach i środkach, okazało się, że przewidywania te były słuszne, a zapotrzebowanie środków pieniężnych już w pierwszym roku akcyi Patronatu najlepiej ten stan rzeczy ilustruje.

W szczególności w okresie sprawozdawczym udzielone zostały z funduszu popierania rękodzieł przez Wydział krajowy następujące pożyczki:

a) spółkom kredytowym w kwocie	86.000 K
b) spółkom wytwórczym	25.500 „
razem (str. 71)	111.500 K
nadto c) stowarzyszeniu garncarzy w Kołomyi (pożyczka krótkoterminowa nie spłacona)	4.800 „
d) pożyczki indywidualne (str. 53)	58.000 „
Razem	174.300 K

Przez Radę Patronatu zostały nadto zaopiniowane następujące dalsze pożyczki:

aa) spółkom kredytowym na	50.000 K
bb) „ „ kredytowym „	45.000 „
razem	95.000 K
nadto dd) pożyczki indywidualne na	55.100 „
Razem	150.100 K

Łącznie przeto uchwałami Wydziału krajowego i wnioskami Patronatu objęte zostały w okresie sprawozdawczym pożyczki na 324.400 K, (t. j. 174.300 + 150.100), z której to kwoty wypada na pożyczki dla spółek kredytowych i wytwórczych (łącznie z pożyczką 4.800 K dla stow. garncarzy w Kołomyi) kwota . . . 211.300 K
na pożyczki indywidualne kwota . . . 113.100 „
(t. j. razem . . . 324.400 K)

Niezależnie od tego przyznane zostały przez Wydział krajowy z funduszu zasiłkowego mniejsze pożyczki niezabezpieczone poszczególnym rękodzielnikom i przemysłowcom

na łączną kwotę (str. 53)	18.700 K
zaś wnioskami Patronatu objęte zostały dalsze pożyczki niezabezpieczone w kwocie	15.200 „
razem przeto	33.900 K

tak, że po doliczeniu wyżej wykazanej kwoty 113.100 „
(przyznanej w okresie sprawozdawczym
na pożyczki indywidualne zabezpieczone)

suma pożyczek indywidualnych wynosi 147.000 K
nie licząc pożyczek przyznanych na przedsiębiorstwa o typie rękodzielniczym z ogólnego funduszu przemysłowego (str. 28 sprawozdania) w kwocie 141.000 K.

Celem stwierdzenia faktycznego zapotrzebowania środków pieniężnych należy jednak podnieść, że prócz powyż-

większą skalę, o zaopatrzenie pracowni w postępowe maszyny, o utworzenie nowej gałęzi produkcji i wypieranie wyrobów pozakrajowych, ludzież że najczęściej pomocy tej wobec niezaemożności naszego społeczeństwa i ostrożności instytucji finansowych nieraz znikąd otrzymać nie mogą, — okaże się, że i na ten cel, jeśli ma się dążyć do wzmocnienia średnich warstw wytwórczych w kraju, w drodze rozwoju poszczególnych zdrowych przedsiębiorstw, potrzebne będą jeszcze dłuższy czas wydatniejsze środki. W niespełna rocznym okresie sprawozdawczym, przy bardzo skrupulatnej ocenie próśb, przeznaczono na pożyczki indywidualne z krajowego funduszu popierania rękodziel

z funduszu zasiłkowego	113.100 K
z ogólnego funduszu przemysłowego	33.900 „
	141.000 „
razem przeto	288.000 K

a stosunki nie wskazują na to, aby w latach następnych zapotrzebowanie pomocy krajowej w tej formie miało być mniejsze. przeciwnie ze względu na panującą długie lata stagnację i silniejsze budzenie się obecnie u nas do życia drobnego i średniego przemysłu będzie ono przypuszczalnie jeszcze bardziej wzrastać.

Na akcyę tak pojętą, — a w Wysokim Sejmie już niejednokrotnie była podnoszona konieczność przyjsia z skuteczną pomocą warstwom rękodzielniczym w kraju, — utworzony przez Wysoki Sejm fundusz popierania rękodziel i drobnego przemysłu w wysokości 2,000.000 K, z coroczną dotacją 100.000 K. jest zupełnie niewystarczającym, nie stoi bowiem w żadnym stosunku do rozmiarów akcyi, jaka Patronatowi nakreślona została i jaka koniecznie musi być przedsięwzięta, jeśli jej cel ma być spełniony, — a już powyższe cyfry wykazują, że zapotrzebowanie funduszw, zwłaszcza w początkowym okresie akcyi Patronatu będzie corocznie kilkakroć większe, niż wynosi dotychczasowa dotacja, a to nawet przy uwzględnieniu okoliczności, że wyższe pożyczki na asocycację wytwórczą (n. p. od granicy 50.000 K w zwyż), jakoteż na przedsiębiorstwa rękodzielnicze, potrzebujące większych kapitałów (n. p. ponad 10.000 K, a w każdym już razie od 20.000 K w zwyż) z ogólnego funduszu przemysłowego mogą być udzielane.

Chwila obecna, w której tak kraj jak i państwo, jakoteż inne istniejące i nowo powstające czynniki podjęły szeroką akcyę podniesienia drobnego przemysłu, kiedy z tego powodu sfery rękodzielnicze uświadamiające się szybko, same domagają się intensywniej nad niemi opieki, — jest szczególnie ważną, — nawet do pewnego stopnia przełomową, — wskutek czego zapotrzebowanie odpowiednich kapitałów staje się odrazu bardzo znaczne. Wydział krajowy jest też zdania, że właściwie w obecnej chwili powinnoaby akcyja krajowa być uposażoną odrazu znacznym gotowym kapitałem, gdyż rozkładanie działalności na znaczny okres czasu, w stosunku do wzrostu funduszw, nie przyniosłoby należytego rezultatu i hamowałoby raczej szybkość postępu ogólnej akcyi na polu popierania przemysłu. Na tem się opierając, Wydział krajowy uważa za konieczne powiększenie wysokości funduszu popierania rękodziel przynajmniej do sumy 5,000.000 koron (zamiast do 2 mil. kor.) oraz odpowiednie podwyższenie dotychczasowych rat dotacyjnych. Jakkolwiek w interesie szyb-

kiego postępu akcyi krajowej leżałoby, aby coroczne dotacje funduszu wynosiły około 300.000 K, to jednak ze względu na stan funduszków kraju przedstawia Wydział krajowy wniosek na podwyższenie dotychczasowej rocznej dotacyi tylko do wysokości 150.000 K i zaznaczając zarazem, że byłoby pożądanem, aby już w latach najbliższych, gdy rozwój akcyi Patronatu będzie wymagał w każdym razie silniejszych środków, a ze zwrotu pożyczek (wobec udzielania jedno do 2-rocznej zwłoki w rozpoczęciu spłat ratalnych), wpływy będą jeszcze bardzo małe, — mogło nastąpić zwiększenie rocznej dotacyi funduszu do wysokości 300.000 K.

Gdy, jak wyżej szczegółowo przedstawiono, zapotrzebowanie środków pieniężnych będzie jednak o wiele wyższe, przeto Wydział krajowy jest zmuszony przedstawić Wysokiemu Sejmowi w wykonaniu uchwały sejmowej z 19. października 1910 sformułowane na końcu dalsze wnioski, mające na celu:

- a) umożliwienie Wydziałowi krajowemu otrzymywania zaliczek względnie zaciągania krótkoterminowych pożyczek na rachunek przyszłych rat dotacyjnych powyższego funduszu do wysokości *alterum tantum* rat zapadłych i stałego powiększenia w ten sposób funduszu obrotowego w ramach uchwały sejmowej z 19. października 1910, przyczem jednak procent od tych zaliczek nie mógłby być wysoki, gdyż wyższa stopa proc. musiałaby w konsekwencji podrożyć także pożyczki z funduszu krajowego udzielane;
- b) posługiwanie się w akcyi Patronatu częściowo poręką funduszu w miejsce pożyczek gotówkowych;
- c) umożliwienie, w razie potrzeby, uzyskania od razu większego kapitału do obrotu w drodze zaciągnięcia na dogodnych warunkach pożyczki komunalnej (ewentualnie w 2 lub więcej etapach) aż do wysokości połowy tej sumy, do której ma być fundusz doprowadzony.

W jakich rozmiarach miałby Wydział krajowy z tych upoważnień korzystać, zależeć będzie musiało od każdorazowych stosunków a w szczególności od postępu akcyi Patronatu i sytuacji na rynku pieniężnym, w każdym razie uważa Wydział krajowy za swój obowiązek przedłożyć Wysokiemu Sejmowi wnioski, zmierzające do uzyskania trwałej podstawy materialnej do dalszej akcyi krajowej na polu popierania rozwoju rękodzielniczych przedsiębiorstw spółkowych i indywidualnych przez udzielanie im taniach kapitałów do obrotu.

Wreszcie podnosi Wydział krajowy, że z uwagi, że w razie podwyższenia funduszu popierania drobnego przemysłu część pożyczek niezabezpieczonych mogłaby z tego funduszu (zamiast z funduszu zasiłkowego) być udzielana a tylko ewentualne straty na fundusz zasiłkowy mogłyby być przenoszone, nie przedkłada na razie wniosku na podwyższenie dotacyi na fundusz zasiłkowy ponad kwotę 300.000 K, ustanowioną budżetem na rok 1912 (rubr. XII. poz. 191), lecz przeciwnie ze względu na środki finansowe kraju preliniuje na r. 1912 tylko kwotę 20.000 K, zdając sobie z góry z tego sprawę, że kwota ta nie jest wystarczająca.

O konieczności pomnożenia personalu biurowego Patronatu i wstawienia do preliminarza kredytu na przy-

jęcie do tegoż Biura nowych sił z poza grona urzędników Wydziału krajowego, zawiera wzmiankę sprawozdanie na str. 33.

Na podstawie niniejszego sprawozdania uprasza Wydział krajowy o uchwalenie następujących wniosków, w szczególności:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

I. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego z czynności Wydziału krajowego, oraz krajowej komisji dla spraw przemysłowych i krajowego Patronatu rękodzieł i drobnego przemysłu w zakresie popierania przemysłu i rękodziela.

II. Sejm upoważnia Wydział krajowy do wystawienia budynku administracyjnego krajowej szkoły kołodziejsskowskiej w Grzymałowie kosztem 60.000 K i do zaciągnięcia na pokrycie tego wydatku pożyczki, któraby dała powyższą kwotę w gotówce.

III. Sejm upoważnia Wydział krajowy do zaopatrzenia szkoły kołodziejsskiej w Grybowie w maszynowe urządzenie kosztem 24.000 K; połowę tej kwoty wstawia Sejm w budżet szkoły na r. 1913, drugą połowę w r. 1914.

IV. Sejm upoważnia Wydział krajowy do sprzedania obecnego budynku szkoły tkackiej w Glinianach i do użycia kwoty stąd uzyskanej na zakupno odpowiedniego gruntu pod nowy budynek szkolny, oraz na kosztą budowy. Zarazem upoważnia Sejm nadwyżkę kosztów w kwocie 60.000 K pokryć pożyczką, któraby dała powyższą kwotę w gotówce.

V. Sejm upoważnia Wydział krajowy do pokrycia połowy kosztów budowy budynków warsztatowych krajowej szkoły rzemiosł w Zakładzie hr. St. Skarbka dla sierot w Drohowyżu i do zaciągnięcia w tym celu pożyczki, któraby dała kwotę 100.000 K w gotówce.

VI. Sejm przyznaje Wawrzyńcowi Gubale, b. kierownikowi szkoły tkackiej w Rychwałdzie, oraz Walentemu Kruczkowskiemu, b. instruktorowi szkoły kołodziejsskiej w Kamionce, począwszy od 1. stycznia 1913 po 500 K rocznie tytułem stałego daru z łaski.

VII. Sejm upoważnia Wydział krajowy do rozszerzenia budynku c. k. szkoły kowalskiej w Sułkowicach i do wybudowania dla „Spółki kowalskiej w Sułkowicach“ kuźni i magazynów łącznym kosztem 90.000 K pod warunkiem, że c. k. Rząd dostarczy kuźni całkowitego urządzenia maszynowego; wydatek ten pokryje Wydział krajowy pożyczką, któraby dała powyższą kwotę w gotówce.

VIII. Sejm upoważnia Wydział krajowy do rozszerzenia warsztatów c. k. szkoły ślusarskiej w Świątnikach kosztem 73.500 K i do zaciągnięcia na pokrycie tego wydatku pożyczki, któraby dała powyższą kwotę w gotówce.

IX. Przyjmując z uznaniem do wiadomości akcyę c. k. Rządu około zakładania w kraju nowych państwo-

wych szkół przemysłowych, wzywa Sejm ponownie c. k. Rząd, by w stosunku do większych kosztów utrzymania krajowych szkół przemysłowych przeznaczał na nie większe, niż dotychczas, subwencje.

X. Sejm wzywa c. k. Rząd ponownie, by na podstawie § 5. ustawy z dnia 24. sierpnia 1899 o szkołach realnych w Galicyi, przystąpił jak najrychlej do założenia w kraju przynajmniej dwóch szkół handlowych przy szkołach realnych.

XI. Sejm ustanawia w etacie oddziału przemysłowego posadę referenta przemysłowego z poborami i prawami urzędników VIII. rangi, a równocześnie znosi posadę referenta przemysłowego z poborami rangi IX., ustanowioną na podstawie uchwały z dnia 28. października 1908.

XII. Sejm ustanawia w etacie oddziału przemysłowego posadę referenta statystycznego z poborami i prawami urzędników VIII. rangi, a równocześnie znosi posadę referenta statystycznego z poborami IX. rangi, ustanowioną na podstawie uchwały z dnia 28. października 1908.

(odnośnie do sprawozdania z działalności krajowego Patronatu rękodziel.).

XIII. Sejm przyjmuje do wiadomości wydany rozporządzeniem Wydziału krajowego z dnia 21. listopada 1911 l. 156.355 statut „Krajowego Patronatu rękodziel i drobnego przemysłu“.

XIV. Sejm przyjmuje do wiadomości, iż na podstawie udzielonego uchwałą sejmową z 19. października 1910 upoważnienia utworzone zostały przez Wydział krajowy przy krajowym Patronacie rękodziel i drobnego przemysłu dwie dalsze posady urzędnicze, oraz że w ramach powyższego upoważnienia będą w miarę rozwoju akcyi Patronatu kreowane w roku 1913 dalsze posady, za przedłożeniem Sejmowi dodatkowego uzasadnienia

XV. Sejm uzupełnia względnie zmienia uchwały swe z dnia 19. października 1910 i 16. listopada 1910, odnośnie do utworzenia dotacyi i zarządu „Krajowego Funduszu dla popierania rękodziel i drobnego przemysłu“ w następujący sposób:

- a) Ustanowiony uchwałą sejmową z 16. listopada 1910 „Fundusz dla popierania rękodziel i drobnego przemysłu“ na kwocie 2 milionów koron podwyższa się do wysokości 5 milionów koron.
- b) Na doprowadzenie Funduszu do tej wysokości będzie nań corocznie przez lat 32 począwszy od roku 1913 wypłacana z funduszu krajowego dotacya w kwocie po 150 tysięcy koron (w miejsce dotychczasowej, objętej uchwałą sejmową z 19. października 1910 dotacyi po 100.000 koron rocznie przez lat 20).
- c) Wymieniony w ust. a) krajowy „Fundusz dla popierania rękodziel i drobnego przemysłu“ ma być oddzielnie administrowany. Na rzecz tego funduszu, posiadającego odrębną osobowość prawną, mogą być nabywane prawa i zaciągane zobowiązania.
- d) Wymieniony fundusz ma być obracany na cele wymienione w § 4. lit. b) statutu „Krajowego Patronatu rękodziel i drobnego przemysłu“, przyczem, — wobec przeznaczenia i sposobu użycia ogólnego krajowego funduszu przemysłowego, — pozostawia się decyzyi

- Wydziału krajowego, w jakim zakresie, względnie do jakiej wysokości będą z „Funduszu popierania rękodziel” udzielane pożyczki poszczególnym osobom, oraz organizacyom współdzielczym drobnego przemysłu.
- e) Łączne zobowiązania „Funduszu dla popierania rękodziel i drobnego przemysłu” wynikające z poręki przyjętej przezeń na podstawie § 4. lit. b) statutu Patronatu nie mogą obciążać „Funduszu” wyżej, jak do kwoty równającej się 50%⁰ każdorazowego stanu kapitału zakładowego „Funduszu”.
 - f) Czyste zyski „Funduszu” będą — po potrąceniu corocznie odpowiedniej kwoty na rzecz mającej się utworzyć osobnej rezerwy, o której przeznaczeniu i sposobie używania w zakresie akcji Patronatu, decyduje Wydział krajowy, — wpływały na uzupełnienie względnie podwyższenie „Funduszu”.
 - g) Sejm upoważnia Wydział krajowy do pobierania w Banku krajowym w miarę potrzeby na rachunek przyszłych rat dotacyjnych powyższego „Funduszu” dopokąd tenże nie osiągnie wysokości w ustępie I. przewidzianej, odpowiednich zaliczek w gotówce do maksymalnej wysokości każdorazowego efektywnego stanu kapitału zakładowego „Funduszu”. Od zaliczek tych będą opłacane odsetki o 1%⁰ niższe od każdorazowo w Banku krajowym obowiązującej stopy procentowej eskontu wekslowego.
 - h) O ileby przewidziany w ustępie g) sposób powiększenia rozporządzalnych funduszy na cele akcji Patronatu nie był wystarczający lub dogodny, upoważnia Sejm Wydział krajowy do zaciągania na rachunek powyższego „Funduszu” w Banku krajowym w obligach komunalnych, 4¹/₂%⁰ pożyczek na 51-letni okres spłaty do maksymalnej łącznej wysokości 2,500.000 koron i do pokrywania annuitetów z powyższych dotacji rocznych, a po ich ustaniu z dochodów „Funduszu”.
 - i) Sejm przyjmuje imieniem kraju gwarancję za wszelkie przez „Fundusz dla popierania rękodziel i drobnego przemysłu” w ramach postanowień ustępu e), g) i h) przyjęte zobowiązania.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:

Adam Gołuchowski w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Władysław Jahl w. r.

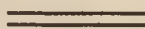
Członek Wydziału krajowego

A L E G A T Y.

Preliminarz funduszu krajowego

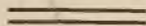
na rok

1913.

Rubryka XII.

Przemysł i rękodzieła.

Liczba		Poszczególnienie	Wniosek na rok 1913		
rubryki	pozycyi		zwy- czajne	nadzw- yczajne	razem
			K o r o n y		
XII.		PRZEMYSŁ I RĘKODZIEŁA.			
		Wydatki.			
		Dział I.			
		Szkolnictwo przemysłowe i handlowe.			
		A) Szkoły przemysłowe uzupełniające.			
		a) krajowe:			
	1	Andrychów	2.926	—	
	2	Biała, w śródmieściu	8.508	—	
	3	„ im. T. Kościuszki	6.770	—	
	4	Biecz	2.134	—	
	5	Bochnia	3.281	—	
	6	Brody	4.177	—	
	7	Brzesko	3.156	—	
	8	Brzeżany I. (ogólna)	3.564	—	
	9	„ II. (dla murarzy)	1.419	—	
	10	Buczacz	3.574	—	
	11	Chrzanów	7.044	—	
	12	Dębica	3.410	—	
	13	Drohobycz	10.194	500	
	14	Gorlice	5.662	—	
	15	Jarosław	3.606	—	
	16	Jasło	4.988	—	
	17	Jaworzno	4.834	—	
	18	Kalwarya	2.419	—	
	19	Kałusz	3.286	—	
	20	Kęty	2.996	—	
	21	Kolbuszowa	2.114	—	
	22	Kołomyja I. im. Sobieskiego	9.083	—	
	23	„ II. „ St. Szczepanowskiego	6.677	—	
	24	Kraków, przy pl. Matejki (im. św. Flo- ryana)	6.034	—	
	25	„ przy ul. Lubomirskiego (im. św. Mikołaja)	7.718	—	
	26	„ na Smoleńsku	8 024	—	
	27	„ „ Kazimierzu	8.230	—	
	28	„ przy ul. Dietla (im. Ces. Fran- ciszka Józefa)	7.602	—	
	29	„ (dla ślusarzy) na Kleparzu	5.860	—	
	30	„ (dla stolarzy) „ „	5.780	—	
	31	„ żeńska I. przy ul. Krupniczej	4.033	—	
	32	„ żeńska II. na Kazimierzu	2.764	—	
	33	Krosno	3.117	—	
	34	Krzeszowice	2.896	—	
	35	Leżajsk	2.976	—	
	36	Lwów, im. Kordeckiego	7.901	—	
		Do przeniesienia	178.757	500	

Preliminarz na rok 1913.

Wy- nikłość z roku 1911	Kwota prelimino- wana na rok 1912	W y j a ś n i e n i a
K o r o n y		
—	2.840	Poz. 1—88. (Szkoły przemysłowe uzupełniające krajowe.) Preliminuje się na rok 1913. ogółem <i>więcej</i> o 54.856 K z powodu otwarcia 11 nowych szkół, tworzenia większej liczby klas równorzędnych i innych drobniejszych zmian. Szczegółowe preliminarze tych szkół dołączono jako alegaty do niniejszej rubryki.
7.359	7.420	
—	3.976	
—	—	
3.359	3.831	
4.023	4.062	
3.341	3.156	
3.227	3.544	
—	1.426	
3.807	4.322	
6.863	6.544	
3.506	3.390	
8.854	9.912	
5.075	5.060	
3.321	3.606	
4.944	4.990	
—	3.432	
2.119	2.371	
2.792	3.234	
2.871	2.996	
—	9.048	
14.316	6.690	
—	12.205	
—	7.718	
42.727	6.646	
—	9.186	
—	5.514	
—	—	
—	—	
—	3.841	
—	—	
2.926	2.916	
2.204	2.563	
2.707	2.976	
—	7.565	
130.341	156.980	

Fundusz krajowy.

Rubryka XII. Przemysł i rękodzieła.

Liczba		Poszczególnienie	Wniosek na rok 1913		
rubryki	pozycyi		zwy	nadzw	razem
			czajne	yczajne	
			K o r o n y		
XII.		Z przeniesienia . .	178.757	500	
	37	Lwów, im. św. Antoniego	7.065	—	
	38	„ „ króla Sobieskiego	6.944	—	
	39	„ „ Elżbiety	4.977	—	
	40	„ „ Sienkiewicza	6.297	—	
	41	„ „ św. Marcina	7.801	—	
	42	„ „ Mickiewicza	4.629	—	
	43	„ „ Piramowicza	4.941	—	
	44	„ „ Staszica	10.545	—	
	45	„ „ Czackiego	5.728	—	
	46	„ „ Mickiewicza (żeńska)	5.897	—	
	47	„ „ św. Anny (żeńska)	6.009	—	
	48	„ „ „ „ (drukarska)	3.477	—	
	49	„ „ Maryi Magdaleny (ślusarska)	3.437	—	
	50	„ „ Konarskiego (męska)	3.437	—	
	51	„ „ Bernsteina (izrael.)	4.700	—	
	52	Łańcut	2.976	—	
	53	Mielec	2.134	—	
	54	Myślenice	2.896	—	
	55	Nisko	2.896	—	
	56	Nowy Sącz	8.942	550	
	57	Nowy Targ	2.960	—	
	58	Oświęcim	2.904	—	
	59	Podgórze	10.166	550	
	60	Przemysł I. w śródmieściu	6.814	—	
	61	„ II. na przedmieściu lwow.	6.624	—	
	62	„ (żeńska)	2.789	—	
	63	Przeworsk	3.176	—	
	64	Radomyśl wielki	2.034	—	
	65	Rozwadów	2.940	—	
	66	Rzeszów I. męska	6.838	550	
	67	„ II. żeńska	4.014	—	
	68	Sambor	3.276	—	
	69	Sanok	5.870	500	
	70	Sokal	3.962	—	
	71	Sokołów	3.031	—	
	72	Stanisławów	6.510	—	
	73	Stary Sambor	3.746	—	
	74	„ Sącz	3.172	—	
	75	Stryj	5.912	—	
	76	Strzyżów	2.482	—	
	77	Tarnobrzeg	3.080	—	
	78	Tarnopol	3.896	—	
	79	Tarnów	7.769	—	
	80	„ (II. szkoła)	2.114	—	
	81	Turka (nad Stryjem)	5.303	—	
	82	Tustanowice (Wolanka)	2.134	—	
	83	Wadowice	4.901	—	
		Do przeniesienia . .	402.902	2.650	

Preliminarz na rok 1913.

Wy- nikłość z roku 1911	Kwota prelimino- wana na rok 1912	W y j a ś n i e n i a
K o r o n y		
130.341	156.980	
	7.369	
	7.124	
	3.561	
	6.477	
	7.465	
60.895	4.589	
	7.497	
	8.113	
	3.976	
	4.033	
	3.841	
—	3.337	
—	2.718	
—	—	
5.082	4.700	
2.823	2.976	
—	—	
2.879	2.896	
—	2.890	
9.357	9.172	
2.784	2.960	
2.654	2.563	
7.448	8.864	
12.339	7.234	Wyjaśnienie jak na stronie poprzedniej.
	6.464	
—	—	
—	2.877	
—	—	
—	2.840	
6.300	6.364	
—	3.072	
2.966	3.226	
5.899	6.114	
3.121	3.310	
—	2.840	
6.316	6.510	
3.449	3.384	
3.321	3.172	
4.056	5.318	
2.456	2.432	
3.123	3.080	
4.288	3.894	
7.192	6.745	
—	—	
3.778	4.483	
—	—	
3.954	4.032	
296.821	351.492	

Liczba		Poszczególnienie	Wniosek na rok 1913		
rubryki	pozycyi		zwy- czajne	nadzw- yczajne	razem
XII		Z przeniesienia . .	402,902	2.650	
	84	Wieliczka	3.660	—	
	85	Zator	2,722	—	
	86	Złoczów	4,058	—	
	87	Żółkiew	3,122	—	
	88	Żywiec	4,970	—	
		Suma wydatków poz. 1—88 . .	421,434	2.650	
	89	Uzupełnienie przyborów i druki	4,000	—	
	90	Podręczniki dla absolwentów szkół i bi- blioteki	4,500	—	
	91	Nagrody za rysunki	2,000	—	
	92	Nowe szkoły i oddziały przy szkołach uzupełniających	8,000	—	
	92a)	Nieprzewidziane oddziały równorzędne .	—	—	
	93	Zasiłki na kształcenie nauczycieli szkół przem.-uzupełn.	6,000	—	
	94	Ogniska	3,000	—	
	95	Remuneracye kierowników i nauczycieli .	4,000	—	
		b) subwencyonowane:			
	96	Kraków, cukierników i piernikarzy . . .	500	—	
	97	„ rzeźników i masarzy	900	—	
	98	„ gospodnio szynkarska	700	—	
	99	„ drukarzy i litografów	1,000	—	
	100	„ piekarzy	1,000	—	
	101	„ krawczyń	1,000	—	
	102	„ modniarska	500	—	
	103	„ introligatorów i pudełkarzy . . .	1,000	—	
	104	„ malarzy i pokostn.	500	—	
	105	Lwów, fryzyerów	800	—	
	106	„ gospodnio-szynkarska	1,200	—	
	107	„ cukierników	1,000	—	
	108	Przemysł, na Władyczu (żeńska)	500	—	
	109	Nowe szkoły przemysłowe-uzupełniające typu zawodowego	4,000	—	
		Suma grupy A) . .	467,534	2,650	470,184
		Do przeniesienia . .	467,534	2,650	470,184

Preliminarz na rok 1913.

Wy- nikłość z roku 1911	Kwota prelimino- wana na rok 1912	W y j a ś n i e n i a
K o r o n y		
296.821	351.492	Wyjaśnienie jak na stronie poprzedniej.
3.549	3.660	
—	1.942	
3.122	4.058	
2.946	3.106	
4.660	4.970	
311.098	369.228	Stosownie do przewidzianej ilości nowo otworzyć się mają- cych szkół. Pozyceya ta odnosi się tylko do wynikłości z roku 1911.
3.611	4.000	
4.500	4.500	
1.008	2.000	
10.327	20.000	
2.000	—	
4.500	6.000	
—	6.000	
300	2.000	
	1.000	
19.366	1.800	W roku 1913. pozostanie jeszcze do dyspozycji nieużyta reszta kredytu z r. 1912. Z powodu większej ilości szkół.
	1.400	
	2.000	
	2.000	
	2.000	
	1.000	
	2.000	
	—	
	1.600	
	2.400	
2.000	Od roku 1912. począwszy c. k. Rząd nie wypłaca subwencji na szkoły przemysłowe subwencyonowane Wydziałowi krajowemu (jak dotychczas) tylko szkołom wprost. Wobec tego nie wprowadza się tych subwencji do pre- liminarza na r. 1913 i kwoty dlatego są mniejsze.	
1.000		
4.000		
—		
356.710	437.928	
356.710	437.928	

Liczba		Poszczególnienie	Wniosek na rok 1913		
rubryki	pozycyi		zwy- czajne	nadzw- yczajne	razem
			K o r o n y		
XII.		Z przeniesienia . .	467.534	2.650	470.184
		B) Szkoły przemysłowe zawodowe.			
		a) krajowe:			
	110	Brzesko, szkoła koszykarska	5.836	—	
	111	Brzostek, „ „	7.330	333	
	111a)	Gdów, „ „	—	—	
	112	Leżajsk, „ „	11.870	—	
	113	Lwów, centralna szkoła koszykarska . .	30.046	5.200	
	114	Zator, szkoła koszykarska	7.720	—	
	115	Bobowa, szkoła koronkarska	5.230	—	
	116	Zakopane, „ „	14.180	—	
	117	Maków, szkoła hafciarska	10.230	—	
	118	Krosno, „ tkacka	24.930	3.640	
	119	Gliniany, warsztat tkacki	10.350	5.545	
	119a	Gorlice, „ „	—	—	
	120	Kosów, „ „	10.900	—	
	121	Łańcut, „ „	9.200	—	
	122	Rakszawa, szkoła sukiennicza	28.950	—	
	123	Grybów, warsztat kołodziejski	26.170	18.740	
	124	Grzymałów, „ „	23.563	3.120	
	125	Kamionka strumiłowa, szkoła kołodziej- ska i ciesielska	28.740	7.584	
	126	Tłumacz, szkoła kołodziejska	30.200	1.000	
	127	Kalwarya, szkoła stolarska	35.240	4.834	
	128	Stanisławów, „ „	37.621	16.280	
	129	Jaworów, warsztat wyrobu zabawek . .	50.940	3.360	
	130	Kołomyja, szkoła garncarska	26.720	—	
	131	Podgórze, kursa przemysłu ceramicznego	18.094	—	
	132	Kołomyja, szkoła szewska	14.370	—	
	133	Stary Sącz, warsztat szewski	21.828	240	
	134	Witków, „ „	14.672	—	
	135	Drohowyże, szkoła rzemiosł w zakładzie St. hr. Skarbka	112.200	7.929	
	136	Lwów, ceramiczna stacya doświadczalna	13.300	16.640	
	137	„ mechaniczna „ „	5.380	—	
		Suma wydatków. poz. 110—138 .	635.810	94.445	
	138	Kraków, szkoła szewska (koszta założenia)	10.000	—	
	139	Druki i wzory	2.000	—	
	140	Koszta inspekcji i nadzoru	6.000	—	
	141	Zaliczki na płace dla personalu szkół . .	6.000	—	
	142	Remuneracye i zapomogi funkcyonaryu- szy krajowych szkół zawodowych .	4.000	—	
	143	Na dalsze kształcenie nauczycieli . . .	4.000	—	
		Do przeniesienia . .	667.810	94.445	—
			467.534	2.650	470.184

Preliminarz na rok 1913.

Wy- nikłość z roku 1911	Kwota prelimino- wana na rok 1912	W y j a ś n i e n i a	
K o r o n y			
356.710	437.928		
5.173	5.836		
7.569	7.463		
12.720	—		
11.510	10.110		
29.010	34.766		
7.687	7.920		
4.724	5.610		
12.896	13.940		
10.324	9.750		
26.634	26.610		
11 046	12.385		
6.567	—		
8.079	8.300		
9.254	9.200		
30.369	28.650		
35.995	38.945		
20.938	23.300		
32.013	37.240		
30.455	46.190		
34.530	43.200		
43.168	53.304		
52.129	56.680		
30.675	32.660		
18.692	17.620		
15.139	14.470		
20.765	21.928		
14.454	14.592		
125.537	111.949		
19.223	17.350		
5.444	5.380		
629.719	715.348		
—	6.000		
1.114	2.000		
6.000	6.000		
4.000	6.000		
3.520	14.000		
—	2.000		
707.353	751.348		
356.710	437.928		

Poz. 110—137. (Krajowe szkoły przemysłowe zawodowe). Preliminuje się na rok 1913. ogółem *więcej* o 14.907 K na podstawie wyjaśnień zamieszczonych w 28. szczegółowych preliminarzach, dołączonych jako alegaty do niniejszej rubryki. Nie preliminaruje się żadnego kredytu na szkołę koszykarską w Gdowie, która od r. 1912. przeszła w wyłączny zarząd tamt. Spółki koszyk. a fund. kraj. ją tylko subwencyonuje oraz na szkołę tkacką w Gorlicach z powodu zwinienia jej w r. 1911.

Prawdopodobny koszt utrzymania szkoły.

Odpadł kredyt nadzwyczajny 10.000 K z r. 1912 na dodatki drożyzniane.

Dotychczasowy kredyt 2.000 K nie wystarczy.

Fundusz krajowy.

Rubryka XII. Przemysł i rękodzieła.

Liczba		Poszczególnienie	Wniosek na rok 1913		
rubryki	pozycyi		zwy- czajne	nadzw- yczajne	razem
			K o r o n y		
XII.		Z przeniesienia . . .	467.534	2 650	470.184
			667.810	94.445	—
		b) subwencyonowane:			
144		Buczacz, c. k. szkoła przemysłu budowla- nego (stała subwencya dla gminy)	4.000	—	
144a)		Delatyn, c. k. szkoła ciesielska (jednora- zowa subwencya dla gminy) . . .	—	—	
145		Jarosław, c. k. szkoła przemysłu budowla- nego, na umorzenie pożyczki 80.000 K na budynek	—	4.160	
146		Kołomyja, c. k. szkoła przemysłu drze- wnego:			
		a) na utrzymanie	2.200	—	
		b) „ budowę (II. rata pożyczki w wy- sokości 50.000 K)	—	2.600	
147		Sułkowice, c. k. szkoła przemysłu że- laznego:			
		a) utrzymanie	1.024	—	
		b) kurs majstrów	1.500	—	
		c) dobudowa szkoły i warsztatów (rata amort. od pożyczki 90.000 K)	—	4.680	
148		Świątniki c. k. szkoła ślusarska			
		a) na utrzymanie	2.800	—	
		b) „ kurs majstrów	800	—	
		c) „ rozszerzenie warsztatów (rata amort. od pożyczki 54.000 K)	—	2.808	
149		Zakopane, c. k. szkoła przemysłu drze- wnego:			
		a) utrzymanie	3.600	—	
		b) budowa (I. rata od pożyczki zaciągnąć się mającej w wysokości 195.000 K)	—	10.140	
150		Albigowa, pracownia koszykarska . . .	400	—	
151		Czerwona Wola, szkoła koszykarska . .	2.400	—	
152		Chyszewice, pracownia koszykarska . .	400	—	
153		Gdów, pracownia koszykarska	1.600	—	
153a)		Milczyce, „ „	—	—	
154		Rączna, „ „	2.280	—	
155		Rudki, szkoła koszykarska	600	—	
156		Siekierczyce, szkoła koszykarska . . .	800	—	
		Do przeniesienia . . .	692.214	118.833	—
			467 534	2.650	470.184

Preliminarz na rok 1913.

Wy- nikłość z roku 1911	Kwota prelimino- wana na rok 1912	W y j a ś n i e n i a
K o r o n y		
356.710	437 928	
707.353	751.348	
4.000	4.000	
—	8.000	Odpadł jako wydatek jednorazowy r. 1912.
—	4 000	Według przyjętej w Banku kraj. stopy procentowej przy pożyczkach komun.
2.200	2.200	
—	4.000	Stosownie do przyjętej w Banku kraj. stopy procentowej przy pożyczkach komun.
1.136	1.024	
1.000	1.500	
3.692	10.000	Wyjaśnienie jak przy pozycyi 145
2.800	2.800	
800	800	
—	—	Wyjaśnienie jak przy pozycyi 145.
4.320	4 200	Wedle zobowiązania kraju wobec państwa.
—	4 500	Wyjaśnienie jak przy pozycyi 145.
808	800	<i>Mniej</i> z powodu niepreliminowania subwencji rządowej, która począwszy od r. 1911 będzie wypłacaną wprost odnośnym zakładom przemysłowym (bez pośrednictwa Wydziału krajowego).
4.040	4.400	
1.272	800	
—	2.400	Wyjaśnienie w sprawozdaniu Dep II.
730	800	
—	2.280	
1.680	2.400	Szkoly w Bilince i Siekierzycach zostają obecnie pod jednym zarządem w Siekierzycach. Na rok 1913 prelimi- nuje się <i>mniej</i> o 800 K z powodu niepreliminowania subwencji od Rządu, która począwszy od r. 1912 będzie wypłacaną wprost tym pracownikom.
1.456	1.600	
737.287	813.852	
356.710	437.928	

Liczba		Poszczególnienie	Wniosek na rok 1913		
rubryki	pozycyi		zwy- czajne	nadzw- yczajne	razem
			K o r o n y		
XII.		Z przeniesienia . . . {	467.534	2.650	470.184
			692.214	118.833	—
	156a)	Wielowieś, pracownia koszykarska . . .	—	—	
	157	Zurawno, „ „ „ . . .	400	—	
	157a)	Budzanów, warsztat tkacki . . .	—	—	
	158	Czernelica, „ „ „ . . .	600	—	
	159	Korczyna, warsztat tkacki Towarzystwa im. św. Sylwestra . . .	1.100	—	
	160	Wilamowice, warsztat tkacki . . .	2.160	—	
	161	Zwiniacz, szkoła tkacka . . .	400	—	
	162	Jaworów, szkoła koronkarska . . .	1.500	—	
	163	Kańczuga, „ „ „ . . .	1.800	—	
	164	Rudki, „ „ „ . . .	600	—	
	165	Kuliki, szkoła zabawkarska . . .	700	—	
	166	Oświęcim, szkoła rzemieślnicza OO. Sale- zjanów . . .	5.000	—	
	167	Miejsce Piastowe, warsztaty rzemieślni- cze Towarzystwa „Powściągliwość i Praca“ . . .	5.000	—	
	168	Pawlikowice, warsztaty rzemieślnicze To- warzystwa „Powściągliwość i Praca“ . . .	3.500	—	
	169	Kraków, szkoła praktycznych robót ko- bięcych w szkole św. Scholastyki . . .	4 000	—	
	170	Kraków, Związek niewiast katolickich, na szkołę robót ręcznych, (do dyspozycji Wydziału krajowego) . . .	500	—	
	171	Kraków, gmina na szkołę gospodarstwa domowego dla kobiet . . .	5.000	—	
	172	Kraków, gmina, na kursy gospodarstwa domowego dla dziewcząt szkolnych . . .	2.000	—	
	173	Kołomyja, szkoła robót Towarzystwa „Pracy kobiet“ . . .	2.500	—	
	174	Lwów, gmina, na koszt utrzymania w li- ceum kursu gospodarstwa domowego . . .	2.000	—	
	174a)	Kołomyja, szkoła gospodarstwa domo- wego K. Matczyńskiej . . .	—	—	
	175	Lwów, szkoła robót Towarzystwa „Pracy kobiet“ . . .	2.000	—	
	176	Lwów, szkoła robót Stowarzyszenia kon- fekcyi damskiej im. św. Józefa . . .	1.000	—	
	177	Lwów, szkoła robót spółki przemysłowej „Trud“ : a) na szkołę . . . 600 K b) „ bursę . . . 1 000 „	1.600	—	
	177a)	Lwów, Spółka przemysłowa „Trud“ na częściowe pokrycie niedoboru, utrzy- mania bursy (jednorazowy zasiłek) . . .	—	—	
		Do przeniesienia . . . {	735.574	118.833	—
			467.534	2.650	470.184

Preliminarz na rok 1913.

Wy- nikłość z roku 1911	Kwota prelimino- wana na rok 1912	W y j a ś n i e n i a
K o r o n y		
356.710	437.928	
737.287	813.852	
1.456	—	Pozycję tę wstawiono ze względu na wynikłość roku 1911.
750	800	Mniej, z powodu jak poz. 153.
1.150	1.400	Szkoła zwinięta.
—	1.200	
2.600	2.900	Wyjaśnienie jak przy poz. 153.
2.920	3.760	
800	600	W roku 1912 nie była prelininowaną subwencya krajowa.
2.300	2.700	
2.648	3.400	
600	600	
1.100	1.300	Mniej, z powodu jak poz. 153.
6.500	8.000	
4.300	5.000	
3.000	3.500	
4.000	4.000	
500	500	
8.000	5.000	
4 000	2.000	
2.000	2.500	
	2.000	
—	500	Odpada, gdyż szkoła zwinięta.
2.000	2.000	
1.000	1.000	
1.400	1.600	
1.000	—	Pozycję tę wstawiono ze względu na wynik z r. 1911.
791 311	870.112	
356.710	437.928	

Liczba		Poszczególnienie	Wniosek na rok 1913		
rubryki	pozycyi		zwy- czajne	nadzw- yczajne	razem
			K o r o n y		
XII.		Z przeniesienia . . . {	467.534	2.650	470.184
			735.574	118.833	—
	178	Przemysł, szkoła robót u PP. Benedy- ktynek	1.000	—	
	179	Przemysł, szkoła robót Stowarzyszenia „Pracy kobiet“	1.000	—	
	180	Kraków, gmina, na Seminarjum dla nau- czycielek gospodarstwa domowego	5.000	—	
	181	Zasiłki dla uczniów państwowych szkół przemysłowych	18.000		
		Suma grupy B)	760.574	118.833	879.407
		C) Szkoły handlowe.			
		a) krajowe:			
	182	Brody, krajowa szkoła kupiecka	32.860	—	
	183	Tarnów, „ „ „ „ „ „	32.703	—	
	184	Inne założyć się mające krajowe szkoły kupieckie	20.000	—	
	185	Zasiłki na kształcenie nauczycieli dla dwu- klasowych szkół kupieckich	2.000	—	
	186	Kraków, szkoła uzupełn. handlowa męska	3.900	—	
	187	„ „ „ „ „ żeńska	3.900	—	
	188	„ „ „ „ „ na Ka- zimierzu (męska)	3.900	—	
	189	Nowy Sącz, szkoła handlowa uzupełniająca	3.900	—	
	190	Podgórze, „ „ „ „	3.900	—	
	191	Rzeszów, „ „ „ „	3.900	—	
		b) subwencyonowane:			
	192	Akademia handlowa we Lwowie:			
		a) na utrzymanie	16.000	—	
		b) „ budowę (rata od pożyczki 100.000 K)	—	5.200	
	193	Akademia handlowa w Krakowie:			
		a) na utrzymanie	20.000	—	
		b) „ umorzenie pożyczki 70.000 K na budowę	—	3.640	
		c) na dwuklasową szkołę handlową: (mę- ska i żeńska)	6.500	—	
		d) na uzupełnienie biblioteki nauczy- cielskiej	—	—	
	194	Towarzystwo szkoły handlowej we Lwowie, na szkołę dwu i trzy klasową oraz na kursa	10.000	—	
	195	Tow. „Proświta“ we Lwowie, na dwukla- sową szkołę handlową	2 000	—	
		Do przeniesienia . . . {	165.463	8.840	—
			1,228.108	121.483	1,349.591

Preliminarz na rok 1913.

Wy- nikłość z roku 1911	Kwota prelimino- wana na rok 1912	W y j a ś n i e n i a	
K o r o n y			
356.710	437.928		
791.311	870.112		
1.000	1.000		
500	500	Z powodu większych kosztów utrzymania szkoły.	
—	5.000		
15.862	16.000	Z powodu większej ilości szkół państwowych.	
808.673	892.612		
—	5 000	) Wyjaśnienia w szczegółowych prelmiminarzach tych szkół do- łączonych jako alegaty do niniejszej rubryki.	
—	—		
6.000	15.000	Projektowana szkoła w Przemyśle i w Białej.	
2.376	2.000		
—	—		
—	—		
—	—	Nowe szkoły założyć się mające. (Sprawozdanie Dep. II.).	
—	—		
—	—		
16.000	16.000		
—	3.000	Wyjaśnienie jak przy poz. 145 wyd.	
20.000	20.000		
3.500	4.200	Wyjaśnienie jak przy poz. 145.	
6.500	6.500		
—	1.000	Wydatek jednorazowy.	
8.000	10.000		
—	—	Wyjaśnienie jak przy poz. 186.	
62.376	82.700		
1,165.383	1,330.540		

Fundusz krajowy.

Rubryka XII. Przemysł i rękodzieła.

Liczba		Poszczególnienie	Wniosek na rok 1913		
rubryki	pozycyi		zwy- czajne	nadzw- yczajne	razem
			K o r o n y		
XII.		Z przeniesienia . . .	1,228.108	121.483	1.349,591
			165.463	8.840	—
	196	Tarnopol, dwuklasowa szkoła handlowa T. S. L. (żeńską)	2.000	—	
	197	Tarnopol, uzupełniająca szkoła handlowa T. S. L.	1.000	—	
	198	Zasiłki stypendyjne dla nczniów handlo- wych	15,000	—	—
		Suma grupy C) . .	183,463	8.840	192,303
		Suma działu I. . .	1,411,571	130,323	1,541,894
		Dział II.			
		Zasiłki i inne wydatki na ogólne cele przemysłowe.			
	198a)	Dotacya kraj. funduszu przemysłowego .	—	—	
	199	Zasiłki bezzwrotne na cele przemysłowe .	20,000	—	
	200	Badania statystyczno-przemysłowe, ankiety i pomoc kancelaryjna	6,000	—	
	201	Koszta podróży członków kraj. komisyi przemysłowej	12,000	—	
	202	Stypendya na wyższe kształcenie w kie- runku ekonomicznym	8 000	—	
	203	Zasiłki na wystawy przemysłowe	4,000	—	
204	Prenumerata czasopism i zakupno dzieł do biblioteki Komisyi przemysłowej	800	—		
	Do przeniesienia . . .	50,800	—	—	
		1,411,571	130,323	1,541,894	

Preliminarz na rok 1913.

Wy- nikłość z roku 1911	Kwota prelimino- wana na rok 1912	W y j a ś n i e n i a
K o r o n y		
1.165.383	1,330.540	Wyjaśnienie jak przy poz. 186.
62.376	82.700	
—	—	
—	—	
12.000	15.000	
74.376	97.700	W myśl uchwały Wys. Sejmu z 9. lutego 1912. ustaje preli- minowanie sumy 200.000 K jako dotacyi kraj. fundu- szu przemysłowego, a w miejsce tej dotacyi wstawia się do Rubr. XIII. „długi krajowe“ odpowiedni kredyt na amortyzację pożyczki komunalnej zaciągnąć się ma- jącej w celu ryczałtowego zasilenia funduszu przemy- słowego. Wynikłość z r. 1911 t. j. 67 389 K obejmuje poz. 199 z działu II. i poz. 209 z działu III., gdyż kredyty do tych po- zycyi się odnoszące, prelininowane były w r. 1911. łącznie pod jedną pozycyą. Gdy wynikłość ta wykazała, że większe jest zapotrzebowanie zasiłków w Patronacie niż w Departamencie II. prelininuje się w tej pozycyi tylko 20.000 K, a 10.000 K przenosi się do Działu III, w którym wstawia się odpowiednią roczną dotacyę w sumie 50.000 K wyższej niż w r. 1912 na podwyższe- nie funduszu rękodzielniczego do kwoty 5 milionów K. Wyjaśnienie w sprawozdaniu Patronatu rękodziel. Większa potrzeba wyjazdów dla badań przedsiębiorstw, zgła- szających się o pożyczki przemysłowe, jakoteż dla prze- prowadzenia lustracyi szkół przemysłowych, zawodo- wych i uzupełniających.
1,239.759	1,428.240	
—	—	
67.389	30.000	
—	—	
5.800	6.000	
13.594	10.000	
—	8.000	
4.000	4.000	
889	800	
91.672	58.800	
1,239.759	1,428.240	

Liczba		Poszczególnienie	Wniosek na rok 1913		
rubryki	pozycyi		zwy- czajne	nadzw- yczajne	razem
			K o r o n y		
XII.		Z przeniesienia . . .	1.411.571	130.323	1,541.894
			50.800	—	—
	205	Lustracje Spółek przemysłowó - wytwór- czych	4.800	—	
	206	Towarzystwo techniczne w Krakowie na utrzymanie nieustającej wystawy prze- mysłowej	1.500	—	
	207	Wydawnictwo „Odrodzenie“	2 000	—	
	207a)	Wydawnictwo „Kupiec polski“ w Krakowie	—	—	
		Suma działu II. . .	59.100	—	59.100
		Dział III.			
		Zasiłki i inne wydatki na cele popierania rękodzieł i drobnego przemysłu.			
		<i>a) Patronat:</i>			
	208	Dotacya na poczet pięciomilionowego fun- duszu rękodzielniczego (III. rata) . .	—	150.000	
	209	Zasiłki na popieranie rękodzieł i drobnego przemysłu	20.000	—	
	210	Koszta utrzymania biura kraj. Patronatu rękodzieł i drobnego przemysłu . .	12.000	—	
		<i>b) Kursy zawodowe:</i>			
	211	Kursy majsterskie	70.000	—	
	212	Kursy wędrownie tkactwa, koszykarstwa i t. p.	15.000	—	
	213	Nauczyciel wędrowny dla majsterskich kursów szewskich	2.400	—	
		<i>c) Subwencye:</i>			
	214	Krajowy Związek przemysłowy we Lwowie	30.000	—	
	215	Liga pomocy przemysłowej we Lwowie:			
		<i>a) na cele ogólne</i>	—	20.000	
		<i>b) „ urządzenie ruchomych wystaw . .</i>	—	9.000	
		<i>c) „ warsztaty studenckie</i>	—	6.000	
		<i>d) „ do dyspozycji Wydziału krajowego .</i>	3.000	—	
	216	Muzeum przemysłowe we Lwowie:			
		<i>a) na utrzymanie</i>	12.000	—	
		<i>b) na umorzenie pożyczki 100.000 K na budowę, (XII. i XIII./125 rata) . . .</i>	—	4.998	
	217	Muzeum przemysłowe w Krakowie:			
		<i>a) na utrzymanie</i>	12.000	—	
		<i>b) „ wewnętrzne urządzenie Instytutu (jednorazowo)</i>	—	6.000	
		Do przeniesienia . . .	176.400	195.998	—
			1,470.671	130.323	1,600.994

Preliminarz na rok 1913.

Wy- nikłość z roku 1911	Kwota prelimino- wana na rok 1912	W y j a ś n i e n i a
K o r o n y		
1,239.759	1.428.240	Pozycja zamieszczona ze względu na wynik z r. 1911.
91.672	58.800	
4.800	4.800	
—	1.500	
2.000	2.000	
400	—	Uzasadnienie podwyższenia znajduje się w sprawozdaniu Pa- tronatu rękodzieł.
98.872	67.100	
100.000	100.000	
—	30.000	
40.000	—	
41.250	65.000	Kredyt wyższy z powodu wzrostu rzeczywistych kosztów urządzenia tych kursów i większej ich liczby.
9.659	10.000	
2.400	2.400	
30.000	30.000	
20.000	20 000	
9.000	9.000	Wedle planu umorzenia do LW. 73019/1910.
3.000	6.000	
—	3.000	
8.000	12.000	
4.998	4.998	
8.000	12.000	Uzasadnienie znajduje się w sprawozdaniu Patronatu rękodzieł.
—	—	
276.307	304.398	
1,338.631	1,495.340	

Liczba		Poszczególnienie	Wniosek na rok 1913		
rubryki	pozycyl		zwy- czajne	nadzw- yczajne	razem
K o r o n y					
XII.		Z przeniesienia . . . }	1.470.671	130.323	1,600.994
			176.400	195.998	
218		Instytut technologiczny Izby handlowej we Lwowie :			
		a) na utrzymanie	10.000	—	
		b) „ umorzenie pożyczki 108.200 K na budowę (VI. i VII./108 rata) . . .	—	4.989	
219		Instytut popierania przemysłu gminy miasta Krakowa :			
		a) na utrzymanie	10.000	—	
		b) „ umorzenie pożyczki 159.000 K na budowę gmachu	—	8.268	
220		Spółkowe warsztaty kapelusznicze w My- ślenicach :			
		a) na utrzymanie dyrektora	—	8.100	
		b) „ „ instruktora	—	2.400	
		c) reszta kosztów urządzenia maszyno- wego	—	12.500	
		d) na umorzenie pożyczki 70.000 K na budowę i urządzenie warsztatów (IV. i V./35 rata)	—	6.400	
221		Spółka tkaczy w Ludwikówce :			
		a) na utrzymanie instruktora	2 400	—	
		b) „ umorzenie pożyczki 10.000 K (II. i III. rata)	—	520	
222		Spółka kuśnierzy i białoskórników w Ty- śmienicy :			
		a) umorzenie pożyczki 52.600 K na 51 lat	—	2.680	
		b) na dalsze rozszerzenie warsztatów (rata wstępna od zaciągnąć się ma- jącej pożyczki 50.000 K)	—	2.700	
222a)		Spółka kowalska w Sułkowicach na bu- dowę magazynów (jednorazowo) .	—	—	
223		Towarzystwo tkackie w Kosowie, na umo- rzenie pożyczki 80.000 K na budowę tkalni mechanicznej	—	4.160	
224		Mechaniczne warsztaty tkackie w Wilamo- wicach, na umorzenie pożyczki 52.000 K na budowę	—	2.704	
225		Związek Stowarzyszeń rękodzielniczych we Lwowie — (Izba rękodzielnicza)	2.000	—	
			200.800	251.459	—
		Do przeniesienia . . . }	1,470.671	130.323	1,600.994

Preliminarz na rok 1913.

Wy- nikłość z roku 1911	Kwota prelimino- wana na rok 1912	W y j a ś n i e n i a
K o r o n y		
1,338.631	1.495.340	
276.307	304.398	
6.000	6.000	Uzasadnienie znajduje się w sprawozdaniu Patronatu dla rękodzieł i drobnego przemysłu.
4.265	4.989	Wedle planu umorzenia do LW. 116.909/1910.
6.000	6.000	Wyjaśnienie w sprawozdaniu rękodzieł Patronatu.
—	8.100	Wedle planu umorzenia tej pożyczki.
10.600	8.100 2.400	
	12.500	
3.360	6.600	Wedle planu umorzenia do LW. 17.186/1911.
1.981	2.400	
500	500	Wyjaśnienie jak przy poz. 145.
—	2.700	Wedle planu umorzenia tej pożyczki.
1.345	2.700	Wedle planu umorzenia do LW. 118.114/1911 i 131.935/911.
—	5.000	Odpada jako kredyt jednorazowy.
—	4.000	Stosownie do stopy procentowej przyjętej w Banku krajowym przy pożyczkach komunalnych.
—	2.704	
2.000	2.000	
312.358 1,338.631	381.091 1,495.340	

Liczba		Poszczególnienie	Wniosek na rok 1913		
rubryki	pozyty		zwy- czajne	nadzw- yczajne	razem
			K o r o n y		
XII.		Z przeniesienia . . . {	1.470.671	130.323	1.600.994
			200.800	251.459	
226		Związek Stowarzyszeń rękodzielniczych w Krakowie — (Izba rękodzielnicza):			
		a) na utrzymanie	2.000	—	
		b) „ umorzenie pożyczki 65.000 K na budowę „Domu rękodzielniczego“	—	3.380	
227		Stowarzyszenia rzemieślnicze we Lwowie i Krakowie (ryczałt)	4.000	—	
228		Stowarzyszenia rzemieślnicze na prowincyi	4.000	—	
229		Stowarzyszenie kobiet „Pomoc przemysłowa“ we Lwowie	800	—	
230		Polski Związek katolickich uczniów rękodzielniczych w Krakowie	500	—	
231		Towarzystwo im. św. St. Kostki, opieki nad terminatorami we Lwowie	500	—	
232		Na bursy dla młodzieży rzemieślniczej (ryczałt)	20.000	—	
233		Bursa im. Dekerta we Lwowie:			
		a) stała subwencya	2.250	—	
		b) anuiteta na spłatę pożyczki 25.000 K zaciągniętej na wybudowanie własnego domu	—	1.300	
233a)		Płace urzędników kraj. Komisji przemysłowej	—	—	
		Suma działu III.	234.850	256.139	490.989
		Ogółem suma wydatków	1.705.521	386.462	2.091.983

Preliminarz na rok 1913.

Wy- nikłość z roku 1911	Kwota prelimino- wana na rok 1912	W y j a ś n i e n i a
K o r o n y		
1.338.631	1,495.340	
312.358	381.091	
2.000	2.000	Wyjaśnienie jak przy poz. 145.
—	3.000	
4.050	4.000	Wyjaśnienie w sprawozdaniu Patronatu dla rękodzieł i drob- nego przemysłu.
—	—	
800	800	
500	500	
—	500	Uzasadnienie znajduje się w sprawozdaniu Patronatu dla rękodzieł i drobnego przemysłu.
13.000	18.000	
—	2.250	Stosownie do przyjętej stopy procentowej w Banku krajo- wym przy pożyczkach komun.
—	650	
13.719	—	Pozycję tę wstawiono ze względu na wynikłość r. 1911.
346.427	412.791	Na rok 1913. preliminuje się ogółem w rubr. XII. wydatki w sumie 2 091.983 K w porównaniu więc z budżetem r. 1912 w sumie 1,908.131 „ preliminuje się na r. 1913. ogółem <i>więcej</i> o 183 852 „ Wykazany wyżej wzrost wydatków powstał głó- wnie wskutek: 1. założenia 11 nowych szkół przemysłowych uzu- pełniających typu ogólnego i zawodowego (na co preli- minuje się <i>więcej</i> o 54.856 K.) 2. wzrostu potrzeb kraj. szkół przem. i kupieckich, 3. założenia 6 nowych szkół uzupełniających han- dlowych (kupieckich), 4. zwiększenie dotacyi na fundusz rękodzielniczy. Po potrąceniu z preliminowanych wy- datków na rok 1913, w sumie j. w. 2,091,983 K dochodów rubr. XII. w sumie 769 688 „ okazuje się w rubr. XII. fund. kraj. na rok 1913. wydatek (netto) w sumie 1,322 295 K w porównaniu z budżetem r. 1912. (netto) w sumie 1,164.627 „ preliminuje się na r. 1913 ogółem (netto) <i>więcej</i> o 157.668 K
1,685.058	1 908 131	

Liczba		Poszczególnienie	Wniosek na rok 1913		
rubryki	pozycyi		zwy- czajne	nadzw- yczajne	razem
K o r o n y					
XII.		Dochody.			
		I. Szkolnictwo przemysłowe i handlowe.			
		A) Szkoły przemysłowe uzupełniające.			
		a) krajowe:			
	1	Andrychów	1.950	—	
	2	Biała, w śródmieściu	5.634	—	
	3	„ im. Tadeusza Kościuszki	4.513	—	
	4	Biecz	1.422	—	
	5	Bochnia	2.140	—	
	6	Brody	2.988	—	
	7	Brzesko	1.978	—	
	8	Brzeżany I. (ogólna)	2.132	—	
	9	„ II. (dla murarzy)	946	—	
	10	Buczacz	2.337	—	
	11	Chrzanów	4.298	—	
	12	Dębica	2.030	—	
	13	Drohobycz	7.137	—	
	14	Gorlice	3.431	—	
	15	Jarosław	2.253	—	
	16	Jasło	2.914	—	
	17	Jaworzno	3.223	—	
	18	Kalwarya	1.613	—	
	19	Kałusz	2.043	—	
	20	Kęty	1.997	—	
	21	Kolbuszowa	1.410	—	
	22	Kołomyja, I. im. Sobieskiego	6.055	—	
	23	„ II. „ S. Szczepanowskiego	4.451	—	
	24	Kraków, przy pl. Matejki (im. św. Flo- ryana)	4.023	—	
	25	„ przy ul. Lubomirskiego (im. św. Mikołaja)	5.145	—	
	26	„ na Smoleńsku	5.349	—	
	27	„ na Kaźmierzu	5.487	—	
	28	„ przy ul. Dietla (im. Ces. Fran- ciszka Józefa)	5.068	—	
	29	„ (dla ślusarzy) na Kleparzu	3.907	—	
	30	„ (dla stolarzy) „ „	3.854	—	
	31	„ żeńska I przy ul. Krupniczej	2.688	—	
	32	„ żeńska II. na Kazimierzu	1.843	—	
	33	Krosno	2.008	—	
	34	Krzeszowice	1.930	—	
	35	Leżajsk	1.984	—	
	36	Lwów, im. Kordeckiego	5.267	—	
	37	„ „ św. Antoniego	4.710	—	
	38	„ „ króla Sobieskiego	4.630	—	
	39	„ „ Elżbiety	3.318	—	
		Do przeniesienia	130.106	—	

Preliminarz na rok 1913.

Wy- nikłość z roku 1911	Kwota prelimino- wana na rok 1912	W y j a ś n i e n i a	
K o r o n y			
—	1.893		
4.803	5.090		
—	2.650		
—	—		
1.945	2.415		
2.787	2.931		
1.568	1.978		
1.841	2.122		
—	950		
2.177	2.711		
3.567	4.048		
2.015	2.020		
4.816	6.608		
2.302	3.130		
2.407	2 253		
2.354	2.915		
—	2.288		
1.317	1.580		
2.469	1.967		
1.847	1.997		
—	—		
} 8.585	6.032	Poz. 1—88. (Szkoły przemysłowe uzupełniające, pozostające na etacie kraju). Preliminuje się na rok 1913. ogółem <i>więcej</i> o 35.944 K na podstawie dołączonych prelinarzy szczegółowych.	
	4.460		
	8.136		
	5.145		
24.628	4.430		
	6.124		
	3.676		
—	—		
—	—		
—	2.560		
—	—		
1.796	1.908		
1.772	1.708		
1.768	1.984		
	5 043		
	4 912		
	4 749		
	2.374		
76.764	114.787		

Liczba		Poszczególnienie	Wniosek na rok 1913		
rubryki	pozycyi		zwy- czajne	nadzw- yczajne	razem
			K o r o n y		
XII.		Z przeniesienia	130.106	—	
	40	Lwów, im. Sienkiewicza	4.198	—	
	41	„ „ św. Marcina	5.200	—	
	42	„ „ Mickiewicza	3.086	—	
	43	„ „ Piramowicza	3.294	—	
	44	„ „ Staszica	7.030	—	
	45	„ „ Czackiego	3.818	—	
	46	„ „ Mickiewicza (żeńska)	3.932	—	
	47	„ „ św. Anny (żeńska)	4.006	—	
	48	„ „ „ „ (drukarska)	2 318	—	
	49	„ „ Maryi Magdaleny (ślusarska)	2 292	—	
	50	„ „ Konarskiego	2.291	—	
	51	„ „ M. Bernsteina (izrael.)	3.750	—	
	52	Łańcut	1.758	—	
	53	Mielec	1.422	—	
	54	Myślenice	1.948	—	
	55	Nisko	1.930	—	
	56	Nowy Sącz	6.018	—	
	57	„ Targ	1.902	—	
	58	Oświęcim	1.936	—	
	59	Podgórze	7.369	—	
	60	Przemysł I. w śródmieściu	4.082	—	
	61	„ II. na przedmieściu lwow.	3.712	—	
	62	„ (żeńska)	1.645	—	
	63	Przeworsk	2.117	—	
	64	Radomyśl	1.356	—	
	65	Rozwadów	1 960	—	
	66	Rzeszów I. męska	4 644	—	
	67	„ II. żeńska	2.657	—	
	68	Sambor	2.063	—	
	69	Sanok	3.885	—	
	70	Sokal	2.506	—	
	71	Sokołów	2.020	—	
	72	Stanisławów	3.755	—	
	73	Stary Sambor	2.273	—	
	74	Stary Sącz	2.136	—	
	75	Stryj	3.656	—	
	76	Strzyżów	1.566	—	
	77	Tarnobrzeg	2.040	—	
	78	Tarnopol	2.548	—	
	79	Tarnów	4.984	—	
	80	„ (II. szkoła)	1.410	—	
	81	Turka (nad Stryjem)	3.451	—	
	82	Tustanowice (Wolanka)	1.422	—	
	83	Wadowice	3.150	—	
	84	Wieliczka	2.255	—	
	85	Zator	1.814	—	
	86	Złoczów	2.429	—	
		Do przeniesienia	271.140	—	—

Preliminarz na rok 1913.

Wy- nikłość z roku 1911	Kwota prelimino- wana na rok 1912	W y j a ś n i e n i a
K o r o n y		
76.764	114.787	Wyjaśnienie jak na poprzedniej stronie.
	4.318	
	4.976	
	3.059	
	4.998	
40.240	5.408	
	2 650	
	2.688	
	2.560	
—	2.224	
—	1.812	
—	—	
3.991	3.750	
1.618	1.758	
—	—	
1.912	1.948	
—	1.926	
5.547	5.804	
1.767	1.902	
1.525	1.709	
4.312	5.909	
}	4.317	
	3.632	
—	—	
—	1.918	
—	—	
—	1.893	
3.364	3.982	
—	2.136	
1.546	2.043	
2.335	3.757	
2.152	2.180	
—	1.893	
3.455	3.755	
1.898	2.092	
1.981	2.136	
2.642	3.399	
1.443	1.541	
1.876	2.040	
2.934	2.547	
4.071	4.272	
—	—	
2.096	2.791	
—	—	
2.523	2.716	
2.070	2.255	
—	1.294	
2.206	2.429	
182.163	235.204	

Liczba		Poszczególnienie	Wniosek na rok 1913		
rubryki	pozycyi		zwy- czajne	nadzw- yczajne	razem
			K o r o n y		
XII.		Z przeniesienia . . .	271.140	—	
	87	Żółkiew	2.061	—	
	88	Żywiec	2.885	—	
		Suma dochodów poz. 1—88 .	276.086	—	
	90	Subwencya państwowa na uzupełnienie przyborów i druki	1.000	—	
	91	Subwencya państwowa na zakupywanie podręczników dla absolwentów szkół i bibliotek	2.000	—	
	92	Subwencya państwowa na nowo założyć się mające szkoły i oddziały handlowe .	4.000	—	
	93	Subwencya państwowa na remuneracye dla kierowników i nauczycieli . . .	2.000	—	
	94	Subwencya państwowa na ogniska i skio-ptykony	1.500	—	
		b) subwencyonowane:			
	94a)	Kraków, cukierników i piernikarzy . . .	—	—	
	94b)	„ rzeźników i masarzy	—	—	
	94c)	„ gospodnio szynkarska	—	—	
	94d)	„ drukarzy i litografów	—	—	
	94e)	„ piekarzy	—	—	
	94f)	„ krawczyń	—	—	
	94g)	„ modniarska	—	—	
	94h)	„ introligatorów i pudełkarzy . . .	—	—	
	94i)	Lwów, fryzyerów	—	—	
	94k)	„ gospodnio szynkarska	—	—	
	94l)	„ cukierników	—	—	
	94m)	Przemysł, na Władyczu (żeńska) . . .	—	—	
		Suma grupy A) . . .	286.586	—	286.586
		B) Szkoły przemysłowe zawodowe.			
		a) krajowe:			
	95	Brzesko, szkoła koszykarska	4.545	—	
	96	Brzostek, „ „	4.954	—	
	96a)	Gdów	—	—	
	97	Leżajsk, „ „	9.790	—	
	98	Lwów, centralna szkoła koszykarska . .	15.148	—	
	99	Zator, szkoła koszykarska	5.666	—	
	100	Bobowa, szkoła koronkarska	3.293	—	
	101	Zakopane, szkoła „ „	7.526	—	
	102	Maków „ hafciarska	5.222	—	
	103	Krosno „ tkacka	9.543	—	
	104	Gliniany, warsztat tkacki	5.765	—	
	104a)	Gorlice, „ „	—	—	
		Do przeniesienia . . .	71.452	—	—
			286.586	—	286.586

Preliminarz na rok 1913.

Wy- nikłość z roku 1911	Kwota prelimino- wana na rok 1912	W y j a ś n i e n i a	
K o r o n y			
182.163	235.204	Wyjaśnienie jak na poprzedniej stronie.	
1.959	2.053		
1.856	2.885		
185.978	240.142		
—	1.000		
—	2.000	Na podstawie żądania Wydziału krajowego przedstawionego c. k. Rządowi.	
4.373	12.000		
—	3.000		
—	3.000		
—	500		
—	900		
—	700		
—	1.000		
—	1.000		
—	1.000		
—	500	Od r. 1912. począwszy c. k. Rząd nie wypłaca subwencji na szkoły przemysłowe subwencyonowane jak dotychczas Wydziałowi krajowemu tylko szkołom wprost. Wobec tego subwencji tych nie wprowadza się do preliminarza funduszu krajowego na r. 1913.	
—	1.000		
9.204	800		
—	1.200		
—	1.000		
—	500		
199.555	271.242		
5.138	4.512		Poz. 108—135. (Krajowe szkoły przemysłowe zawodowe). Pre- liminuje się na rok 1913. ogółem <i>więcej</i> o 7.478 na podstawie wyjaśnień, zamieszczonych w szczegółowych preliminarzach szkół dołączonych jako alegaty do ni- niejszej rubryki.
4.994	4.743		
10.237	—		
10.100	8.136		
8.845	17.867		
5.619	5.760		
2.990	3.620		
5.806	7.380		
4.289	5.009		
8.786	8.280		
3.290	4.365		
2.974	—		
73.068	69.672		
199.555	271.242		

Liczba		Poszczególnienie	Wniosek na rok 1913		
rubryki	pozycyi		zwy- czajne	nadzw- yczajne	razem
			K o r o n y		
XII.		Z przeniesienia	286.586	—	286.586
			71.452	—	
	105	Kosów, warsztat tkacki	4.013	—	
	106	Łańcut, „ „	4.433	—	
	107	Rakszawa, szkoła sukiennicza	10.650	—	
	108	Grybów, warsztat kołodziejski	24.503	—	
	109	Grzymałów, „ „	15.521	—	
	110	Kamionka strumiłowa, szkoła kołodziejska i ciesielska	17.747	—	
	111	Tłumacz, szkoła kołodziejska	17.100	—	
	112	Kalwarya, szkoła stolarska	16.687	—	
	113	Stanisławów, szkoła stolarska	24.874	—	
	114	Jaworów, warsztat wyrobu zabawek	32.627	—	
	115	Kołomyja, szkoła garncarska	11.607	—	
	116	Podgórze, kursa przemysłu ceramicznego	6.465	—	
	117	Kołomyja, szkoła szewska	9.090	—	
	118	Stary Sącz, warsztat szewski	16.512	—	
	119	Witków, warsztat szewski	8.410	—	
	120	Drohowyże, szkoła rzemiosł w Zakładzie hr. St. Skarbka	89.149	—	
	121	Lwów, ceramiczna stacya doświadczalna	1.000	—	
	122	„ mechaniczna „ „	4.000	—	
		Suma dochodów poz. 108—123	385.840	—	
	123	Zwroty zaliczek na płace dla personalu kraj. szkół przemysłowych	3.000	—	
	124	Zwrot długu b. kierownika szkoły szew- skiej w Starym Sączu	600	—	
		b) subwencyonowane:			
	124a)	Albigowa, pracownia koszykarska	—	—	
	124b)	Bilinka, „ „	—	—	
	124c)	Czerwona Wola, szkoła koszykarska	—	—	
	124d)	Chyszewice, pracownia koszykarska	—	—	
	124e)	Gdów, „ „	—	—	
	124f)	Milczyce „ „	—	—	
	124g)	Rudki, szkoła koszykarska	—	—	
	124h)	Siekierzyce, szkoła koszykarska	—	—	
	124i)	Żurawno, pracownia koszykarska	—	—	
124k)	Wielowieś, pracownia koszykarska	—	—		
124l)	Budzanów, warsztat tkacki	—	—		
124m)	Czernelica, pracownia tkacka	—	—		
124n)	Korczyna, „ „	—	—		
124o)	Wilamowice, „ „	—	—		
124p)	Żwiniacz, „ „	—	—		
124r)	Jaworów, szkoła koronkarska	—	—		
124s)	Kańczuga, „ „	—	—		
	Do przeniesienia	389.440	—	—	
		286.586	—	286.586	

Preliminarz na rok 1913.

Wy- nikłość z roku 1911	Kwota prelimino- wana na rok 1912	W y j a ś n i e n i a
K o r o n y		
199 555	271.242	Wyjaśnienie jak na poprzedniej stronie.
73.068	69.672	
2.000	3.146	
3.100	4 526	
9.219	10.816	
19.539	20.445	
13.282	13.786	
10.823	16.946	
9.885	16.896	
9.630	17.973	
14.259	24.863	
30.044	33.326	
6.911	12.253	
4.839	6.116	
8.339	9.376	
15.848	17.012	
8.052	8.197	
80.238	89 013	
647	1.000	
5.270	3.000	
324.993	378.362	Wyjaśnienie jak przy poz. 94 a.
4.455	3.000	
—	600	
408	400	
328	400	
1.640	2.000	
472	400	
—	800	
330	400	
480	1.200	
328	400	
656	—	
350	400	
350	600	
—	600	
1 500	1.800	
1.100	1.600	
200	600	
900	1.200	
848	1.600	
339.338	396.362	
199.555	271 242	

Liczba		Poszczególnienie	Wniosek na rok 1913		
rubryki	pozycyi		zwy- czajne	nadzw- yczajne	razem
XII.		Z przeniesienia . . {	286.586	—	286.586
			389.440	—	—
	124t)	Myślenice, warsztat kapelusznicy	—	—	
	124u)	Miejsce Piastowe, warsztaty rzemieślnicze Towarzystwa „Powściągliwość i Praca“	—	—	
	124w)	Oświęcim, szkoła rzemieślnicza OO. Salezjanów	—	—	
	124y)	Pawlikowice, warsztaty rzemieślnicze Towarzystwa „Powściągliwość i Praca“	—	—	
	124z)	Kuliki, szkoła zabawkarska	—	—	
		Suma grupy B) . .	389.440	—	389.440
		C) Krajowe szkoły kupieckie.			
	125	Brody, krajowa szkoła kupiecka	23.600	—	
	126	Tarnów, „ „ „	23.262	—	
	127	Kraków, szkoła uzupełn. handlowa męska	1.300	—	
	128	„ „ „ „ żeńska	1.300	—	
	129	„ „ „ „ na Ka- zimierzu męska	1.300	—	
	130	Nowy Sącz, szkoła uzupełniająca handlowa	1.300	—	
	131	Podgórze, „ „ „	1.300	—	
	132	Rzeszów, „ „ „	1.300	—	
	133	Subwencya państwowa na założyć się mające szkoły kupieckie	6.000	—	
	134	Spodziewane subwencye od czynników lokalnych na szkoły kupieckie założyć się mające	6.000	—	
		Suma grupy C) . .	66.662	—	66.662
		Suma działu I. . .	742.688	—	742.688
		II. Różne dochody: mianowicie zwroty pożyczek na cele przemysłowe i subwencye na kursy majsterskie.			
	135	Przemysł, Konwent PP. Benedyktynek, zwrot pożyczki 10.000 K na budowę szkoły robót kobiecych po 600 K rocznie (ostatnia rata)	—	600	
	136	Sniatyn, Wydział powiatowy, zwrot pożyczki na zakupno realności dla b. krajowej szkoły koszykarskiej w Dźurowie, w kwocie 6.000 K, spłacalnej po 400 K rocznie	—	400	
	137	Splata pożyczek bezprocentowych na cele drobnego przemysłu i rzemiosł . .	—	2.000	
		Do przeniesienia . . {	742.688	3.000	—
				—	742.688

Preliminarz na rok 1913.

Wy- nikłość z roku 1911	Kwota prelimino- wana na rok 1912	W y j a ś n i e n i a
K o r o n y		
199.555	271.242	Wyjaśnienie jak na stronie poprzedniej.
339.338	396.362	
900	1.400	
300	1.000	
1.500	3.000	
500	1.000	
400	600	
342.938	403.362	Kraj. szkoły kupieckie nowoorganizowane. Do dochodów wstawia się opłaty uczniów, subwencję gminy i Rządu. Wstawia się $\frac{1}{3}$ część kosztów utrzymania szkół uzupełniających jako spodziewaną subwencję od c. k. Rządu. Stosownie do żądania Wydziału krajowego przedstawionego c. k. Rządowi i czynnikom lokalnym.
—	—	
—	—	
—	—	
—	—	
—	—	
—	—	
—	—	
—	—	
—	—	
542.493	674.604	Z powodu udzielenia większej ilości pożyczek.
6000	600	
405	400	
5.460	1.500	
6.465	2.500	
542.493	674.604	

Fundusz krajowy.

Rubryka XII. Przemysł i rękodzieła.

Liczba		Poszczególnienie	Wniosek na rok 1913		
rubryki	pozycyi		zwy- czajne	nadzw- yczajne	razem
			K o r o n y		
XII.		Z przeniesienia . . .	742.688	—	742.688
	138	Subwencya państwa na kursa majster- skie t. j. $\frac{1}{3}$ część preliminowanych kosztów tych kursów	— 20.000	3.000 —	 —
	139	Spodziewane subwencye na kursy majster- skie od czynników lokalnych . . .	4.000	—	
		Suma działu II. . .	24.000	3.000	27.000
		<u>Ogółem suma dochodów .</u>	<u>766.688</u>	<u>3.000</u>	<u>769.688</u>

Preliminarz na rok 1913.

Wy- nikłość z roku 1911	Kwota prelimino- wana na rok 1912	W y j a ś n i e n i a
K o r o n y		
542.493	674.604	<i>Więcej, z powodu większej liczby kursów urządzić się ma- jących.</i>
6.465	2.500	
—	18.000	
—	4.000	
6.465	24.500	
548.958	699.104	Na rok 1913. preliminarzuje się w rubr. XII. do- chody w sumie 769.688 K w porównaniu z budżetem r. 1912 w sumie 699.104 „ preliminarzuje się na r. 1913. ogółem <i>więcej</i> o 70.584 K ze wzrostem bowiem liczby szkół uzupełniających wzrośnie subwencya c. k. Rządu i czynników lokal- nych udzielana w $\frac{1}{3}$ części kosztów utrzymania tych szkół; a wzrost wydatków na krajowe szkoły przemy- słowe, jak również powstanie 2 szkół kupieckich i 6 szkół uzupełniających handlowych uzasadnia żądanie i wypłatę wyższych na ten cel subwencyi c. k. Rządu i czynników lokalnych.

WYKAZ

**kosztów utrzymania szkół przemysłowych uzupełniających
wedle rachunków za rok kalendarzowy 1911.**

a) krajowych.

l. porz.	Miejscowość	Dotacya kraju		Subwencya państwa		Subwencya czynników lokalnych		Razem	
		K	h	K	h	K	h	K	h
1	Biała	2.557	—	2.032	—	2.771	—	7.360	—
2	Bochnia	1.414	—	935	—	1.010	—	3.359	—
3	Brody	1.235	—	987	—	1.800	—	4.022	—
4	Brzesko	1.773	—	968	—	600	—	3.341	—
5	Brzeżany	1.386	—	1.141	—	700	—	3.227	—
6	Buczacz	1.630	—	1.043	—	1.134	—	3.807	—
7	Chrzanów	3.296	—	1.667	—	1.900	—	6.863	—
8	Dębica	1.491	—	1.165	—	850	—	3.506	—
9	Drohobycz	4.038	—	2.926	—	1.890	—	8.854	—
10	Gorlice	2.773	—	1.165	—	1.137	—	5.075	—
11	Jarosław	914	—	1.150	—	1.257	—	3.321	—
12	Jasło	2.590	—	1.314	—	1.040	—	4.944	—
13	Kalwarya	802	—	595	—	722	—	2.119	—
14	Kałuż	323	—	1.269	—	1.200	—	2.792	—
15	Kęty	1.024	—	849	—	998	—	2.871	—
16	Kołomyja I. Sobieskiego	5.731	—	3.573	—	5.012	—	14.316	—
17	Kołomyja II. St. Szczepanowskiego								
18	Kraków, na Kleparzu								
19	„ przy ul. Lubomirskich								
20	„ na Smoleńsku	18.099	—	10.386	—	14.242	—	42.727	—
21	„ „ Kazimierzu	22.041	—	18.289	—	20.565	—	60.895	—
22	„ przy ul. Dietla								
23	Krosno								
24	Krzeszowice	432	—	918	—	854	—	2.204	—
25	Leżajsk	939	—	918	—	850	—	2.707	—
26	Lwów, Kordeckiego	22.041	—	18.289	—	20.565	—	60.895	—
27	„ św. Antoniego								
28	„ kr. Sobieskiego								
29	„ Elżbiety								
30	„ Konarskiego								
31	„ św. Marcina								
32	„ Mickiewicza								
33	„ Piramowicza								

L. porz.	Miejscowość	Dotacja kraju		Subwencja państwa		Subwencja czynników lokalnych		Razem	
		K	h	K	h	K	h	K	h
34	Lwów, Staszica								
35	„ Mickiewicza żeńska								
36	„ św. Anny								
37	„ Sienkiewicza								
38	„ św. Maryi Magdaleny								
39	„ izr. im. M. Bernsteina	1.092	—	808	—	3.182	—	5.082	—
40	Łańcut	1.205	—	1.078	—	540	—	3.823	—
41	Myślenice	967	—	912	—	1.000	—	2.879	—
42	Nowy Sącz	3.523	76	2.947	—	2.877	24	9.357	—
43	Nowy Targ	1.017	—	923	—	844	—	2.784	—
44	Oświęcim	1.129	—	595	—	930	—	2.654	—
45	Podgórze	2.858	76	1.784	—	2.705	24	7.448	—
46	Przemyśl I. śródmieście	6.444	—	3.895	—	2.000	—	12.339	—
47	„ II. przedm. lwow.								
48	Rzeszów	2.658	75	1.414	—	2.227	25	6.300	—
49	Sambor	1.420	—	796	—	752	—	2.968	—
50	Sanok	3.286	75	1.297	—	1.315	25	5.890	—
51	Sokal	969	—	2.102	—	1.050	—	3.121	—
52	Stanisławów	2.861	—	2.341	—	1.114	—	6.116	—
53	Stary Sambor	1.551	—	1.098	—	300	—	3.449	—
55	Stary Sącz	1.340	—	881	—	1.100	—	3.321	—
55	Stryj	1.414	—	1.162	—	1.480	—	4.056	—
56	Strzyżów	1.013	—	779	—	664	—	2.456	—
57	Tarnopol	1.354	—	1.162	—	1.772	—	4.288	—
58	Tarnów	2.843	75	1.621	—	2.727	25	7.192	—
59	Tarnobrzeg	1.247	—	876	—	1.000	—	3.123	—
60	Turka	1.682	—	1.296	—	800	—	3.772	—
61	Wadowice	1.431	—	923	—	1.600	—	3.954	—
62	Wieliczka	1.479	—	1.220	—	850	—	2.340	—
63	Złoczów	910	—	1.406	—	800	—	3.102	—
64	Żółkiew	987	—	959	—	1.000	—	2.046	—
65	Żywiec	2.804	—	1.033	—	818	—	4.660	—
	Razem	125.120	77	88.399	—	97.578	23	311.098	—

b) szkół krajowych nowozałożonych.

1	Andrychów	1.082	—	318	—	—	—	1.400	—
2	Biała im. T. Kościuszki	982	—	318	—	—	—	1.300	—
3	Brzeżany (murarska)	500	—	850	—	—	—	1.350	—
4	Przeworsk	249	—	751	—	—	—	1.000	—
5	Jaworzno	2.514	—	750	—	—	—	3.264	—
6	Nisko	582	—	318	—	—	—	900	—
7	Rozwadów	832	—	318	—	—	—	1.150	—
8	Sokołów	582	—	318	—	—	—	900	—
	Razem	7.323	—	3.941	—	—	—	11.264	—

c) wydatki ogólne.

L. porz.	Miejscowość	Dotacja kraju		Subwencja państwa		Subwencja czynników lokalnych		Razem	
		K	h	K	h	K	h	K	h
1	Uzupełnienie przyborów i druki .	3.610	78	—	—	—	—	3.610	78
2	Podręczniki dla absol. szk. i bibl.	4.500	—	—	—	—	—	4.500	—
3	Nagrody za rysunki	1.008	—	—	—	—	—	1.098	—
4	Nieprzewidziane oddz. równorz. .	2.000	—	—	—	—	—	2.000	—
5	Remuneracye na kształcenie naucz. szkół przem. uzup.	300	—	—	—	—	—	300	—
	Razem . .	11.418	78	—	—	—	—	11.418	78

d) szkół przemysłowych (zawodowych).

1	Kraków, cukiernik. i piernikarzy .	700	—	750	—	—	—	1.450	—
2	„ rzeźników i masarzy . .	300	—	750	—	—	—	1.050	—
3	„ gospodnio-szynkarskie .	—	—	750	—	—	—	750	—
4	„ drukarzy i litogr.	1.002	43	750	—	—	—	1.752	43
5	„ piekarzy (za r. 1910) . .	431	87	—	—	—	—	431	87
	„ „ (za r. 1911) . .	985	—	750	—	—	—	1.735	—
6	„ introligatorów (za r. 1910)	165	—	—	—	—	—	165	—
	„ „ (za r. 1911)	1.138	84	750	—	—	—	1.888	84
7	„ krawczyń	1.325	—	750	—	—	—	2.135	—
8	„ modniarek	407	—	318	—	—	—	725	—
9	Lwów, cukierników	1.046	—	750	—	—	—	1.796	—
10	„ gospodnio-szynkar.	900	—	750	—	—	—	1.650	—
11	„ fryzyerów i perukarzy . .	400	—	750	—	—	—	1.150	—
12	Przemyśl, żeńska na Wład. . . .	500	—	750	—	—	—	1.250	—
13	Tarnopol, szkoła handl.	500	—	—	—	—	—	500	—
	Razem . .	9.861	14	8.568	—	—	—	18.499	14
	Ogółem a—d . .	153.723	—	100.908	—	97.578	23	352.209	92

e) subwencja państwa dla nowych szkół za r. 1911. pobrana w r. 1912.

1	Zator	—	—	750	—	—	—	750	—
2	Lwów, im. Czackiego	—	—	750	—	—	—	750	—
3	Kraków, żeńska	—	—	318	—	—	—	318	—
4	Rzeszów, żeńska	—	—	318	—	—	—	318	—
5	Lwów, im. św. Anny	—	—	318	—	—	—	318	—
6	„ „ M. Magdaleny	—	—	318	—	—	—	318	—
	Razem . .	—	—	2.772	—	—	—	2.772	—
	Suma a—e . .	153.723	69	103.680	—	97.578	23	354.981	92

FREKWENCYA

szkół przemysłowych uzupełniających w roku szkolnym 1911/12.
(wedle wpisów.)

A) Szkoły krajowe:

L. p.	Siedziba szkoły	Klasy przemysłowe		Klasy handlowe			Kurs rysunkowy dla absol- wentów	Razem
		przygotowawcza :	I.	II.	przygotowawcza	I.	II.	
1	Andrychów	—	52	21	—	—	—	73
2	Biała im. Kościuszki	63	51	33	—	—	—	147
3	Biała	50	51, 57	61	—	30	31	280
4	Bochnia	38	55	30	—	—	—	123
5	Brody	43	28	22	—	—	—	93
6	Brzesko	35	52	21	—	—	—	108
7	Brzeżany	49	29	28	—	—	—	106
8	" murarska	—	—	43	—	—	—	43
9	Buczacz	34	43	40	—	—	—	117
10	Chrzanów	30, 31	34, 34	30, 25	—	—	—	184
11	Dębica	36	48	32	—	—	—	116
12	Drohobycz	34, 40	46, 41, 29	31, 22, 43	—	16	8	310
13	Gorlice	62	50, 46	43	—	—	—	201
14	Jarosław	41	47	40	—	—	—	128
15	Jasło	35	31, 33	44	—	—	—	143

16	Jaworzno	56	46, 48	26, 31	—	—	—	207
17	Kalwarya	40	22	16	—	—	—	78
18	Kałuż	22	26	21	—	—	—	69
19	Kąty	21	34	25	—	—	—	80
20	Kołomyja, im. Sobieskiego	28	30, 24	30, 30	—	27	—	202
21	Kołomyja, im. Szczepanowskiego	39	30, 32	34, 30	—	—	—	165
22	Kraków, św. Floryana na Kleparzu	54, 55	49, 52, 45, 59	55, 43, 45, 41	—	—	29	527
23	" " Mikołaja ul. Lubomirskich	46, 46	40, 42	33, 34	—	—	—	241
24	" " na Smoleńsku	43, 33, 50	47	24	—	—	23	220
25	" " na Kaźmierzu	35, 39, 35	39, 48	44	—	—	16	464
26	" " im. Franc. Józefa, ul. Dietla	37, 37	31, 30	29	—	30	—	162
27	" " żeńska	49	37	—	—	—	—	86
28	Krosno	34	29	28	—	—	—	91
29	Krzyszowice	—	36	28	—	—	—	64
30	Leżajsk	21	27	29	—	—	—	77
31	Lwów, Kordeckiego	31	39, 42, 33, 40	35, 31	—	—	—	211
32	" " św. Antoniego	34	38	26	—	—	—	98
33	" " Sobieskiego	36	42	—	—	—	—	78
34	" " Elżbiety	—	40	28	—	—	—	68
35	" " Steniewiczza	44	34, 33	37, 36	—	—	—	140
36	" " św. Marcina	35	46	47, 39	—	—	—	173
37	" " Mickiewiczza	—	47, 45	31	—	—	—	112
38	" " Piramowicza	—	34, 34, 34	45, 41	—	—	—	178
39	" " Staszica, męska	41	40	39, 36	—	—	—	242
40	" " Czackiego	—	40	36	—	—	—	116
41	" " Maryi Magdaleny (ślusarzy)	47	36	—	—	—	—	40
42	" " św. Anny, żeńska	—	43, 54	31	—	—	—	114
43	" " Mickiewiczza, żeńska	39	25	25	—	—	—	122
44	Łańcut	37	34	30	—	—	—	103
45	Mielec	20	25	28	—	—	—	62
46	Myślenice	29	39	—	—	—	—	88
47	Nisko	67, 41	33, 39, 52	35, 28	—	28	24	403
48	Nowy Sącz	30	33	20	—	29	—	83
49	Nowy Targ	33	23	22	—	—	—	78
50	Oświęcim	57, 64	40, 47	32, 31	—	24	—	308
51	Podgórze	—	—	—	—	13	—	—

[illegible]

Frekwencya szkół zawodowych w roku szkolnym 1911/12
(wedle wpisów).

Liczba porz.	Rodzaj i miejscowość szkoły	Liczba uczniów (uczennic) zwy- czajnych w klasie				Liczba uczniów nadzwyczajnych	Razem w szkole	Pracowało razem w szko- łach	UWAGA
		I.	II.	III.	IV.				
	I. Koszykarskie:								
1	Brzesko, krajowa	5	1	—	—	5	11	koszykarskich 282	
2	Brzostek, "	7	1	—	—	9	17		
3	Gdów, "	5	4	—	—	8	17		
4	Leżajsk, "	8	6	—	—	10	24		
5	Lwów, centralna "	—	11	—	—	10	21		
6	Zator, "	6	3	—	—	—	9		
7	Albigowa, subwencyonow.	10	7	—	—	20	37		
8	Siekierzyce "	10	10	—	—	—	20		
9	Czerwona Wola "	23	12	—	—	—	35		
10	Chyszewice "	4	7	—	—	3	14		
11	Milczyce, "	1	2	—	—	6	9		
12	Rączna, "	8	7	—	—	—	15		
13	Rudki, "	9	5	—	—	4	18		
14	Wielowieś, "	4	4	—	—	11	19		
15	Żurawno, "	2	10	—	—	4	16		
	II. Kołodziejsko-kowalskie:								
16	Grybów, "	9	13	8	10	—	40	kołodziejsko- kowalskich 155	
17	Grzymałów, "	10	7	6	10	—	33		
18	Kamionka strum. "	14	15	13	5	—	48		
19	Thumacz "	12	8	8	6	—	34		
	III Stolarskie:								
20	Kalwarya, krajowa	14	6	4	—	8	32	stolarskich 113	
21	Stanisławów, "	38	18	11	7	7	81		
	IV. Zabawkarskie:								
22	Jaworów, krajowa	11	8	6	—	4	29	zabawkarskich 48	
23	Kuliki, subwencyonowana	10	9	—	—	—	19		
	V. Ceramiczne:								
24	Kołomyja, krajowa	7	12	4	—	—	23	ceramicznych 43	
25	Podgórze, "	11	9	—	—	—	20		

Liczba porz.	Rodzaj i miejscowość szkoły	Liczba uczniów (uczennic) zwy- czajnych w klasie				Liczba uczniów nadzwyczajnych	Razem w szkole	Pracowało razem w szko- łach	UWAGA
		I.	II.	III.	IV.				
44	Miejsce Piastowe, subwenc.	36	23	16	10	28	113	rzemiosł 365	Miejsce Piastowe: ślusarzy . . . 25 introligatorów . . 23 drukarzy . . . 29 stolarzy . . . 22 szewców . . . 22 krawców . . . 11 koszykarz . . . 1
45	Oświęcim, subwencyonow.	41	30	26	26	2	125		Oświęcim: krawców . . . 29 ślusarzy . . . 48 stolarzy . . . 31 szewców . . . 17
46	Pawlikowice, subwencyon.	12	9	—	17	—	38		Pawlikowice: ślusarzy . . . 12 stolarzy . . . 8 szewców . . . 10 krawców . . . 8
XI. Robót kobiecych:									
47	Kraków, im. św. Scholastyki subwencyon.	20	83	64	25	—	192	robót kobiecych 570	
48	„miejska szkoła gospod. dom. „	50	—	—	—	20	70		
49	Kołomyja, „Praca kobiet“	24	26	—	—	19	69		
50	Lwów, „Trud“	4	12	24	—	27	67		
51	„im. św. Józefa“	33	19	10	—	—	62		
52	Przemyśl, „Benedyktynek“	7	—	—	—	7	14		
53	„Praca kobiet“	29	4	1	—	1	35		
54	„Praca kobiet“	30	13	10	—	8	61		

Zestawienie

po rozdzieleniu uczniów rubr. X. wedle zawodów, pracowało i uczyło się:

w koszykarstwie	283	w ślusarstwie	108
w kołodziejstwie i kowalstwie	171	w blacharstwie	7
w stolarstwie	185	w krawiectwie	61
w zabawkarstwie	48	w rymarstwie	4
w ceramice	43	w lakiernictwie	2
w szewstwie	157	w tokarstwie	4
w tkactwie i sukiennictwie	201	w introligatorstwie	23
w koronkarstwie i hafciarstwie	262	w drukarstwie	9
w robotach kobiecych	570		

Razem . . . 2138

WYKAZ

**kosztów utrzymania krajowych szkół zawodowych
i warsztatów naukowych wedle rachunków za rok 1911.**

Lp.	Miejscowość	Dotacja kraju		Subwencja państwa		Subwencja czynników lokalnych		Dochód ze sprzedaży wyrobów i inne		Razem	
		K	h	K	h	K	h	K	h	K	h
1	Brzezowiec, szkoła koszykarska	34	62	680	—	800	—	3.658	42	5.173	04
2	Brzostek, szkoła koszykarska	2.574	85	1.230	—	400	—	3.364	21	7.569	06
3	Gdów, szkoła koszykarska	2.482	46	800	—	—	—	9.437	45	12.719	91
4	Leżajsk, szkoła koszykarska	1.410	42	900	—	400	—	8.799	76	11.510	18
5	Zator, szkoła koszykarska	2.068	30	950	—	560	—	4.108	67	7.686	97
6	Lwów, centralna szkoła koszyk.	20.165	46	3.000	—	—	—	5.844	90	29.010	36
7	Grybów, warsztat kołodziejski	16.455	77	4.000	—	200	—	15.338	92	35.994	69
8	Grzymałów, warsztat kołodz.	7.655	88	3.300	—	—	—	9.982	33	20.938	21
9	Kamionka strum. szkoła kołodz.	21.189	61	3.500	—	—	—	7.322	97	32.012	58
10	Tłumacz, szkoła kołodziejska	20.570	—	3.800	—	500	—	5.584	80	30.454	80
11	Stanisławów, szkoła stolarska	28.909	33	6.000	—	2.500	—	5.759	12	43.168	45
12	Kalwarya, szkoła stolarska	24.900	76	4.600	—	—	—	5.029	72	34.530	48
13	Jaworów, warsztat zabawk.	22.085	15	6.400	—	450	—	23.193	51	52.128	66
14	Kołomyja, szkoła garncarska	23.764	61	6.000	—	—	—	910	60	30.675	21
15	Podgórze, kursa ceramiczne	13.853	39	4.000	—	800	—	38	76	18.692	15
16	Witków, warsztat szewski	6.401	88	1.500	—	—	—	6.552	27	14.454	15
17	Nowy Sącz, warsztat szewski	4.917	56	1.300	—	600	—	13.947	48	20.765	04
18	Kołomyja, szkoła szewska	6.799	81	1.500	—	300	—	6.538	90	15.138	71
19	Krosno, szkoła tkacka	17.847	71	6.700	—	1.654	59	432	18	26.634	48
20	Gliniany, warsztat tkacki	7.756	21	2.950	—	339	77	—	—	11.045	98
	Do przeniesienia	251.834	80	63.110	—	9.504	36	135.954	97	450.301	11

Lp.	Miejscowość	Dotacja kraju		Subwencya państwa		Subwencya czynników lokalnych		Dochód ze sprzedaży wyrobów i inne		Razem	
		K	h	K	h	K	h	K	h	K	h
	Z przeniesienia	151.843	80	63.110	—	9.504	36	135.954	97	450.301	11
21	Gorlice, warsztat tkacki	3.593	15	800	—	300	—	1.873	43	6.566	58
22	Kosów, warsztat tkacki	6.078	88	1.700	—	300	—	—	40	8.079	28
23	Łańcut, warsztat tkacki	6.153	56	1.550	—	1.550	—	—	—	9.253	56
24	Rakiszawa, szkoła sukiennicza . .	21.150	55	6.500	—	1.000	—	1.718	86	30.369	41
25	Zakopane, szkoła koronkarska .	7.090	10	1.600	—	—	—	4.205	98	12.896	08
26	Bobowa, szkoła koronkarska .	1.734	29	1.500	—	200	—	1.290	05	4.724	34
27	Maków, szkoła hafciarska . .	6.034	59	1.000	—	—	—	3.288	99	10.323	58
28	Drohowskie, kraj. szkoła rzemiosł	45.298	19	9.000	—	5.300	—	65.938	34	125.536	53
29	Lwów, stacya keramiczna . . .	18.576	23	—	—	—	—	647	21	19.223	44
30	Lwów, stacya mechaniczna . . .	173	50	—	—	—	—	5.270	18	5.443	68
	Razem . .	367.726	82	86.760	—	18.154	36	220.078	41	692.719	59
	II. Wydatki na cele ogólne.										
1	Druki dla szkół zawodowych .	1.114	14	—	—	—	—	—	—	1.114	14
2	Koszta inspekcji i nadzoru . .	6.000	—	—	—	—	—	—	—	6.000	—
3	Zaliczki na płace dla personelu szkół zawodow.	4.000	—	—	—	—	—	—	—	4.000	—
4	Remuneracye i zapomogi . . .	3.520	—	—	—	—	—	—	—	3.520	—
	Razem . .	14.634	14	—	—	—	—	—	—	14.634	14
	Razem I. i II.	382.360	96	86.760	—	18.154	36	220.078	41	707.353	73

We Lwowie, dnia 17. sierpnia 1912 r.

Alegat 6. do sprawozdania Wydziału krajowego LW. 116.601 1912.

L. porz.	Krajowa szkoła	Koszt utrzymania*) szkoły netto**) Koron	Ilość uczniów	Koszt utrzymania 1 ucznia Kor.	Przeciętny koszt utrzymania 1 ucznia według zawodów Koron
I. Koszykarska :					
1	w Brzezowcu	1.515	11	138	w koszykarstwie 365 Kor.
2	w Brzostku	4.205	17	247	
3	w Gdówie	3.282	17	193	
4	w Leżajsku	2.730	24	114	
5	w Lwowie	23.166	21	1.103	
6	w Zatorze	3.578	9	398	
II. Kołodziejsko-kowalska :					
7	w Grybowie	20.666	40	516	w kołodziejstwie 521 Kor.
8	w Grzymałowie	10.956	33	332	
9	w Kamionce strumiłowej	24.960	48	514	
10	w Tłumaczu	24.870	34	731	
III. Stolarska :					
11	w Kalwarii	29.511	32	922	w stolarstwie 694 Kor.
12	w Stanisławowie	37.409	81	466	
IV. Zabawkarstwa :					
13	w Jaworowie	28.935	29	998	w zabawkarstwie 998 Kor.
V. Ceramiczna :					
14	w Podgórzu	18.664	20	932	w ceramice 1.113 Kor.
15	w Kołomyi	29.765	23	1.294	
VI. Szewska :					
16	w Kołomyi	8.600	36	239	w szewstwie 236 Kor.
17	w Starym Sączu	6.818	28	243	
18	w Witkowie	7.912	35	225	

*) Wraz z kosztami amortyzacji budynków szkolnych i urządzeń maszynowych, oraz utrzymania szkolnych internatów.
**) Po uwzględnieniu dochodów z produkcji.

L. porz.	Krajowa szkoła	Koszt utrzymania szkoły netto Kor.	Ilość uczniów	Koszt utrzymania 1 ucznia Kor.	Przeciętnie koszt utrzymania 1 ucznia według zawodów Koron
VII. Tkacka :					
19	w Łańcucie	9.253	14	661	} w tkactwie 617 Kor.
20	w Kosowie	8.079	36	224	
21	w Glinianach	11.045	59	188	
22	w Gorlicach	4.694	14	335	
23	w Krośnie	26.202	20	1.310	
24	w Rakszawie	28.651	29	987	
VIII. Koronkarska :					
25	w Bobowej	3.434	46	75	} w koronkarstwie 97 Kor.
26	w Zakopanem	8.691	73	119	
IX. Hafciarska :					
27	w Makowie	7.035	30	234	} w hafciarstwie 234 Kor.
X. Rzemiosł :					
28	w Drohowyżu	59.598	89	669	} w szkole rzemiosł 669 Kor.
	Razem	453.892	934	486	486

UWAGA : Do powyższego wykazu nie są wliczone stacye ceramiczna i mechaniczna we Lwowie.

Jeżeli zaś do kosztów utrzymania szkół netto, wynoszących . K 453.892
dodamy sumę kosztów ogólnych w kwocie K 14.634

otrzymamy podwyższony koszt utrzymania szkół w łącznej
kwocie K 468.526
a wówczas koszt utrzymania jednego ucznia podniesie się również
z 486 Kor. do kwoty Kor. 502.

Nowy plan nauki w szkołach kołodziejsko-kowalskich.

	Przedmiot	Ilość godzin tygodniowo			Razem
		I. kl.	II. kl.	III. kl.	
1	Religia	Egzorty w niedziele			
2	Język polski	2	2		4
3	Język ruski w Galicyi wscho- dniej	2	2		4
4	Rachunki i ksiązkowość prze- mysłowa	3	3	2	8
5	Stylistyka przemysłowa			2	2
6	Kaligrafia	1			1
7	Geografia	1			1
8	Rysunki odręczne	4			4
9	Geometrya, rysunki geometr. i rzutowe	4			4
10	Rysunki zawodowe		8	6	14
11	Wiadomości z fizyki i chemii		2		2
12	Technologia drzewa i żelaza i nauka o motorach			3	3
13	Konstrukcje kołodziejskie			2	2
14	Wiadomości społeczno - polity- czne			2	2
15	Hygiena i pomoc w nagłych wypadkach	Dziesięć wykładów dla ucz- niów III. klasy			
16	Nauka praktyczna	37	37	37	111
	Razem	54	54	54	162

WYKAZ

materyałów zbadanych w krajowej mechanicznej stacyi
doświadczalnej w c. k. szkole politechnicznej we Lwowie
w czasie od 15. lipca r. 1911. do 15. lipca r. 1912.

Rodzaj materyału i ilość prób	Ilość okazów	Dochód z badań	
		Kor.	hal.
Cement			
40 rodzajów	524	1.140	—
Beton			
52 rodzajów	283	1.204	—
Kamień			
16 rodzajów	55	923	—
Cegła			
27 rodzajów cegły sztucznej	46	215	50
8 „ „ glinianej			
Metale			
19 rodzajów	24	71	—
Papier			
202 próbek	606	1.818	—
Analizy chemiczne			
6 materyałów	6	18	70
370 rodzajów	1.544	5.390	20

WYKAZ

glin i piasków z oznaczeniem ich przydatności do celów ceramicznych przemysłowych za czas od 15. września 1911 do 12. lipca 1912 r. zbadanych przez krajową ceramiczną Stację doświadczalną przy c. k. Szkole politechnicznej we Lwowie (ul. św. Teresy 1. 6).

Liczba porządkowa	Piasek, glina pochodzi:		Liczba piasków	Liczba piasków przydatny	Liczba piasków nieprzydatny	Liczba glin	Głina ta przydatna na:						(głina przydatna do schładzania glin tłustych)	Głina nieprzydatna na wyroby ceramiczne	ceglę ogniotrwałe	ceglę kamionowe (Steinzeugware)	wyroby szamotowe (Steinzeugware)	fajans wykłiniwy (Steingut)	porcelanę	inne wyroby ogniotrwałe	Uwaga								
	Piasek do rełów ceramicznych	przydatny					ceglę	dachówki zwykłe	dachówki łelcowane	rurki drenowe	piec kaflowe	wyroby garncarskie zwykłe										fajans emalowany							
1	Balice, grunt prywatny	Mościska Gub. wołyńska	Czortków	Borszczów	Przemysł	Kołomyja	Stanisławów	Kałusz	Przemysł	Lisko	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	Kreska prostopadła " i " zastępuje słowo tak.								
2	a) Berezno, grunt prywatny										1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	Do 2a) i do zen-drówek.
3	a) Białobożnica, grunt gminny										1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	Do 2b) i do zen-drówek, a rurki drenowe warunkowo.
4	b) "																												

WYKAZ

zasiłków stypendyjnych udzielonych uczniom szkół przemysłowych i handlowych.

Lp.	N a z w a z a k ł a d u	w roku 1912					Razem
		ryczałt	Ilość uc- niów pobie- rających zasiłki	miesię- cznie po	co czyni rocznie	na Zarząd przypada razem	
A) Zakłady krajowe:							
1	Szkoła koszykarska w Brzesku . . .	600	—	—	—	600	
2	„ „ „ Brzostku . . .	800	—	—	—	800	
3	„ „ „ Leżajsku . . .	850	—	—	—	850	
4	„ „ „ Zatorze . . .	600	—	—	—	600	
5	Centralna szkoła koszyk. we Lwowie .	5.000	—	—	—	5.000	
6	Szkoła kołodziejska w Grybowie . . .	2.800	—	—	—	2.800	
7	„ „ „ Grzymałowie . .	1.200	—	—	—	1.200	
8	„ „ „ Kamionce str. .	1.800	—	—	—	1.800	
9	„ „ „ Tłumaczu . . .	4.600	—	—	—	4.600	
10	„ stolarska w Stanisławowie . .	6.000	—	—	—	6.000	
11	„ „ „ Kalwaryi . . .	4.800	—	—	—	4.800	
12	„ zabawkarska w Jaworowie . .	3.000	—	—	—	3.000	
13	„ ceramiczna w Kołomyi . . .	2.600	—	—	—	2.600	
14	„ „ „ Podgórzu . . .	800	—	—	—	800	
15	„ szewska w Witkowie . . .	1.200	—	—	—	1.200	
16	„ „ „ Starym Sączu . .	1.300	—	—	—	1.300	
17	„ „ „ Kołomyi . . .	1.500	—	—	—	1.500	
18	„ tkacka w Krośnie . . .	3.500	—	—	—	3.500	
19	„ „ „ Glinianach . . .	1.000	—	—	—	1.000	
20	„ „ „ Kosowie . . .	900	—	—	—	900	
21	„ „ „ Łańcucie . . .	1.540	—	—	—	1.540	
22	„ sukiennicza w Rakszawie . .	3.400	—	—	—	3.400	
23	„ koronkarska w Zakopanem . .	600	—	—	—	600	
24	„ „ „ Bobowej . . .	600	—	—	—	600	
25	„ hafciarska w Makowie . . .	750	—	—	—	750	
Ogółem szkołom krajowym .		—	—	—	—	—	51.740

Lp.	N a z w a z a k ł a d u	w roku 1912					Razem
		ryczałt	ilość ucz- niów pobie- rających zasilki	mie- się- cznie po	co czyni rocznie	na zakład przypada razem	
		Kor.		Kor.	Kor.	Kor.	
B) Zakłady państwowe:							
26	C. k. Szkoła przemysłowa we Lwowie .	—	3 3 9 16	15 12 10 8	450 360 900 1.280	2.990	
27	C. k. Szkoła przemysłowa w Krakowie	— — 300	6 2 —	25 20 —	1.500 400 300	2.200	
28	C. k. Szkoła przemysłu drzewnego w Za- kopianem	—	10 6 6 6 7	8 7 6 5 4	800 420 360 300 280	2.160	
29	C. k. Szkoła ślusarska w Świątnikach .	—	6 23 2	8 6 7	480 1.380 140	2.000	
30	C. k. Szkoła przemysłu żelaznego w Suł- kowicach	—	4 6 12 19	10 6 4 3	400 360 480 570	1.810	
31	C. k. szkoła przemysłu drzewnego w Ko- łomyi	—	8 8 6 4 13	8 7 6 5 4	640 560 360 200 520	2.280	
32	C. k. szkoła ślusarstwa maszynowego w Tarnopolu	—	10 10 14	4 6 8	400 600 1.120	2.120	
33	C. k. szkoła przemysłu budowlanego w Jarosławiu (w r. 1911/12 tylko 5 miesięcy)	—	3 5	10 5	150 125	275	
34	C. k. Akademia handlowa we Lwowie .		6 3 9 650	10 12 15 —	600 360 1.350 650	2.960	
35	C. k. Akademia handlowa w Krakowie		2 1 8 11 450	20 15 12 10 —	400 150 960 1.100 450	3.060	
36	C. k. Akademia eksportowa w Wiedniu	—	7 5	40 50	2.800 2.500	5.300	
Ogółem szkołom państwowym .		—	—	—	—	—	27.155
Razem . .							78.895

POSTANOWIENIA

w sprawie wykonywania przez Wydział krajowy patronatu nad Spółkami rękodzielniczymi i przemysłu domowego.

(Wydane rozporządzeniem Wydziału krajowego z dnia 23. kwietnia 1912 LW. 61.167).

§. 1.

Pod patronat Wydziału krajowego będą przyjmowane organizacje współdzielcze rękodzielnicze i przemysłu domowego celem zapewnienia im opieki i nadzoru tudzież materalnego poparcia z funduszków krajowych.

Organem wykonawczym Wydziału krajowego w tej akcji jest Biuro krajowego Patronatu rękodziel i drobnego przemysłu.

§. 2.

Organizacyami współdzielczymi w §. 1. wymienionemi są:

- a) Spółki opierające się na ustawie z 9. kwietnia 1873 Nr. 70. dz. u. p., a to:
 - 1. spółki wytwórcze rękodzielnicze i przemysłu domowego (spółki surowcowe, magazynowe, maszynowe, warsztatowe i produkcyjne, oraz ich odmiany i kombinacje);
 - 2. spółki kredytowe rękodzielnicze;
- b) Osobne działy dla kredytu rękodzielniczego utworzone przy istniejących instytucjach finansowych;
- c) Spółki z ograniczoną poręką utworzone na podstawie ustawy z 6-go marca 1906 Nr. 58 dz. u. p. w celu popierania przemysłu rękodzielniczego i domowego, a nie mające cechy spekulacyjnego przedsiębiorstwa.

§. 3.

Celem przyjęcia pod opiekę krajowego Patronatu mają spółki wnieść nieostemplowaną prośbę i dołączyć do niej:

- a) zarejestrowany statut spółki;
- b) odpis uchwały sądowej rejestrującej spółkę;
- c) imienny wykaz członków z podaniem zawodu, miejsca zamieszkania, tudzież wysokości deklarowanych i wpłaconych udziałów;
- d) imienny wykaz członków Dyrekcji i Rady nadzorczej.

Jeżeli statut spółki nie opiera się na statucie przez Patronat wydanym i nie zawiera postanowienia o poddaniu się spółki pod Patronat krajowy, ma być także dołączony:

e) odpis powziętej przez właściwy organ spółki uchwały, na której oparta została prośba spółki o przyjęcie jej pod opiekę krajowego Patronatu. Jeżeli spółka rozpoczęła już czynności, ma dołączyć oprócz tego:

f) bilans roczny za ostatni okres administracyjny;

g) rachunek miesięczny za ostatni miesiąc, oraz

h) wykaz szczegółowy zaciągniętych przez spółkę zobowiązań.

Spółki wytwórcze mają także podać bliższe szczegóły dotyczące się rozmiarów i sposobu prowadzenia przedsiębiorstwa.

§. 4.

Przyjęcie spółki pod opiekę krajowego Patronatu może nastąpić pod warunkiem:

1. że spółka opiera się na normalnym statucie, wydanym przez Patronat, lub — o ile ten wypadek nie zachodzi — że zobowiąże się osobnem oświadczeniem zmienić w terminie przez Patronat oznaczonym dotychczasowy swój statut po myśli statutu normalnego, względnie stosownie do wymagań Patronatu;

2. że złoży w formie przez Patronat ustanowionej deklarację, iż przyjmuje wszelkie obowiązki w niniejszych postanowieniach (§§. 6., 7., 9., ust. 4. i 5., 10., 12. i 13) zawarte;

3. że przeprowadzone na miejscu przez Patronat badania dadzą korzystny wynik.

§. 5.

O przyjęciu spółki (§. 4.) decyduje Wydział krajowy według swego swobodnego uznania na podstawie wniosku Patronatu i zawiadania o swej decyzji właściwy e. k. Sąd handlowy i e. k. Ministerstwo robót publicznych.

Pierwszeństwo w przyjęciu pod opiekę Patronatu mają spółki założone przy współdziale Patronatu.

§. 6.

Spółka przyjęta pod opiekę krajowego Patronatu obowiązana jest:

1. przestrzegać ściśle postanowień statutu;

2. stosować się przy prowadzeniu ksiąg i całej administracji gospodarczej do ogólnych wskazówek i szczegółowych poleceń wydanych przez Patronat;

3. o terminie każdego Walnego Zgromadzenia, jakoteż tych posiedzeń Rady nadzorczej, na których mają być powzięte uchwały, wymagające zatwierdzenia Patronatu (§. 7.), zawiadamiać Biuro Patronatu równocześnie z zawiadomieniem członków spółki, najmniej jednak na 8 dni naprzód, z podaniem porządku dziennego, zaś o ile współdziałanie w wykonywaniu ogólnego nadzoru nad spółką zostanie przez Patronat poruczone tegoż miejscowemu delegatowi, względnie innemu mężowi zaufania (§. 10.), zawiadamiać także jego o Walnych Zgromadzeniach, oraz o każdym posiedzeniu Rady nadzorczej i Dyrekcyi;

4. do zawiadania Patronatu o Walnem Zgromadzeniu dołączać zarazem w dosłownem brzmieniu wszystkie zgłoszone na nie wnioski i propozycje, czy to Rady nadzorczej, czy to z inicjatywy członków pochodzące;

5. na żądanie Patronatu ma być każdego czasu zwołane posiedzenie Rady nadzorczej lub Walne Zgromadzenie spółki z podanym przez Patronat porządkiem dziennym;

6. przewodniczący Walnego Zgromadzenia względnie posiedzenia Rady nadzorczej lub Dyrekcyi ma obowiązek obecnemu na niem zastępcy krajowego Patronatu rękodziel, względnie tegoż miejscowemu delegatowi (mężowi zaufania §. 10.) udzielić głosu na każde zażądanie;

7. spółka ma obowiązek udzielać Patronatowi na tegoż żądanie wszelkich informacyi, dat i wykazów statystycznych, a w szczególności jest obowiązana przedkładać co miesiąc sprawozdania ze swych czynności wraz z bilansem surowym na formularzach przez Patronat wydanych, a po sporządzeniu rocznego bilansu przedłożyć go bezzwłocznie Patronatowi do sprawdzenia;

8. Rada nadzorcza jest obowiązana każdorazowo po przeprowadzeniu kontroli spółki przesyłać Patronatowi sprawozdania z wyniku skontrolowania;

9. Spółka jest obowiązana poddać każdego czasu księgi, kasę i wszystkie swoje agendy kontroli krajowego Patronatu, wykonywanej czy to bezpośrednio przez tegoż organy, czy to za pośrednictwem innych przez Patronat upoważnionych czynników, ułatwiać odnośnemu delegatowi Patronatu przeprowadzenie tej czynności i stosować się wyłącznie tylko do zarządzeń przez Patronat wydanych.

§. 7.

W następujących sprawach ma spółka działać w porozumieniu z Patronatem względnie za jego zgodą:

W szczególności:

1. W porozumieniu z Patronatem następuje:

- a) ustalenie sposobu lokacyi rezerw;
- b) zaciąganie przez spółkę pożyczek, a to tak co do wysokości kwoty jak i wyboru odnośnej instytucji finansowej.

2. Wstępnego zezwolenia Patronatu wymaga:

- a) każdorazowa zmiana statutu względnie tegoż poszczególnych postanowień;
- b) nabycie lub sprzedaż nieruchomości.

3. Zatwierdzeniu Patronatu podlegają:

- a) regulamin czynności Dyrekcyi i Rady Nadzorczej jak i każda tegoż zmiana;
- b) uchwały co do każdorazowej wysokości stopy procentowej dla poszczególnych rodzajów kredytu oraz od wkładek;
- c) uchwała co do oznaczenia najwyższej kwoty, której przekraczać nie mogą wszystkie obciążające spółkę zobowiązania.

§. 8.

Spółki przyjęte pod opiekę Patronatu doznają:

1. we wszystkich sprawach dotyczących się administracyi spółki oraz w sprawach gospodarczych bezpłatnej porady i pomocy, jużto bezpośrednio ze strony Patronatu, jużto za pośrednictwem względnie przy współudziale innych czynników przez Patronat do tego powołanych;

2. korzystają z bezpłatnej kontroli ze strony Patronatu po myśli ustawy rewizyjnej z 10. czerwca 1903, Nr. 133. dz. u. p.;

3. mogą otrzymywać z krajowych funduszków subwencye, jakoto:

- a) jednorazową subwencję na opędzenie kosztów założenia, czyto w gotówce, czyto w naturze (przez dostarczenie ksiąg, druków, kasy ogniotrwałej) itp.;
- b) w wyjątkowych wypadkach datek na koszty administracyi;
- c) spółki kredytowe także: subwencję na osobny fundusz rezerwowy (fundusz gwarancyjny) służący do pokrycia strat, jakieby ewentualnie wskutek udzielania przez spółkę kredytu niezabezpieczonego mogły być poniesione;

4. wreszcie mogą otrzymywać z »Krajowego Funduszu dla popierania rzemiosła i drobnego przemysłu«, względnie z innych krajowych funduszków kredyty we formie dostosowanej do potrzeb spółki, jakoto:

- a) w formie pożyczki gotówkowej;
- b) w formie udzielenia maszyn i narzędzi na spłaty ratalne;
- c) kredyt w rachunku bieżącym;

- d) w reeskoncie weksli;
- e) w formie poręki za zobowiązania spółki w eskoncie względnie reeskoncie weksli.

§. 9.

O przyznaniu i wysokości kredytów i subwencji decyduje Wydział krajowy według swego swobodnego uznania na wniosek Patronatu.

Przy wymiarze kredytu zostanie wzięta pod uwagę przedewszystkiem zdolność kredytowa spółki, a w szczególności wysokość deklarowanych i wpłaconych udziałów, ogólna suma poręki, oraz wysokość dotychczasowych zobowiązań, dalej liczba członków spółki, cel pożyczki i sposób jej zabezpieczenia, uzasadniona potrzeba kredytu, warunki miejscowe, tudzież rozmiary przedsiębiorstwa.

Spółka, która korzysta z kredytu w funduszu krajowym, może zrzec się go każdego czasu za poprzedniem zawiadomieniem Kraj. Patronatu przynajmniej na dni 14 naprzód.

Wydział krajowy może każdego czasu na wniosek Biura Patronatu, jeżeli to uzna za odpowiednie, udzielony spółce kredyt (§. 8. p. 4) na jej prośbę podwyższyć, a tak samo może każdego czasu za 6-miesięcznem zapowiedzeniem udzieleny kredyt zniżyć lub zamknąć.

Jeżeli zwłoka grozi niebezpieczeństwem straty dla funduszu krajowego, może być termin wypowiedzenia skrócony, ewentualnie wypowiedzenie zupełnie zaniechane.

§. 10.

Za uwiadomieniem spółki może Patronat swym delegatom miejscowym, ustanowionym po myśli §. 9. statutu Patronatu w poszczególnych miejscowościach kraju ewentualnie innym odpowiednim osobom, poruczyć w ramach postanowień §. 6. ust. 3. i 6. uczestniczenie w posiedzeniach Dyrekeyi i Rady nadzorczej oraz we Walnych Zgromadzeniach spółki w charakterze mężów zaufania Patronatu.

Wyjątkowo może być powyższym osobom udzielone polecenie do przeprowadzenia rewizyi ksiąg i kasy spółki w zastępstwie Biura Patronatu (§. 6. p. 9.). Odnosne rozporządzenie Patronatu w tej sprawie służyć będzie delegatowi za legitymacyę.

§. 11.

Celem omawiania zasadniczych spraw spółek pod Patronatem krajowym pozostających, ujednostajnienia zasad gospodarczych i wspólnego porozumiewania się spółek — może Patronat urządzać zjazdy reprezentantów spółek, czy to wszystkich, czy to poszczególnych grup tychże.

Ewentualne uchwały, powzięte na takich zjazdach będą miały dla Patronatu znaczenie informacyjne.

§. 12.

Krajowy Patronat rękodziel i drobnego przemysłu pomimo pozostawiania spółki pod jego opieką nie odpowiada zupełnie wobec osób trzecich za prawidłowość gospodarki i administracyi spółki a za zobowiązania jej tylko o tyle, o ile wyraźnie za nie przyjął porękę.

§. 13.

Jeżeli spółka pozostająca pod patronatem Wydziału krajowego pomimo upomnień nie stosuje się czy to do niniejszych »Postanowień«, czy też do jakichkolwiek innych zarządzeń Patronatu, może Wydział krajowy na wniosek Biura Patronatu z zachowaniem postanowień §. 9. ust. 4 i 5.:

1. ograniczyć wysokość przyznanych jej kredytów;
2. zamknąć zupełnie kredyt, wreszcie
3. wykluczyć spółkę z pod opieki Patronatu z równoczesnem zamknięciem jej całego kredytu.

Wykluczona spółka z pod opieki Patronatu jest obowiązana prócz wypowiedzianego jej kredytu zwrócić także w terminie 6-miesięcznym uzyskane z funduszu krajowego subwencye.

Wykluczenie spółki z pod opieki Patronatu będzie podane do wiadomości właściwego c. k. Sądu handlowego, c. k. Ministerstwa robót publicznych, oraz odnośnych stowarzyszeń przemysłowych (opartych na ustawie przemysłowej) a ewentualnie także do wiadomości wszystkich spółek pod Patronatem krajowym pozostających.

§. 14.

Postanowienia §§. 3—13. odnoszące się po »Spółek« mają do organizacyi wymienionych w §. 2. pod lit. b) analogiczne zastosowanie.

W razie potrzeby zostaną odnośnie do organizacyi wymienionych w §. 2. pod lit. b) i pod lit. c) niniejszych »Postanowień« wydane przez Wydział krajowy specjalne postanowienia.

KASY RĘKO-

Tab.

Fundusze z dniem

Liczba porządkowa	Miejscowość	Firma	Zało- żenia		Rozpo- częcia czyn- ności		P o r e k a	Stan z						
			miesiąc	rok	miesiąc	rok		Liczba członków	Kapitały własne					
									U d z i a ł y				Re- zerwy	
									dekla- rowane		wpła- cone			
1	Tarnów	Bank rękodzielniczy	I.	1910	IV.	1910	3	161	7.725	—	6 545	—	1.235	45
2	Nowy Sącz	Kasa rękodzielnicza	I.	1911	III.	1911	3	120	14.500	—	11.077	—	3.457	61
3	Kraków	Spółka kredytowa cechu stolarzy i be- dnarzy	XII.	1910	VIII.	1911	3	69	14.200	—	10.810	—	800	12
4	Przemyśl	Kasa rękodzielników i drobnych prze- mysłowców . . .	XII.	1910	III.	1911	3	102	5.800	—	5.446	—	515	—
5	Stanisławów	Spółka kred. rękodz. pow. Związku stow. przem.	VIII.	1910	X.	1911	1	81	8.100	—	4.217	—	920	—
6	Jasło	Kasa rękodzielnicza	XII.	1911	III.	1912	3	63	3.150	—	2.110	—	240	35
								596	53.475	—	40.205	—	7.168	53

DZIELNICZE

I.

30. czerwca 1912 r.

dnem 30 czerwca 1912.										Czysty zysk z r. 1911.							
Kapitały obce				Udzielone pożyczki		Wydatki gospodarcze		Ogólny obróć		w kwocie		rozdzielono					
Wkładki oszczęd- ności		Długi bankowe										do funduszu rezerw.		na dywidendę		na remuneraçye	
40.870	22	30.530	—	58 609	34	587	22	1) ¹⁾ 533.970	59	121	45	121	45	—	—	—	—
18.606	15	104.164	50	134.581	51	753	99	1) ¹⁾ 529.437	24	167	61	167	61	—	—	—	—
31.897	68	8.495	—	53.013	40	340	76	2) ²⁾ 98.245	92	—	—	—	—	—	—	—	—
21.912	49	4.800	—	29.486	—	272	51	1) ¹⁾ 104.469	67	83	08	33	08	—	—	50	—
4 047	52	1.110	—	8.655	—	478	07	1) ¹⁾ 27.461	54	—	—	—	—	—	—	—	—
6.289	94	—	—	8.591	—	4	45	2) ²⁾ 13.326	45	—	—	—	—	—	—	—	—
123.534	—	149.099	50	292.946	25	2.437	—	1,306.911	41								

1) od 1. stycznia 1912.

2) od czasu rozpoczęcia czynności.

Tab. II.

Ruch pożyczek.

Forma pożyczki	K a s y p ę k o d z i e l n i c z e						Razem	% Stosunek do ogólnej sumy pożyczek						
	Tarnów ¹⁾	Nowy Sącz ¹⁾	Kraków ²⁾	Przemysł ¹⁾	Stani- sławów ¹⁾	Jasło ²⁾								
Udzielono:														
Weksłowe	156.395	251.178	82	82.460	90	85.344	—	19.505	—	12.728	—	607.611	73	87·5
Eskont faktur i za- mówień	16.633	23.122	45	—	—	—	—	—	—	—	—	39.755	83	5·7
Krótkoterminowe	—	46.240	—	—	—	—	—	—	—	—	—	46.240	—	6·7
Skryptowe	—	—	—	—	—	1.000	—	—	—	—	—	1.000	—	0·1
Razem	173.028	320.541	27	82.460	90	86.344	—	19.505	—	12.728	—	694.607	56	100·0
Ściągnięto:	114.419	183.959	76	29.447	50	56.858	—	10.840	—	4.137	—	401.661	31	41·57·8
Stan 30/VI. 1912	58.609	134.581	51	53.013	40	29.486	—	8.665	—	8.591	—	292.946	25	
a to:														Stosunek % spłaty
Weksłowe	54.386	110.279	26	53.013	40	29.486	—	8.665	—	8.591	—	264.421	17	56·5
Eskont faktur i za- mówień	4 222	11.292	25	—	—	—	—	—	—	—	—	15.515	08	61·0
Krótkoterminowe	—	13.010	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13.010	—	71·9
Skryptowe	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
												przecięt. j. w.		57·8

¹⁾ od 1. stycznia 1912.
²⁾ od czasu rozpoczęcia czynności.